

09.2016

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η Πληθυσμιακή Εξέλιξη της Ελλάδας (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών
Αναλύσεων (ΕΔΚΑ), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Ομάδα Έργου

Συντονιστής

Βύρων Κοτζαμάνης

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Διευθυντής, Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)

Μέλη:

Αναστασία Κωστάκη

Καθηγήτρια, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ)

Christophe Bergouignan

Καθηγητής, Université de Bordeaux

Κωνσταντίνος Ζαφείρης

Επίκουρος Καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πάυλος Μπαλτάς

Μεταδιδακτορικός ερευνητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ)/ Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)

Περιεχόμενα

A	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
B	ΟΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	10
Γ	ΟΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	23
Δ	ΟΙ ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ.....	36
	Δ1. Η Μεθοδολογία για την Εκτίμηση του Αναμενόμενου Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδας.....	37
	Δ2. Οι Βασικές Υποθέσεις εργασίας για την Εξέλιξη του «Περιβάλλοντος» και των Τάσεων των Δημογραφικών Συνιστωσών.....	40
Ε	Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	88
ΣΤ	Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.....	97
	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	106
	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	107
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	110

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Εισαγωγή

A. Εισαγωγή

Ο πληθυσμός της Ελλάδας στη μεταπολεμική περίοδο έχει αυξηθεί σημαντικά (από 7,6 εκατ. το 1951 σε 10,8 εκατ. το 2015) και παράλληλα γηράσκει προοδευτικά (μέση ηλικία 30 και 43,1 έτη το 1951 και το 2014 αντίστοιχα, δηλαδή +13,1 έτη και διάμεσος ηλικία 26 και 43 αντίστοιχα, δηλαδή 17 έτη). Στην ίδια αυτή περίοδο ο πληθυσμός μας: i) Έχει περιορίσει τη γονιμότητά του και έχει αυξήσει κατά 10 έτη περίπου τον μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής του στη γέννηση – από τα 70 το 1961 στα 78,4 έτη το 2014 για τους άνδρες και από τα 73,5 το 1961 στα 83,5 έτη αντίστοιχα για τις γυναίκες (εξ ου και η προοδευτική του γήρανση). ii) Έχει αστικοποιηθεί (το 80% του συνόλου κατοικεί πλέον σε αστικές περιοχές, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ενώ έχει συγκεντρωθεί σε ένα εξαιρετικά περιορισμένο τμήμα (στο 6%) της συνολικής επιφάνειας της χώρας, με τη δημιουργία δύο μεγάλων μητροπολιτικών περιοχών (Αθήνας και Θεσσαλονίκης). iii) Από σχετικά «εθνικά ομοιογενής» μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (οι μη έχοντες την ελληνική υπηκοότητα το 1951 ήταν λίγες χιλιάδες), συμπεριλαμβάνει σήμερα περίπου 1.000.000 αλλοδαπούς, η τεράστια πλειοψηφία των οποίων προέρχεται από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες και τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη μας (σημαντικό τμήμα των τελευταίων έχει εισέλθει παρανόμως στη χώρα μας και δεν διαθέτει άδεια παραμονής). Εξετάζοντας ειδικότερα τη μεταβολή του πληθυσμού ανά δεκαετίες περιόδους, διαπιστώνουμε ότι ο πληθυσμός της χώρας μας γνώρισε τη μεγαλύτερή του αύξηση τις δεκαετίες 1951-1961 και 1971-1981 (+ 9,6%, +733.0 χιλ. και 9,9%, +874.0 χιλ. αντίστοιχα), ενώ την ασθενέστερη στις περιόδους 1961-1971, 1981-1991, 1991-2001 και 2001-2011 (αύξηση αντίστοιχα κατά 5,4%, +449.2 χιλ., 6,1%, +586.7 χιλ., 5,5%, +563.3 χιλ. και 2,7%, μόλις +287.4 χιλ., αντίστοιχα). Για την τελευταία περίοδο που διαθέτουμε δεδομένα (2011-2015), ο πληθυσμός της χώρας έχει μειωθεί κατά 265.4 χιλ., ήτοι κατά 2,4%.

Αν εξετάσουμε αναλυτικότερα τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκαν τόσο ο πληθυσμός μας και όσο και οι βασικές δημογραφικές συνιστώσες που προσδιορίζουν το μέγεθος και τη δομή του στη μεταπολεμική περίοδο, μπορούμε να διακρίνουμε σχηματικά τέσσερις υποπεριόδους, άνισης χρονικής διάρκειας.

Η πρώτη περίοδος, η οποία έχει ως σημείο εκκίνησης το τέλος του Εμ-

φυλίου και διαρκεί περίπου μία τριακονταετία, χαρακτηρίζεται από υψηλή μετανάστευση προς το εξωτερικό, έντονη κινητικότητα στο εσωτερικό (από την οποία επωφελείται, κυρίως, η πρωτεύουσα και δευτερευόντως η Θεσσαλονίκη και οι άλλες μεγάλες πόλεις-πρωτεύουσες των νομών), καθώς και από υψηλά θετικά φυσικά ισοζύγια (γεννήσεις μείον θάνατοι), που οφείλονται, κυρίως, στο γεγονός ότι οι γεννήσεις υπερκαλύπτουν τους θανάτους, παρ' όλο που αυτοί αυξάνονται σταθερά κάθε χρόνο, εξαιτίας της προοδευτικής γήρανσης, της αύξησης δηλαδή του ειδικού βάρους των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό (ενδεικτικά, το 1951 οι γεννήσεις υπερέβαιναν τις 150 χιλ., οι δε θάνατοι ήταν λιγότεροι από 65 χιλ., ενώ το 1979 οι πρώτες ανέρχονταν σε 148 χιλ. και οι δεύτεροι υπερέβαιναν τις 82 χιλ.). **Η όποια αύξηση του πληθυσμού κατά την περίοδο αυτή (+ 2 εκατ.) οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι το αρνητικό μεταναστευτικό ισοζύγιο της περιόδου (είσοδοι μείον έξοδοι) υπερκαλύπτεται από το θετικότερο φυσικό της ισοζύγιο (γεννήσεις μείον θάνατοι).**

Η δεύτερη περίοδος είναι μικρότερης διάρκειας. Ξεκινά από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και διαρκεί μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80. Αυτή χαρακτηρίζεται από την ταχύτατη συρρίκνωση των γεννήσεων (148.000 το 1979, 102.000 το 1990), την απρόσκοπτη αύξηση των θανάτων (από 82.000 στις 94.000), την ανακοπή της εξωτερικής μετανάστευσης και την επιστροφή ενός τμήματος των μεταναστών που εισήλθαν στη χώρα τις προηγούμενες δεκαετίες, όπως και την έντονη κινητικότητα στο εσωτερικό της χώρας (εσωτερική μετανάστευση). **Η αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία αυτή (+0,5 εκατ.) οφείλεται, κυρίως, στο θετικό, αν και προοδευτικά συρρικνούμενο, φυσικό ισοζύγιο και δευτερευόντως μόνο στο μεταναστευτικό ισοζύγιο, που από αρνητικό κατά την προηγούμενη περίοδο μεταβάλλεται πλέον σε θετικό.**

Κατά την τρίτη περίοδο, που διαρκεί από τις αρχές της δεκαετίας του '90 έως και τα τέλη της επόμενης δεκαετίας, η πτώση των γεννήσεων ανακόπτεται προσωρινά (οι γεννήσεις σταθεροποιούνται περίπου στις 100 χιλιάδες τη δεκαετία του 1990 και αυξάνονται ελαφρώς την επόμενη δεκαετία, φθάνοντας τις 118 χιλ. τη διετία 2008-2009, ως επίπτωση της ωρίμανσης του ημερολογίου της τεκνογονίας), ενώ οι θάνατοι συνεχίζουν να αυξάνονται απρόσκοπτα, με αποτέλεσμα το φυσικό ισοζύγιο να αφήνει ένα μικρό θετικό πλεόνασμα στην περίοδο αυτή (λιγότερο από 80.000). Η εσωτερική μετανάστευση επιβραδύνεται (και κατευθύνεται, κυρίως, προς τη Θεσσαλονίκη και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα) και ταυτόχρονα η χώρα μετατρέπεται σε χώρα εισροής αλλοδαπών: ο αριθμός τους τετραπλασιάζεται σχεδόν ανάμεσα στο 1989 και στο 2010, ενώ αλλάζει ριζικά και η σύνθεσή του, καθώς το ειδικό βάρος των προερχομένων από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας μειώνεται σημαντικά. **Στη μαζική αυτή προσέλκυση αλλοδαπών αποδίδεται έτσι σχεδόν αποκλειστικά η αύξηση (+1,2 εκατ.) του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας την εικοσαετία αυτή.**

Η τέταρτη περίοδος έχει ως σημείο εκκίνησης τα πρώτα έτη της δεκαετίας που διανύουμε και συμπίπτει με την τρέχουσα οικονομική κρίση. Βασικά της χαρακτηριστικά είναι: η εκ νέου μείωση των γεννήσεων και η συνεχής αύξηση των θανάτων, εξαιτίας της γήρανσης του πληθυσμού (με αποτέλεσμα την εμφάνιση πλέον αυξανόμενων αρνητικών φυσικών ισοζυγίων), και η ανατροπή των θετικών μεταναστευτικών ισοζυγίων (καθώς και της φοράς των εσωτερικών μετακινήσεων). Ειδικότερα: i) Τμήμα των εγκατεστημένων τις δύο προηγούμενες δεκαετίες αλλοδαπών-οικονομικών μεταναστών επιστρέφει στη χώρα του. ii) Συνεχίζεται η εισροή αλλοδαπών, οικονομικών μεταναστών και προσφύγων από τις ευρισκόμενες σε κρίση, λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη στη χώρα μας, που αποτελεί μία από τις κύριες πύλες εισόδου στην Ε.Ε. των ομάδων αυτών. iii) Ένα νέο κύμα μετανάστευσης Ελλήνων προς το εξωτερικό αναδύεται με έντονη συμμετοχή σε αυτό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (brain drain), καθώς και ατόμων με κάποια μεταναστευτική –άμεση ή έμμεση– εμπειρία (δεύτερη ή τρίτη γενεά μελών νοικοκυριών, νοικοκυριών που είχαν μεταναστεύσει στο παρελθόν σε κάποια ευρωπαϊκή συνήθως χώρα και επέστρεψαν τις προηγούμενες δεκαετίες στην Ελλάδα). iv) Ανακόπτεται σχεδόν πλήρως η τάση μετακίνησης προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και αναδύεται δειλά μια τάση επιστροφής των εσωτερικών κυρίως μεταναστών των προηγούμενων δεκαετιών στις περιοχές προέλευσής τους. **Ο πληθυσμός της Ελλάδας έχει αρχίσει πλέον να μειώνεται εξαιτίας του αρνητικού προσήμου τόσο του φυσικού όσο και του μεταναστευτικού ισοζυγίου.**

Οι προαναφερθείσες εξελίξεις των εξήντα πέντε (65) τελευταίων ετών είχαν ως αποτέλεσμα μια σημαντική αλλαγή των πληθυσμιακών πυραμίδων, την εξαιρετικά άνιση κατανομή του πληθυσμού στον ελλαδικό χώρο και ταυτόχρονα την αλλαγή της σύνθεσής του, καθώς η χώρα μας, με τους αλλοδαπούς να αποτελούν πλέον το 10% του συνόλου, ελάχιστα διαφοροποιείται από άλλες ευρωπαϊκές χώρες με μεταναστευτική παράδοση πολλών δεκαετιών.

Η τελευταία περίοδος, η οποία έχει ως σημείο εκκίνησης τα πρώτα χρόνια της τρέχουσας δεκαετίας και συμπίπτει αφενός μεν με την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης¹, αφετέρου δε με την ανάδυση της «προσφυγικής κρίσης», παραμένει «ανοικτή».

Η οικονομική κρίση κατ' αρχάς αναμένεται να επιταχύνει (και ενδεχομένως και σε ορισμένες περιπτώσεις να ανατρέψει) τις μακρόχρονες τάσεις εξέλιξης των βασικών δημογραφικών συνιστωσών. Ειδικότερα:

- Όσον αφορά τη γονιμότητα, η πορεία της, όπως προαναφέρθηκε, είναι φθίνουσα, καθώς οι γυναίκες των διαδοχικών γενεών που γεννήθηκαν μετά τα τέλη του 19ου αιώνα στη χώρα μας αποκτούν όλο και λιγότερα παιδιά (η Ελλάδα δεν γνώρισε το baby-boom άλλων ευρωπαϊκών χωρών), ενώ αυτές που γεννήθηκαν από το Μεσοπόλεμο και μετά δεν

¹ Υπενθυμίζουμε ότι το ΑΕΠ από 238 δισ. ευρώ το 2009 συρρικνώθηκε σε 176 δισ. ευρώ το 2015 και αντίστοιχα τα χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από 35 δισ. ευρώ ανήλθαν σε 88 δισ. ευρώ, οι καταθέσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από 237,5 δισ. ευρώ μειώθηκαν σε 123,4 δισ. ευρώ, το συνολικό ποσοστό ανεργίας από 9,6% ανήλθε στο 24,9% (485 χιλ. άνεργοι το 2009, 2 εκατ. το 2015), το ποσοστό των ατόμων με υλικές στερήσεις αυξήθηκε από 23% στο 40%, και η παιδική φτώχεια από 23,7% στο 26,6%.

εξασφαλίζουν πλέον την αναπαραγωγή τους (η κάθε μητέρα δηλαδή δεν αντικαθίσταται, λαμβάνοντας υπόψη και τις υφιστάμενες συνθήκες θνησιμότητας, από μία κόρη). Για το 2015, η μέση ηλικία στην απόκτηση του πρώτου παιδιού είναι ήδη εξαιρετικά υψηλή (30 έτη), στη δε γενεά των γυναικών που γεννήθηκαν το 1975 θα υπερβεί τα 29,5 έτη, με βάση τις τελευταίες εκτιμήσεις μας. Η αναβολή των πρώτων γεννήσεων (εξαιτίας, εκτός των άλλων, και των υφιστάμενων δυσμενών κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών) από τις γενεές οι οποίες στα χρόνια της κρίσης θα βρεθούν στις ηλικίες 25-35 ετών (τις γυναίκες δηλαδή που γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '70 και μετέπειτα) πιθανότατα θα οδηγήσει στην επιτάχυνση της τάσης μείωσης του αριθμού των παιδιών τους, εξαιτίας της συρρίκνωσης τόσο του διατιθέμενου αναπαραγωγικού «χρόνου» όσο και της βιολογικής τους ικανότητας σύλληψης. Ταυτόχρονα, η τάση αύξησης της ατεκνίας (η αύξηση δηλαδή του ποσοστού των γυναικών που δεν θα κάνουν παιδί) στις γενεές που γεννήθηκαν μετά το 1965 συνεχίζεται, ενώ η συρρίκνωση των πολύτεκνων οικογενειών, που έχει ξεκινήσει εδώ και δεκαετίες, δεν έχει ανακοπεί. Τα προαναφερθέντα θα έχουν πιθανότατα ως αποτέλεσμα το ακόμη μεγαλύτερο «άνοιγμα» μεταξύ του ορίου αναπαραγωγής (2,1 παιδιά ανά γυναίκα) και του αριθμού των παιδιών που θα φέρουν στον κόσμο οι γυναίκες οι οποίες γεννήθηκαν μετά το 1975. Ας υπενθυμίσουμε ότι οι γενεές των γυναικών που γεννήθηκαν ανάμεσα στο 1950 και στο 1954 έφεραν στον κόσμο 2 παιδιά ανά γυναίκα κατά μέσον όρο, αυτές που γεννήθηκαν ανάμεσα στο 1960 και στο 1964 1,86 παιδιά και αυτές των γενεών 1970-1974 1,6 παιδιά (κατόπιν εκτίμησης των συγγραφέων).

- Ταυτόχρονα, η κρίση του δημόσιου συστήματος υγείας και η μείωση των εισοδημάτων ευρύτατου τμήματος του ελληνικού πληθυσμού είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα έχουν επιπτώσεις στην υγεία του και στη μακροζωία του. Ειδικότερα, έχει ήδη επιβραδυνθεί σημαντικά (και σύντομα πιθανότατα θα αναστραφεί) η πρότερη μακροχρόνια τάση αύξησης του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση (ενώ πιθανότατα θα μειωθούν και τα χρόνια ζωής σε καλή κατάσταση υγείας πριν από το θάνατο).
- Όσον αφορά τις μεταναστευτικές ροές, είναι προφανές ότι σε συνθήκες κρίσης η Ελλάδα δεν αποτελεί «ελκυστικό» προορισμό για οικονομικούς μετανάστες και πιθανότατα, αν η οικονομική κατάσταση δεν σταθεροποιηθεί, ένα επιπλέον τμήμα των εγκατεστημένων ακόμη και σήμερα οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα θα επιστρέψει στη χώρα του (αν και η πλειοψηφία το έχει ήδη κάνει την τελευταία πενταετία). Ταυτόχρονα, θα συνεχιστεί πιθανότατα, εξαιτίας κυρίως της αυξημένης ανεργίας των νέων, στην περίπτωση που αυτή δεν περιοριστεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια, η έξοδος κυρίως νέων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (και δευτερευόντως μόνον ημι-ειδικευμένων ατόμων).

2. Τη δεκαετία 2006-2015, εισήλθαν παρατύπως στη χώρα μας πάνω από 1,8 εκατ. αλλοδαποί (εκ των οποίων 50% σχεδόν το 2015). Η κατανομή των εισερχομένων διαφοροποιείται σημαντικά στις δύο υπο-περιόδους. Στην πρώτη περίοδο (2006-2010), οι προερχόμενοι από άλλη ευρωπαϊκή χώρα (κυρίως την Αλβανία) αποτελούν το 50% σχεδόν των παρατύπων εισερχομένων, που στο μεγαλύτερο τμήμα τους είναι οικονομικοί μετανάστες, ενώ τη δεύτερη περίοδο (2011-2015) οι υπήκοοι της Συρίας, του Ιράκ και του Αφγανιστάν αποτελούν σχεδόν το 80% των εισερχομένων. Η χώρα μας, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, είναι -και θα παραμείνει να είναι- μια εν δυνάμει πύλη εισόδου προσφύγων και οικονομικών μεταναστών που στοχεύουν να εγκατασταθούν στις πλέον ανεπτυγμένες χώρες της Ε.Ε.

Η «προσφυγική κρίση»² αναμένεται να εντείνει τις ροές από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη προς την Ελλάδα. Αν και η χώρα μας

δεν αποτελεί πλέον πόλο έλξης, λαμβανομένων υπόψη τόσο των συνθηκών σε πλειάδα χωρών του ευρύτατου γεωπολιτικού μας χώρου, που δεν αναμένεται να βελτιωθούν ριζικά, όσο και της ιδιαιτερότητας των εξωτερικών μας συνόρων, οι ροές ατόμων από τις χώρες αυτές αναμένεται να συνεχιστούν, αν και πιθανότατα με μικρότερη ένταση απ' ό,τι το 2015, που υπήρξε μια «παρεκκλίνουσα» χρονιά. Ειδικότερα, η παράταση της διάρκειας κλεισίματος των βόρειων συνόρων, η μερική αναίρεση των συμφωνιών του Σένγκεν, η ατελής εφαρμογή των πρόσφατα συμφωνηθέντων, τόσο από την Τουρκία, όσο και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε διαιώνιση της παραμονής στην Ελλάδα τμήματος των ήδη εισελθόντων, αλλά και των μελλοντικά εισερχόμενων αλλοδαπών, προσφύγων ή μη, που στόχο είχαν, έχουν και θα συνεχίσουν να έχουν τη μετάβασή τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι επιπτώσεις τόσο στο αναμενόμενο μέγεθος του μόνιμου πληθυσμού, όσο και στις δημογραφικές συνιστώσες (θετικές στη γονιμότητα, αρνητικές πιθανότατα στη θνησιμότητα) στην περίπτωση αυτή θα είναι άμεσες.

Τα προαναφερθέντα δεν επιτρέπουν επομένως τη δόμηση σεναρίων προβολών του μόνιμου πληθυσμού της χώρας μας στη βάση της, κατά το μάλλον ή ήττον, προέκτασης των τάσεων του παρελθόντος, καθώς: α) η πρόσφατη οικονομική και κοινωνική κρίση έχει –και αναμένεται να έχει– επιπτώσεις στη θνησιμότητα, στη γονιμότητα αλλά και στη μετανάστευση τόσο των νέων ηλικιακά Ελλήνων, όσο και σε αυτή τμήματος των μόνιμως εγκατεστημένων προ του 2010 αλλοδαπών στη χώρα μας, και β) η πρόσφατη «προσφυγική κρίση» σταθεροποίησε και πιθανότατα θα σταθεροποιήσει και στο μέλλον στην Ελλάδα, τμήμα των αλλοδαπών που προσέφυγε ή θα προσφύγει σε αυτή, με στόχο τη –διά μέσου αυτής της οδού– εγκατάστασή τους σε μία από τις «θελκτικές» χώρες της Ε.Ε. Κατ' επέκταση, είναι ελάχιστα ρεαλιστικό να μη λάβουμε υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις και να στηριχθούμε για τις προβολές μας στις μακρόχρονες τάσεις, τάσεις που για τη δημιουργία σεναρίων σχετικά με τη μετανάστευση δεν προσφέρουν, ούτως ή άλλως, καμία βοήθεια.

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα

B. Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα

Στην Ελλάδα δεν διαθέτουμε επικαιροποιημένες προβολές του πληθυσμού, βάσει τεκμηριωμένων εναλλακτικών σεναρίων, για την περίοδο 2015-2050. Ειδικότερα, οι πλέον πρόσφατες (πρωτόλειες) προβολές του πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ χρονολογούνται από το 2007, ενώ αυτές των διεθνών οργανισμών (EUROSTAT³, UNPP⁴, OECD⁵, IIASA-VID/ÖAW-WU⁶) αφενός μεν δεν καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες μας, καθώς οι διεθνείς αυτοί οργανισμοί, οι οποίοι ετοιμάζουν σενάρια για πληθώρα χωρών, δεν δύνανται από τη φύση τους να εργαστούν συστηματικά και σε βάθος, αναπτύσσοντας εναλλακτικές υποθέσεις εργασίας και σεναρία για τον πληθυσμό κάθε χώρας (πόσο δε μάλλον για την Ελλάδα, όπου τα διαθέσιμα δεδομένα παρουσιάζουν και κάποια προβλήματα που χρήζουν επίλυσης), αφετέρου δε οι προβολές που εκπόνησαν έχουν διεξαχθεί προ του 2015 και έχουν λάβει υπόψη μερικώς και μόνον (UNPP) ή ακόμη και καθόλου τις πρόσφατες εξελίξεις (οικονομική και προσφυγική κρίση). Το κενό αυτό καλείται να καλύψει έτσι η παρούσα μελέτη, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται κατωτέρω συνοπτικά⁷.

Οι υφιστάμενες προβολές πληθυσμού για τη χώρα μας έχουν υλοποιηθεί με τη μέθοδο των συνισταμένων κοορτών (cohort component method), σύμφωνα με την οποία η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση και το μέγεθος ενός πληθυσμού σε ένα χρονικό σημείο στο μέλλον ισούνται με τον πληθυσμό του αρχικού σημείου συν τις γεννήσεις και τις μεταναστευτικές εισροές, μείον τους θανάτους και τις μεταναστευτικές εκροές. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ο πληθυσμός κατατέμνεται σε επιμέρους ηλικιακές ομάδες ανά φύλο, οι οποίες εν συνεχεία, βάσει των υιοθετούμενων υποθέσεων, εκτίθενται στο μελλοντικό «κίνδυνο» (risk) της γονιμότητας, της θνησιμότητας και της μετανάστευσης. Οι κυρίαρχες μέθοδοι πληθυσμιακών προβολών ενέχουν επομένως συχνά έναν ντετερμινιστικό χαρακτήρα, καθώς αποδίδουν μία μοναδική τιμή στο μέγεθος του αναμενόμενου πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσονται συνήθως τρία κύρια σεναρία (ενδιάμεσο –medium–, υψηλό –high– και χαμηλό –low), ενώ οι αναμενόμενες μελλοντικές τιμές της ποσότητας που μελετάται θεωρείται ότι θα βρίσκονται εντός των ορίων των δύο ακραίων σεναρίων.

Από τις υφιστάμενες προβολές επιλέχθηκαν αυτές που διεξήχθησαν από

³. Βλ. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

⁴. Βλ. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2015, Βλ. <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>

⁵. https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=POP_PROJ

⁶. Το Wittgenstein Centre (WIC) είναι μια συνεργασία των τριών ερευνητικών ιδρυμάτων: International Institute for Applied System Analysis (IIASA), Vienna Institute of Demography of the Austrian Academy of Sciences (VID/ÖAW) και του Research Institute on Human Capital and Development του Vienna University of Economics (WU). Βλ. <http://www.oeaw.ac.at/vid/dataexplorer/>

⁷. Οφείλουμε όμως ταυτόχρονα να υπενθυμίσουμε ότι οι προβολές ενός πληθυσμού βάσει εναλλακτικών σεναρίων είναι απλώς ασκήσεις γενίκευσης που επιτρέπουν, με δεδομένο τα μεγάλα περιθώρια αβεβαιότητας (ιδιαίτερα για τη μελλοντική μετανάστευση), να οριοθετήσουμε απλώς και μόνον τα πεδία του πιθανού, και ως εκ τούτου τα όποια αποτελέσματά τους δεν μπορεί να λαμβάνονται ως βεβαιότητες.

τους πλέον αξιόπιστους διεθνούς οργανισμούς (EUROSTAT, UNPP, OECD, IIASA-VID/ÖAW-WU), όπως και από την ΕΛΣΤΑΤ⁸, τα δε αποτελέσματά τους (βλ. Πίνακα Β1 και Γράφημα 1) παρουσιάζονται και σχολιάζονται συνοπτικά στη συνέχεια. Είναι προφανές ότι το σημείο εκκίνησης των προβολών αυτών δεν ταυτίζεται: ως πληθυσμός εκκίνησης λαμβάνεται αυτός της 1/7/2015 από το UNPP, της 1/1/2013 από την EUROSTAT, της 1/7/2010 από τους IIASA-VID/ÖAW-WU, της 1/1/2007 από την ΕΛΣΤΑΤ και της 1/1/2005 από τον OECD.

Ειδικότερα, στην πιθανοτική προβολή των Ηνωμένων Εθνών (UNPP), εκτός από το ενδιάμεσο σενάριο/παραλλαγή, υπολογίζονται επιπλέον τα 80 και 95 διαστήματα εμπιστοσύνης, με βάση τις αντίστοιχες εκτιμήσεις της γονιμότητας/θνησιμότητας, ενώ η μετανάστευση παραμένει στα επίπεδα της βασικής παραλλαγής. Το αυτό συμβαίνει και σε όλες τις υπόλοιπες παραλλαγές (η μετανάστευση δηλαδή διατηρείται στα επίπεδα του βασικού σεναρίου). Εν γένει, οι λοιπές παραλλαγές έχουν το γνωστό χαρακτήρα “what if” (τι θα συνέβαινε εάν άλλαζε κάποια ή κάποιες από τις συνιστώσες του μοντέλου;). Στις πέντε από τις επτά παραλλαγές, η συνιστώσα ή οι συνιστώσες που διαφέρουν σε σχέση με το βασικό σενάριο/παραλλαγή διατηρούνται σταθερές, είτε στην αρχική τους τιμή είτε στα επίπεδα αναπλήρωσης των γενεών (instant replacement). Μόνο στο Σενάριο 2 η γονιμότητα μεταβάλλεται με το χρόνο, λαμβάνοντας υψηλότερες τιμές (High Variant) ή χαμηλότερες τιμές (Low Variant)⁹.

Η EUROSTAT εφαρμόζει μια ανάλογη μέθοδο με αυτή των επτά παραλλαγών του ΟΗΕ (UNPP), αλλάζοντας πάντοτε μόνο μία από τις συνιστώσες, κατά περίπτωση (γονιμότητα, θνησιμότητα και μετανάστευση). Η παραλλαγή της μηδενικής μετανάστευσης είναι η μοναδική στην οποία η ομώνυμη συνιστώσα παραμένει σταθερή¹⁰.

Οι IIASA-VID/ÖAW-WU ακολουθούν μια παρόμοια μέθοδο, ωστόσο με μία σημαντική διαφορά, καθώς έχουν εντάξει μία επιπλέον συνιστώσα στις προβολές: την κοινωνικο-οικονομική κατάσταση σε συνάρτηση με την εκπαίδευση. Το ενδιάμεσο/βασικό σενάριο SSP2 της μεθόδου αυτής βασίζεται στις παγκόσμιες τάσεις για την εκπαίδευση, διατυπώνοντας την υπόθεση της διατήρησης των κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων. Έχει επιπλέον δύο παραλλαγές, οι οποίες εξαρτώνται από την εκπαίδευση. Και στα τρία αυτά σενάρια, παρόλο που η γονιμότητα, η θνησιμότητα και η μετανάστευση παραμένουν σε μεσαία επίπεδα, υπό τη δράση της 4ης συνιστώσας, οι τιμές των συνιστωσών διαφέρουν, και κατά συνέπεια αντιστοίχως διαφέρουν και τα αποτελέσματα των πληθυσμιακών προβολών. Σε δύο ακόμη σενάρια, το SSP4 (ανισότητα) και το SSP1 (βιώσιμη ανάπτυξη και ραγδαία κοινωνική ανάπτυξη), μεταβάλλονται αντίστοιχα η γονιμότητα (χαμηλή) και η θνησιμότητα (χαμηλή) σε σύγκριση με το ενδιάμεσο σενάριο. Στο σενάριο της ανάπτυξης (SSP5) βελτιώνονται όλες οι συνιστώσες. Ως επακόλουθο της οικονομικής ανάπτυξης, η γονιμότητα και η μετανάστευση αυξάνονται με την πάροδο του χρόνου, ενώ η θνησιμότητα μειώνεται. Στον αντίποδα,

8. Βλ. www.statistics.gr

9. Υπό την έννοια αυτή, οι επτά εν λόγω παραλλαγές δεν έχουν τον πιθανοτικό χαρακτήρα της βασικής εκτίμησης και των διαστημάτων της πρόβλεψης.

10. Βέβαιο, τόσο η EUROSTAT όσο και ο UNPP διατυπώνουν, η πρώτη ευθέως και η δεύτερη εμμέσως, μια υπόθεση μακροπρόθεσμης σύγκλισης συμπεριφορών των πληθυσμών. Για τη EUROSTAT αυτό είναι αναμενόμενο, καθώς στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκεται η έννοια της οικονομικής και της κοινωνικής σύγκλισης των κρατών-εταίρων (βλ. και http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_el.htm).

σύμφωνα με το σενάριο της στασιμότητας, δηλαδή της ύφεσης, η γονιμότητα δεν μεταβάλλεται, όμως αυξάνεται διαχρονικά η θνησιμότητα, ενώ ελαττώνεται η μετανάστευση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προβολή των IASA-VID/ÖAW-WU είναι η μοναδική από τις υπάρχουσες, η οποία βασίζει τις εκτιμήσεις της σε διαφορετικά σενάρια κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης.

Η ΕΛΣΤΑΤ αναπτύσσει τρία σενάρια προβολών, τα οποία βασίζονται σε διαφορετικές υποθέσεις της γονιμότητας, της θνησιμότητας και των μεταναστεύσεων. Στο χαμηλό σενάριο, η γονιμότητα και η θνησιμότητα μειώνονται με την πάροδο του χρόνου και διατυπώνεται η υπόθεση της μηδενικής μετανάστευσης. Στο μεσαίο σενάριο η γονιμότητα αυξάνεται και η θνησιμότητα μειώνεται. Το ίδιο συμβαίνει και με τη μετανάστευση, ωστόσο αυτή παραμένει υψηλή έως το τέλος της προβολής. Στο υψηλό σενάριο και το προσδόκιμο ζωής, η γονιμότητα και η μετανάστευση αυξάνονται έως το τέλος της προβολής. Τέλος, ο ΟΕCD έχει δημοσιεύσει μόνο ένα βασικό σενάριο, ενώ τα υπόλοιπα δεν είναι γνωστά.

Πίνακας Β1: Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού της Ελλάδας, Συνολικός Πληθυσμός και Μεγάλες Ηλικιακές Ομάδες (χιλ.)

UNPP (2015)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	LOWER 95 PI	LOWER 80 PI	Σταθερό- τητα - No Change	Χαμηλή Παραλλαγή (Low Variant)	Παραλλαγή Σταθερής Θνησιμότητας - Constant Mortality Variant	Παραλλαγή Μηδενικής Μετανάστευ- σης - Zero Migration Variant	Παραλλαγή Σταθερής Γονιμότητας - Constant Fertility Variant	Ενδιάμεση (Μέση) Παραλλαγή - Medium Variant, Median PI	UPPER 80 PI	Υψηλή Παρα- λλαγή (High Variant)	UPPER 95 PI	Άμεση Αντικατάστα- ση - Instant Replacement
1/7/15	10954,6	10954,6	10954,6	10954,6	10954,6	10954,6	10954,6	10954,6	10954,62	10954,6	10954,6	10954,6
0-14	1599,6	1599,6	1599,6	1599,6	1599,6	1599,6	1599,6	1599,6	1599,63	1599,6	1599,6	1599,6
15-64	7011,1	7011,1	7011,1	7011,1	7011,1	7011,1	7011,1	7011,1	7011,08	7011,1	7011,1	7011,1
65+	2343,9	2343,9	2343,9	2343,9	2343,9	2343,9	2343,9	2343,9	2343,91	2343,9	2343,9	2343,9
85+			303,5	303,5	303,5	303,5	303,5	303,5		303,5		
2020	10671,2	10726,4	10784,5	10742,3	10782,3	10773,2	10827,7	10825,4	10924,7	10908,5	10976,0	11083,9
0-14	1409,6	1446,2	1510,0	1425,0	1507,8	1500,7	1510,3	1508,1	1571,8	1591,2	1602,5	1766,6
15-64	6893,6	6896,9	6895,5	6902,8	6895,5	6858,8	6902,8	6902,8	6908,5	6902,8	6911,8	6902,8
65+	2368,1	2383,3	2379,0	2414,5	2379,0	2413,7	2414,5	2414,5	2444,4	2414,5	2461,8	2414,5
85+			373,4	388,7	373,4	388,7	388,7	388,7		388,7		
2025	10328,8	10444,5	10540,3	10452,4	10540,3	10547,9	10656,8	10656,9	10863,3	10861,3	10955,1	11147,3
0-14	1158,9	1232,1	1372,8	1169,3	1372,9	1355,2	1373,7	1373,7	1513,4	1578,2	1570,6	1864,2
15-64	6718,4	6725,3	6716,9	6736,3	6716,9	6647,9	6736,3	6736,3	6746,4	6736,3	6751,9	6736,3
65+	2451,4	2487,2	2450,6	2546,8	2450,6	2544,7	2546,8	2546,8	2603,4	2546,8	2632,7	2546,8
85+			393,4	436,8	393,4	436,7	436,8	436,8		436,8		
2030	9949,2	10121,0	10259,5	10133,2	10274,2	10308,76	10465,1	10479,8	10778,6	10826,4	10917,8	11172,0
0-14	872,5	980,1	1216,7	886,3	1231,4	1198,82	1218,2	1232,9	1440,2	1579,5	1523,0	1925,2
15-64	6515,5	6526,2	6508,4	6542,1	6508,4	6409,11	6542,1	6542,1	6555,0	6542,1	6562,7	6542,1
65+	2561,2	2614,6	2534,4	2704,8	2534,4	2700,84	2704,8	2704,8	2783,4	2704,8	2832,1	2704,8
85+			353,7	426,3	353,7	426,12	426,3	426,3		426,3		
2035	9532,1	9785,4	9957,4	9818,0	9997,1	10064,1	10262,3	10302,1	10688,8	10786,5	10864,4	11176,5
0-14	718,9	853,2	1146,1	789,0	1188,0	1140,2	1148,1	1190,1	1407,3	1591,6	1487,0	1806,4
15-64	6099,7	6137,7	6158,0	6119,1	6155,8	6021,0	6204,3	6202,1	6268,4	6285,1	6300,6	6460,3
65+	2713,5	2794,5	2653,4	2909,8	2653,4	2903,0	2909,8	2909,8	3013,1	2909,8	3076,8	2909,8
85+			391,1	506,2	391,1	505,8	506,2	506,2		506,2		
2040	9124,4	9456,8	9634,9	9502,4	9713,2	9815,3	10045,0	10123,6	10612,4	10747,1	10829,2	11173,1
0-14	643,7	802,7	1108,5	772,5	1186,8	1124,5	1111,0	1189,6	1404,1	1609,0	1488,9	1749,4
15-64	5602,8	5677,2	5762,7	5614,9	5762,8	5587,1	5819,0	5819,1	5960,7	6023,2	6020,0	6308,8
65+	2877,9	2976,8	2763,6	3114,9	2763,6	3103,7	3114,9	3114,9	3247,5	3114,9	3320,3	3114,9
85+			385,6	541,8	385,6	541,132	541,8	541,8		541,8		
2045	8711,9	9129,2	9278,5	9169,7	9411,8	9550,4	9797,5	9931,2	10515,5	10703,3	10790,2	11173,4
0-14	613,8	810,8	1079,5	786,1	1198,2	1124,2	1082,6	1201,7	1416,9	1627,7	1505,1	1753,0
15-64	5100,1	5211,4	5385,8	5118,2	5400,5	5178,8	5449,5	5464,1	5670,9	5810,1	5755,8	6155,0
65+	2998,0	3107,0	2813,1	3265,4	2813,1	3247,4	3265,4	3265,4	3427,7	3265,4	3529,3	3265,4
85+			407,7	615,1	407,7	614,0	615,1	615,1		615,1		
2050	8283,6	8766,7	8878,3	8795,9	9078,4	9249,7	9504,7	9705,3	10395,1	10647,8	10706,2	11191,0
0-14	603,2	822,7	1034,4	772,7	1194,9	1111,2	1038,2	1199,0	1418,3	1658,2	1515,0	1812,5
15-64	4594,5	4747,0	5018,3	4641,6	5057,9	4785,4	5084,9	5124,7	5397,7	5608,1	5503,7	5996,9
65+	3086,0	3197,0	2825,6	3381,6	2825,6	3353,1	3381,6	3381,6	3579,0	3381,6	3687,5	3381,6
85+			427,9	691,6	427,9	689,8	691,6	691,6		691,6		

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

EUROSTAT (2013)					
	1	2	3	4	5
	Παραλλαγή Χαμηλότερης Γονιμότητας - Lower Fertility Variant	Βασικό Σενάριο - Main Scenario	Παραλλαγή Χαμηλότερης Μετανάστευσης - Reduced Migration Variant	Παραλλαγή Υψηλότερου Προσδόκιμο Ζωής - Higher Life Expectance Variant	Παραλλαγή Μηδενικής Μετανάστευσης - No Migration Variant
1/1/13	11062,5	11062,5	11062,5	11062,5	11062,5
0-14	1622,0	1622,0	1622,0	1622,0	1622,0
15-64	7214,4	7214,4	7214,4	7214,4	7214,4
65+	2226,1	2226,1	2226,1	2226,1	2226,1
85+	265,0	264,964	265,0	265,0	265,0
2020	10695,5	10703,4	10732,2	10712,6	10847,4
0-14	1501,5	1509,4	1510,9	1509,4	1517,1
15-64	6847,9	6847,9	6870,8	6849,1	6962,5
65+	2346,1	2346,1	2350,4	2354,1	2367,7
85+	359,6	359,6	359,7	363,6	360,2
2025	10366,9	10390,2	10440,7	10415,6	10642,7
0-14	1335,5	1358,8	1362,2	1358,9	1376,0
15-64	6575,5	6575,5	6613,8	6578,7	6767,0
65+	2455,9	2455,9	2464,6	2478,0	2499,7
85+	404,0	404,0	404,5	416,3	406,7
2030	10044,0	10090,0	10155,0	10136,0	10414,7
0-14	1195,6	1241,2	1245,4	1241,4	1262,2
15-64	6267,3	6267,7	6314,5	6273,1	6502,0
65+	2581,1	2581,1	2595,0	2621,4	2650,5
85+	401,5	401,5	402,7	423,7	407,5
2035	9751,3	9828,0	9897,9	9897,5	10177,6
0-14	1115,1	1183,9	1185,8	1184,1	1193,4
15-64	5872,1	5880,0	5928,3	5887,5	6121,3
65+	2764,2	2764,2	2783,9	2825,9	2863,0
85+	452,6	452,6	454,6	487,7	462,8
2040	9477,7	9594,0	9660,9	9690,1	9928,5
0-14	1081,8	1174,8	1171,7	1175,2	1159,2
15-64	5473,6	5496,9	5540,2	5506,0	5713,4
65+	2922,3	2922,3	2949,1	3008,9	3055,9
85+	494,9	494,9	497,9	545,1	510,0
2045	9204,8	9369,8	9425,9	9494,9	9650,7
0-14	1063,6	1182,7	1173,1	1183,1	1134,9
15-64	5094,7	5140,6	5171,3	5150,7	5294,1
65+	3046,5	3046,5	3081,5	3161,1	3221,6
85+	559,6	559,6	563,8	628,7	580,6
2050	8911,8	9134,0	9173,1	9289,9	9329,3
0-14	1029,2	1174,9	1158,7	1175,5	1093,8
15-64	4788,6	4865,1	4875,5	4875,7	4917,1
65+	3094,0	3094,0	3138,9	3238,7	3318,5
85+	621,3	621,3	627,0	712,3	649,6

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

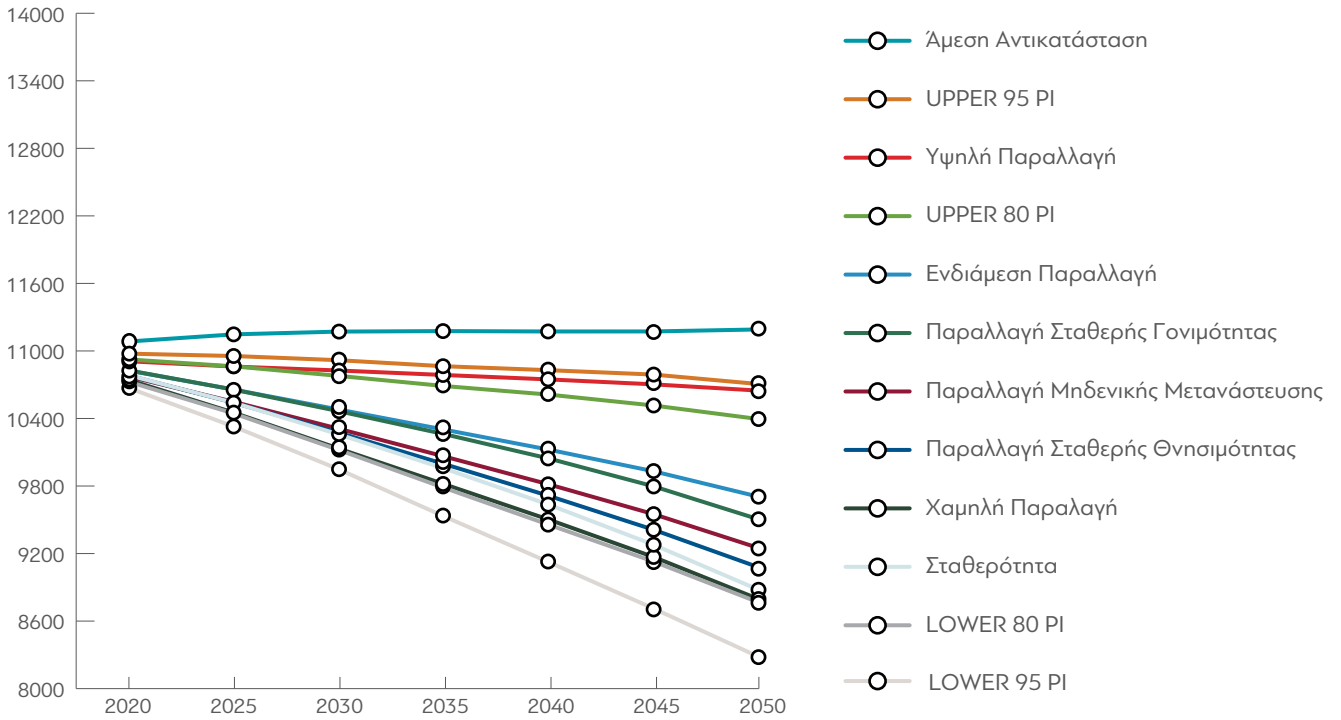
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

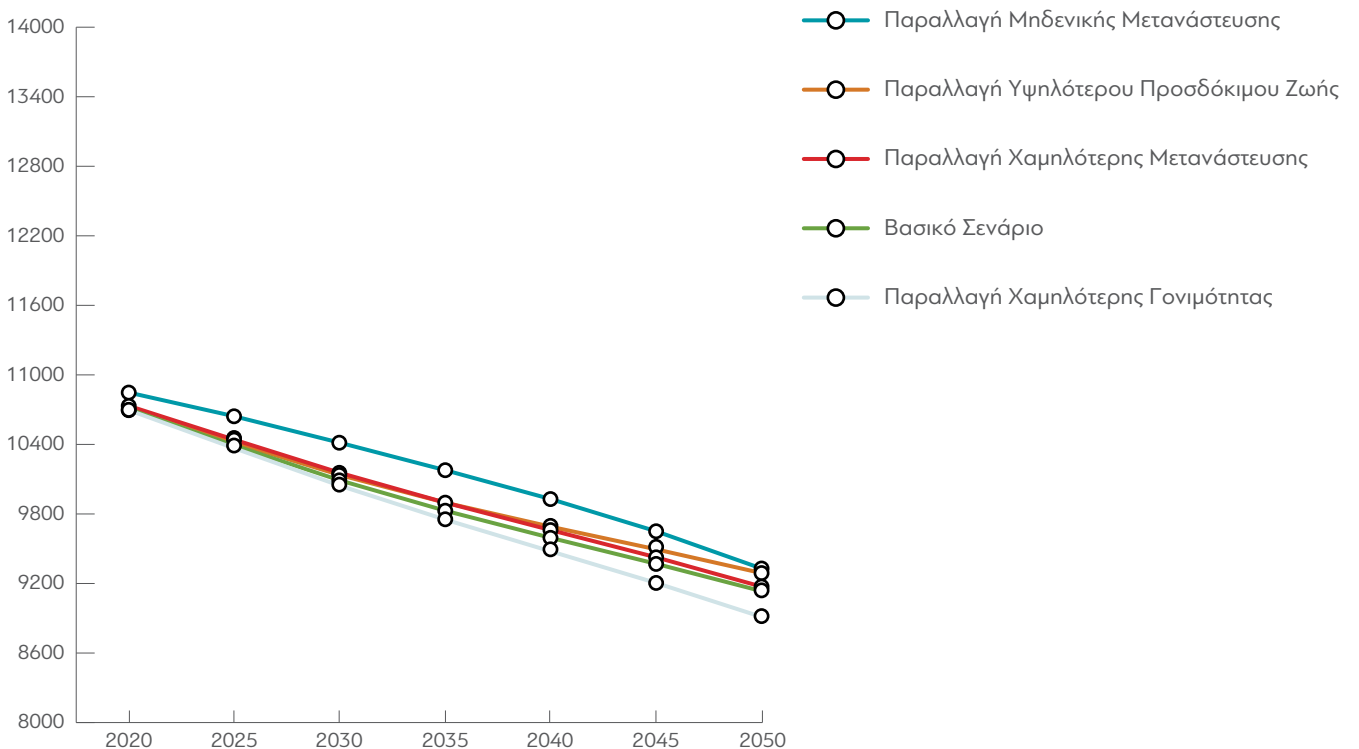
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

	IIASA (2013)							OECD (2005)		ΕΛΣΤΑΤ (2007)			
	1	2	3	4	5	6	7		1		1	2	3
	SSP3. Στασιμότητα στην Κοινωνική Ανάπτυξη - Stalled Social Development	SSP4. Ανισότητα - Inequality	SSP2-FT Scenario. Ραγδαία αύξηση της σχολικής εκπαίδευσης- Continuity/ Medium Population Scenario	SSP2. Συνέχεια/ Ενδιάμεσο Σενάριο - Continuation/ Medium Population Scenario	SSP2-CER Scenario. Σταθερό ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση- Constant Enloremet in Education	SSP1. Βιωσιμότητα / Ραγδαία Κοινωνική Ανάπτυξη - Sustainability /Rapid Social Development	SSP5. Τυπική Ανάπτυξη - Conventional Development		Βασικό σενάριο- Baseline		Χαμηλό	Μέσο	Υψηλό
7/1/10	11359,4	11359,4	11359,4	11359,4	11359,4	11359,4	11359,4	1/1/05	11093,0	1/1/07	11171,7	11171,7	11171,7
0-14	1654,9	1654,9	1654,9	1654,9	1654,9	1654,9	1654,9	0-14	1634,0	0-14	1596,5	1596,5	1596,53
15-64	7596,8	7596,8	7596,8	7596,8	7596,8	7596,8	7596,8	15-64	7422,0	15-64	7501,2	7501,2	7501,19
65+	2107,6	2107,6	2107,6	2107,6	2107,6	2107,6	2107,6	65+	2037,0	65+	2074,0	2074,0	2074,02
85+	206,8	206,8	206,8	206,8	206,8	206,8	206,8	85+	174,0	85+	155,0	155,0	155,011
2020	11376,4	11518,0	11562,3	11572,4	11586,5	11634,1	11785,0	2020	11397,3	2020	11371,6	11618,2	11866,1
0-14	1567,8	1583,1	1631,6	1637,1	1656,3	1638,0	1727,1	0-14	1619,3	0-14	1568,2	1654,0	1741,076
15-64	7402,9	7472,2	7468,1	7472,4	7467,6	7480,2	7541,2	15-64	7488,4	15-64	7428,3	7540,4	7652,247
65+	2405,7	2462,7	2462,6	2462,9	2462,6	2515,9	2516,7	65+	2289,6	65+	2375,1	2423,8	2472,744
85+	368,2	394,6	394,6	394,6	394,6	420,7	420,7	85+	246,6	85+	342,1	364,3	387,212
2025	11246,9	11525,5	11608,6	11631,1	11658,9	11737,1	12041,7	2025	11426,0	2025	11250,5	11674,5	12102,6
0-14	1389,6	1425,2	1514,2	1530,7	1565,7	1527,1	1705,3	0-14	1594,0	0-14	1438,421	1583,0	1731,335
15-64	7260,8	7399,4	7393,6	7399,1	7392,3	7413,3	7537,5	15-64	7401,4	15-64	7295,82	7488,9	7681,543
65+	2596,5	2701,0	2700,9	2701,4	2700,9	2796,7	2798,9	65+	2430,6	65+	2516,229	2602,6	2689,767
85+	415,4	468,1	468,1	468,1	468,1	519,2	519,3	85+	301,5	85+	368,572	409,9	453,246
2030	11069,6	11501,5	11640,4	11680,6	11721,4	11836,3	12329,3	2030	11387,3	2030	11066,5	11699,0	12340,7
0-14	1254,6	1315,2	1441,7	1475,3	1518,5	1460,6	1730,4	0-14	1510,9	0-14	1314,3	1509,0	1711,791
15-64	7027,3	7239,5	7252,1	7258,1	7256,4	7280,8	7499,3	15-64	7263,7	15-64	7081,1	7387,9	7694,161
65+	2787,8	2946,9	2946,6	2947,3	2946,6	3094,9	3099,6	65+	2612,6	65+	2671,1	2802,1	2934,701
85+	412,4	489,5	489,5	489,5	489,5	569,6	569,6	85+	329,4	85+	357,0	416,1	479,612
2035	10873,6	11476,8	11676,7	11734,7	11792,8	11945,0	12646,4	2035	11306,6	2035	10828,8	11698,2	12584,5
0-14	1168,3	1252,6	1411,5	1455,4	1504,8	1433,7	1782,6	0-14	1419,9	0-14	1230,038	1469,6	1723,523
15-64	6653,8	6945,0	6986,4	6999,5	7009,1	7025,5	7369,2	15-64	7084,7	15-64	6718,501	7163,4	7608,391
65+	3051,5	3279,3	3278,8	3279,8	3278,8	3485,8	3494,6	65+	2802,0	65+	2880,231	3065,2	3252,587
85+	476,3	589,8	589,8	589,9	589,8	707,2	707,5	85+	324,6	85+	391,457	472,7	561,269
2040	10647,7	11432,8	11702,4	11775,0	11860,0	12052,3	12987,2	2040	11195,2	2040	10536,8	11674,5	12840,4
0-14	1126,3	1229,2	1417,6	1463,0	1524,0	1441,6	1860,6	0-14	1361,1	0-14	1184,3	1471,3	1780,976
15-64	6232,9	6608,1	6690,2	6716,0	6741,3	6740,0	7240,6	15-64	6785,5	15-64	6282,0	6881,5	7483,683
65+	3288,5	3595,5	3594,7	3596,0	3594,7	3870,7	3886,0	65+	3048,6	65+	3070,5	3321,6	3575,741
85+	545,0	702,1	702,0	702,2	702,0	866,1	866,9	85+	373,4	85+	430,7	538,5	656,771
2045	10371,7	11348,1	11697,3	11785,0	11905,3	12136,7	13336,2	2045	11045,4	2045	10177,7	11616,0	13101,5
0-14	1099,7	1216,1	1426,1	1467,5	1548,1	1452,1	1935,4	0-14	1338,6	0-14	1149,192	1489,8	1865,003
15-64	5768,5	6229,9	6370,3	6414,7	6456,3	6428,8	7119,8	15-64	6454,5	15-64	5808,758	6575,4	7349,566
65+	3503,6	3902,2	3900,9	3902,7	3900,9	4255,8	4281,1	65+	3252,3	65+	3219,751	3550,8	3886,977
85+	629,9	843,1	843,0	843,3	843,0	1065,5	1067,2	85+	417,2	85+	481,968	623,4	779,956
2050	10031,9	11203,2	11642,2	11747,9	11910,4	12180,6	13679,9	2050	10850,3	2050	9736,9	11499,6	13338,2
0-14	1044,4	1171,1	1407,3	1447,3	1549,6	1435,8	1997,9	0-14	1328,0	0-14	1097,4	1494,6	1943,752
15-64	5394,9	5939,1	6139,5	6204,6	6269,5	6205,9	7100,0	15-64	6115,0	15-64	5365,4	6310,1	7270,228
65+	3592,6	4093,1	4095,5	4096,0	4091,3	4538,9	4582,0	65+	3407,3	65+	3274,2	3694,9	4124,248
85+	702,0	975,5	975,4	975,7	975,4	1269,2	1272,4	85+	473,7	85+	525,7	703,6	902,226

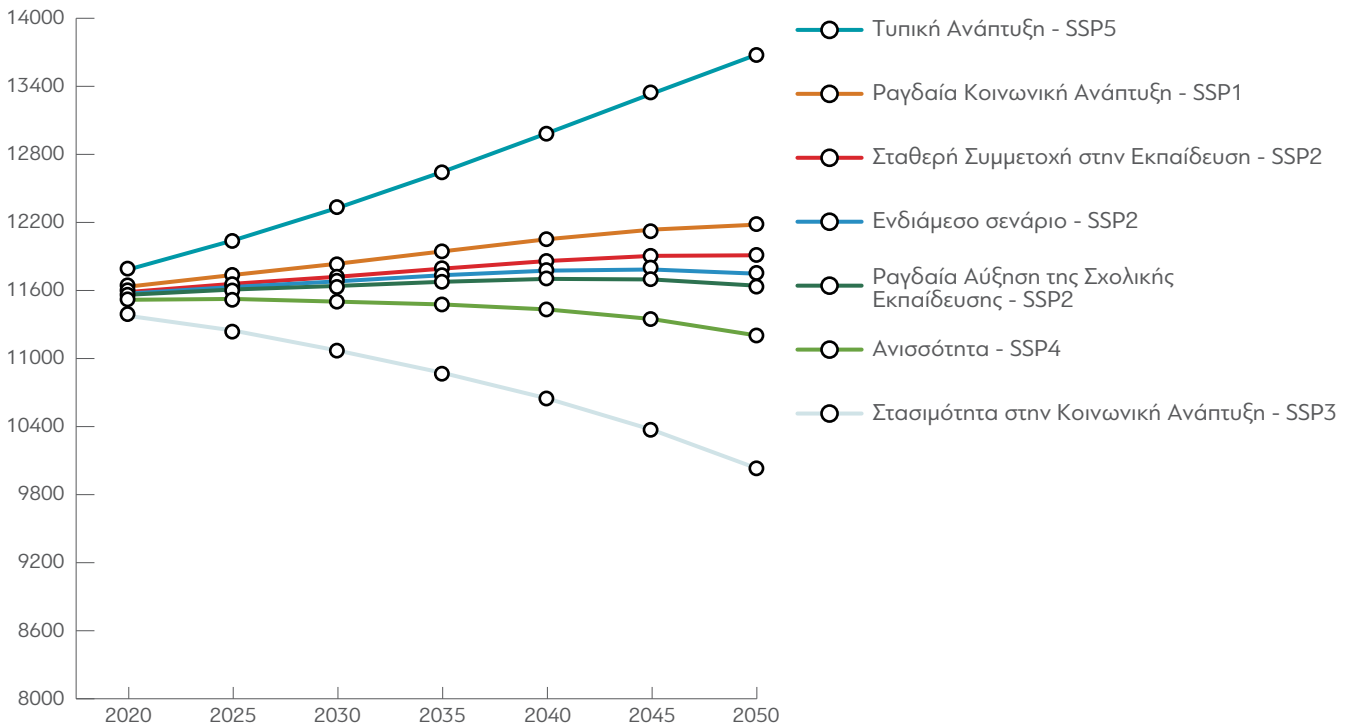
Γράφημα 1: Εξέλιξη του Αναμενόμενου Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050)

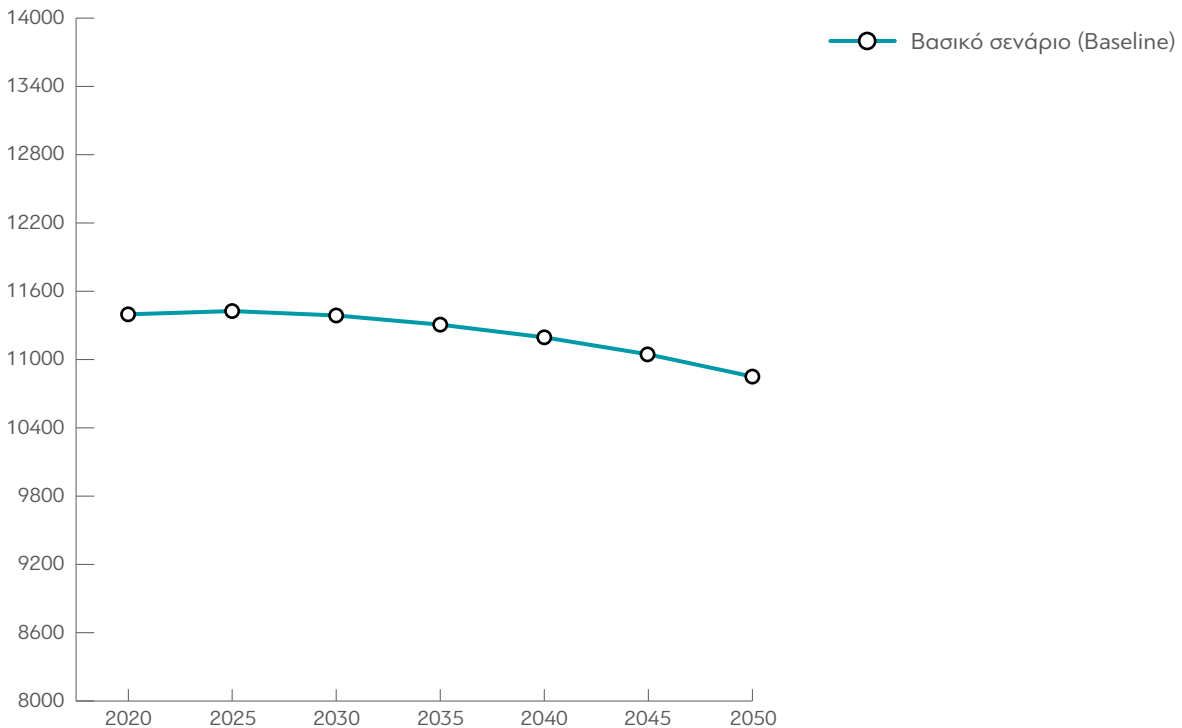
Πηγή: UNPP (2015)

Πηγή: EUROSTAT (2013)

Πηγή: IIASA (2010)

Πηγή: OECD (2005)

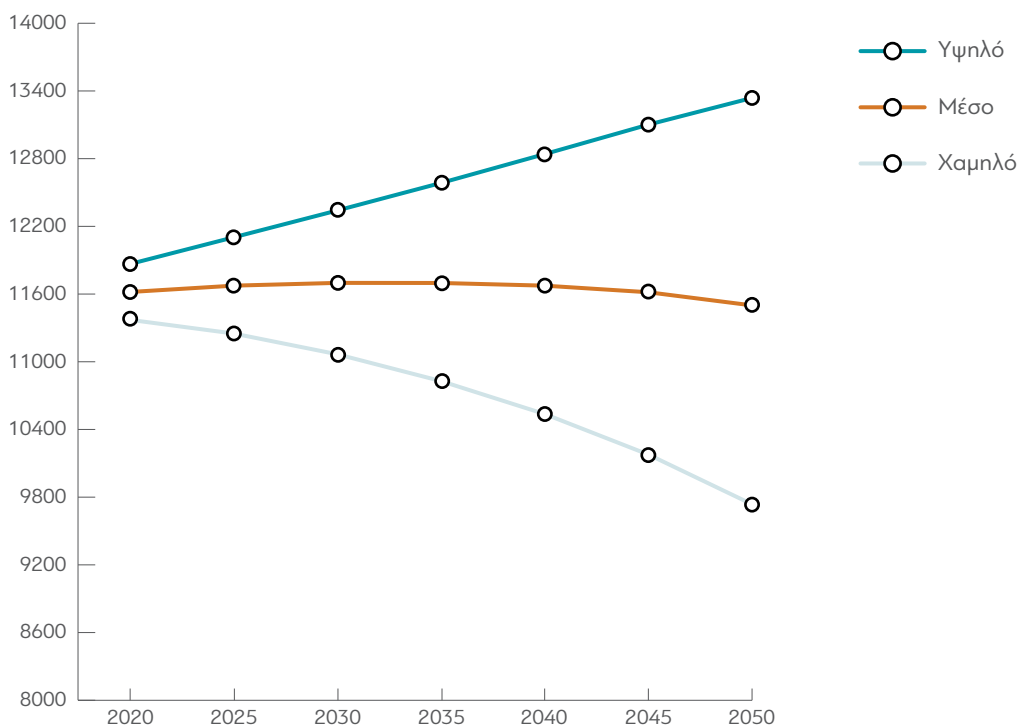
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των σεναρίων και των παραλλαγών τους στο τέλος της προβολικής περιόδου παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον Πίνακα Β2. Διαπιστώνουμε ότι η χαμηλότερη εκτίμηση για τον αναμενόμενο πληθυσμό της Ελλάδας το 2050 είναι 8,6 εκατ., ενώ η υψηλότερη είναι 13,7 εκατ. (εύρος $\pm 5,1$ εκατ.). εάν μάλιστα ληφθούν υπόψη μόνον τα ενδιάμεσα σενάρια, τότε οι εκτιμήσεις κυμαίνονται από 9,1 εκατ. έως 11,5 εκατ. (εύρος $\pm 2,4$ εκατ.).

Έως το 2050, οι διάφορες προβολές δείχνουν μεικτές τάσεις (Πίνακας Β3). Αυτές του **UNPP** δίνουν μείωση του πληθυσμού από 2% έως 25% περίπου (μόνον η παραλλαγή της γονιμότητας στα επίπεδα αναπλήρωσης των γενεών, ένα προδήλως μη ρεαλιστικό σενάριο, προβλέπει ελαφρά αύξηση). Οι προβλέψεις της **EUROSTAT** συνολικά είναι πιο απαισιόδοξες, καθώς εκτιμούν μείωση κατά 15%-20% περίπου, ενώ ελαφρά μείωση προβλέπει και το βασικό σενάριο του **OECD**. Αντίθετα με τον UNPP, η κυρίαρχη τάση στις προβολές των **IIASA-VID/ÖAW-WU** είναι αυτή της αύξησης (σύμφωνα με το σενάριο SSP4 όμως, το οποίο βασίζεται στην υπόθεση της ύπαρξης σημαντικών κοινωνικο-οικονομικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων στην Ελλάδα, ο πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί ελαφρώς, ενώ σαφώς μεγαλύτερη μείωση αναμένεται εάν η Ελλάδα εισέλθει σε καθεστώς ύφεσης – σενάριο SSP3). Η **ΕΛΣΤΑΤ** δίνει επίσης μεικτές τάσεις (το βασικό

της σενάριο δίνει μικρή αύξηση, το υψηλό μεγαλύτερη, ενώ το χαμηλό της σενάριο προβλέπει μείωση του πληθυσμού¹¹). Οι μεταβολές αυτές θα συνδυαστούν προφανώς και με αλλαγές της κατανομής του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία, όπου διαπιστώνονται επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις (Γραφήματα 2 και 3). Ανεξάρτητα όμως από τις εκτιμήσεις για το συνολικό πληθυσμό, η γενική τάση που καταγράφεται σε όλες τις προβολές είναι κοινή: **Η βάση της πυραμίδας του πληθυσμού της Ελλάδας σε απόλυτα και σχετικά μεγέθη συρρικνώνεται με την πάροδο του χρόνου, επιτείνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το πρόβλημα της «γήρανσης βάσης», που έχει ήδη εμφανιστεί ως απόρροια της χαμηλής γεννητικότητας. Ταυτόχρονα, καθώς τα άτομα των μεσαίων ηλικιακών ομάδων μετακινούνται σε μεγαλύτερες ηλικίες με την πάροδο του χρόνου, γίνεται εντονότερο και το πρόβλημα της «γήρανσης κορυφής». Είναι έτσι προφανές ότι ο πληθυσμός των μικρότερων ηλικιών με την πάροδο του χρόνου θα συρρικνωθεί σε απόλυτα και σχετικά μεγέθη, ενώ το αντίθετο αναμένεται να συμβεί με τους ηλικιωμένους.** Η ποικιλότητα των εκτιμήσεων όμως είναι τόσο μεγάλη, έτσι ώστε σε μερικά σενάρια να υποεκτιμώνται εμφανώς οι μικρότερες ηλικίες (UNPP Low), ενώ σε άλλα να υπερεκτιμώνται (SSP5/IIASA-VID/ÖAW-WU).

Τα κυριότερα συμπεράσματα από τις προβολές αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: (1) Στα περισσότερα σενάρια/παραλλαγές το ειδικό βάρος της ηλικιακής ομάδας 0-14 έτη στο συνολικό πληθυσμό εκτιμάται ότι θα μειωθεί. Η τάση αυτή είναι ασθενής, και μόνο σε ελάχιστο αριθμό σεναρίων η αναλογία αυτή αυξάνεται οριακά. Η αναλογία του νεανικού πληθυσμού εκτιμάται έτσι ότι το 2050 θα κυμανθεί από 7,3% (Lower 95 PI, UNPP) έως 16,2% (Instant Replacement, UNPP). (2) Οι ενδιάμεσες ηλικίες (15-64 ετών) αναμένεται επίσης να μειωθούν έως το 2050, αποτελώντας το 50,9% (SSP1 / IIASA-VID/ÖAW -WU, minimum) έως το 56,5% του συνολικού πληθυσμού (Σενάριο Σταθερότητας UNPP, maximum). (3) Αντίθετα, τα ποσοστά των ηλικιακών ομάδων 65+ και 85+ θα αυξηθούν μέχρι το 2050: το ποσοστό των 65+ ετών¹² θα κυμανθεί από 30,2% (Instant Replacement, UNPP) έως 37,3% (SSP1/IIASA-VID/ÖAW -WU) του συνολικού πληθυσμού, ενώ αυτό των 85+ ετών αναμένεται να κυμανθεί από 4,7% (Constant Mortality, UNPP) έως 10,4% (SSP1 / IIASA-VID/ÖAW -WU) – Πίνακας 8 Παραρτήματος και Γραφήματα 2 & 3 του παρόντος.

11. Οι εκτιμήσεις όμως της ΕΛΣΤΑΤ, όπως και αυτές των IIASA - VID/ÖAW - WU, βασίζονται σε προ της οικονομικής κρίσης δεδομένα.

12. Στο European DataSheet 2014 των IIASA-VID/ÖAW-WU, ο πληθυσμός το 2050 ηλικίας μεγαλύτερης των 65 ετών εκτιμάται σε 33% (Βλ.: http://www.oeaw.ac.at/vid/datasheet/DS2014/VID_DataSheet2014_print.pdf).

Πίνακας Β2: Ο Εκτιμώμενος Πληθυσμός της Ελλάδας το 2050, ανα Σενάριο ή Παραλλαγή και Φορέα Προβολών

Σενάριο ή Παραλλαγή	2050
SSP5	13679,9
ΕΛΣΤΑΤ Υψηλό	13338,2
SSP1	12180,6
SSP2 CER	11910,4
SSP2	11747,9
SSP2 FT	11642,2
ΕΛΣΤΑΤ Ενδιάμεσο	11499,6
SSP4	11203,3
UNPP Instant-replacement	11 191
UNPP High	10 648
OECD Baseline scenario	10604,6
UNPP Upper 95 PI	10 483
UNPP Upper 80 PI	10 242
SSP3	10031,9
ΕΛΣΤΑΤ Χαμηλό	9736,9
UNPP Median PI	9 705
UNPP Medium (median PI)	9 705
UNPP Constant-fertility	9 505
EUROSTAT-No migration	9329,3
EUROSTAT-higher life expectancy	9289,9
UNPP Zero-migration	9 250
EUROSTAT-reduced migration	9173,1
EUROSTAT-Main Scenario	9134
UNPP Constant-mortality	9 078
UNPP Lower 80 PI	8 952
EUROSTAT-lower fertility	8911,8
UNPP No change	8 878
UNPP Low	8 796
UNPP Lower 95 PI	8 601

Πηγή: UNPP 2015: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>, EUROSTAT: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, IIASA - VID/ÖAW - WU: <http://www.oeaw.ac.at/vid/dataexplorer/>, OECD: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=POP_PROJ, ΕΛΣΤΑΤ: www.statistics.gr (Ιδία επεξεργασία)

Πίνακας Β3: Αναλογία % του Εκτιμώμενου Πληθυσμού της Ελλάδας το 2050 σε σχέση με τον Πληθυσμό Βάσης, ανα Σενάριο ή Παραλλαγή και Φορέα Προβολών

UNPP 2015	%	EUROSTAT	%	IIASA - VID/ÖAW - WU	%
Lower 95 PI	75,6	Lower Fertility	80,6	SSP3	88,3
Lower 80 PI	80,0	Main Scenario	82,6	SSP4	98,6
No Change	81,0	Reduced Migration	82,9	SSP2 FT	102,5
Low Variant	80,3	Higher Life Expectancy	84,0	SSP2	103,4
Constant Mortality	82,9	No Migration	84,3	SSP2 CER	104,9
Zero Migration	84,4			SSP1	107,2
Constant Fertility	86,8	OECD	%	SSP5	120,4
Mediu Variant	88,6	Baseline	97,8		
Upper 80 PI	94,9			ΕΛΣΤΑΤ	%
High Variant	97,2			Χαμηλό	87,2
Upper 95 PI	97,7			Μέσο	102,9
Instant Replacement	102,2			Υψηλό	119,4

Πηγή: UNPP 2015: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>
 EUROSTAT: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, IIASA - VID/ÖAW - WU:
<http://www.oeaw.ac.at/vid/dataexplorer/>, OECD: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=POP_PROJ, ΕΛΣΤΑΤ: www.statistics.gr (ιδία επεξεργασία)

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα – Συνοπτικές Παρατηρήσεις

Γ. Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα – Συνοπτικές Παρατηρήσεις

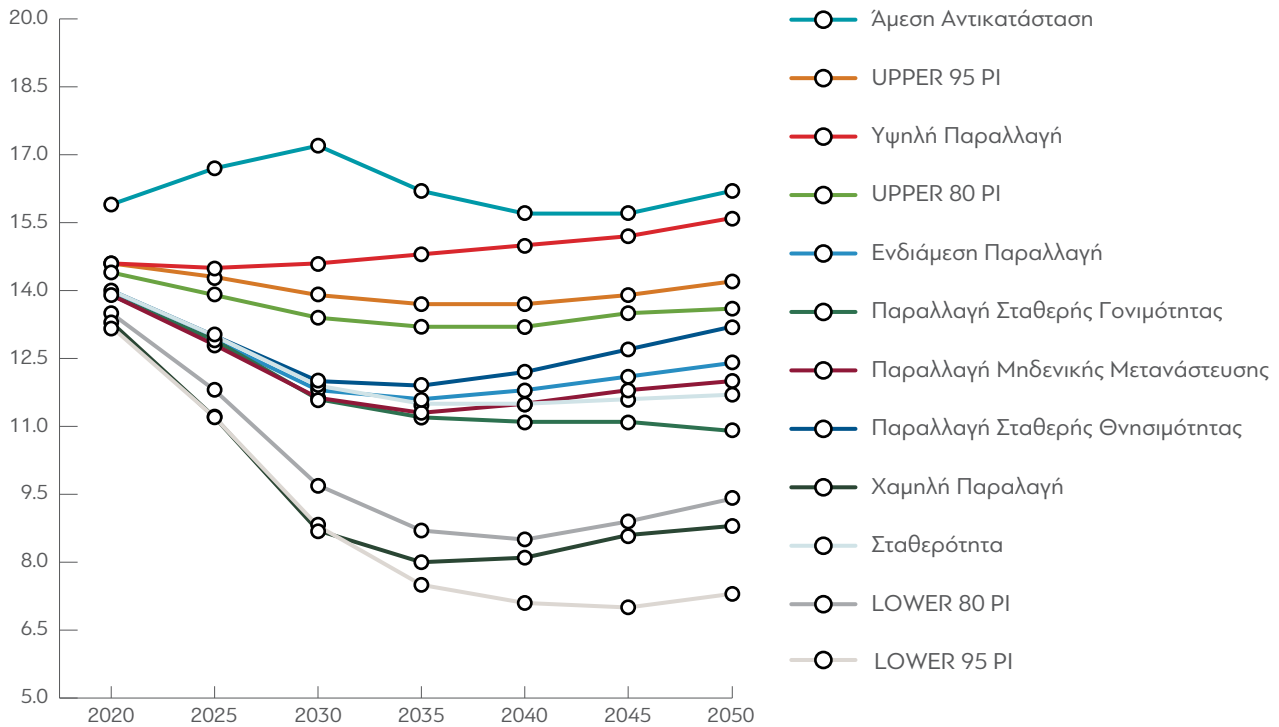
Η μόνη –οριακά– πιθανοτική προβολή πληθυσμού για την Ελλάδα είναι αυτή των Ηνωμένων Εθνών (UNPP). Στην προβολή αυτή περιλαμβάνονται και μερικά “what if” σενάρια/παραλλαγές, στα οποία αλλάζουν κατά περίπτωση και οι συνιστώσες του μοντέλου των προβολών. Ενέχουν έτσι έναν ντετερμινιστικό χαρακτήρα και όχι έναν αυστηρώς πιθανοτικό (τουλάχιστον με τη στατιστική έννοια του όρου). Το ίδιο συμβαίνει και με τις προβολές της EUROSTAT, στις οποίες διατυπώνονται ένα βασικό σενάριο και κάποιες παραλλαγές του, στις οποίες αλλάζει κάθε φορά μόνο μία συνιστώσα του μοντέλου. Μία από τις πλέον ενδιαφέρουσες μεθόδους έχει αναπτυχθεί από τους IIASA–VID/ÖAW –WU, οι προβολές των οποίων γίνονται στη βάση υποθέσεων για τη μελλοντική πορεία της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την εκπαίδευση. Για κάθε ένα από τα πιθανά «κοινωνικο-οικονομικά μονοπάτια» (socio-economic pathways) τα οποία θα διατρέξει η Ελλάδα, η προβολή έχει ντετερμινιστικό χαρακτήρα. Έτσι, αναπτύσσονται τρία σενάρια για τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και τις μεταναστεύσεις (το χαμηλό, το ενδιάμεσο και το υψηλό), τα οποία τροποποιούνται ανάλογα με τα «κοινωνικο-οικονομικά μονοπάτια» τα οποία χρησιμοποιούνται.

Συνοψίζοντας, στις προβολές των προαναφερθέντων φορέων διαπιστώνουμε ότι¹³:

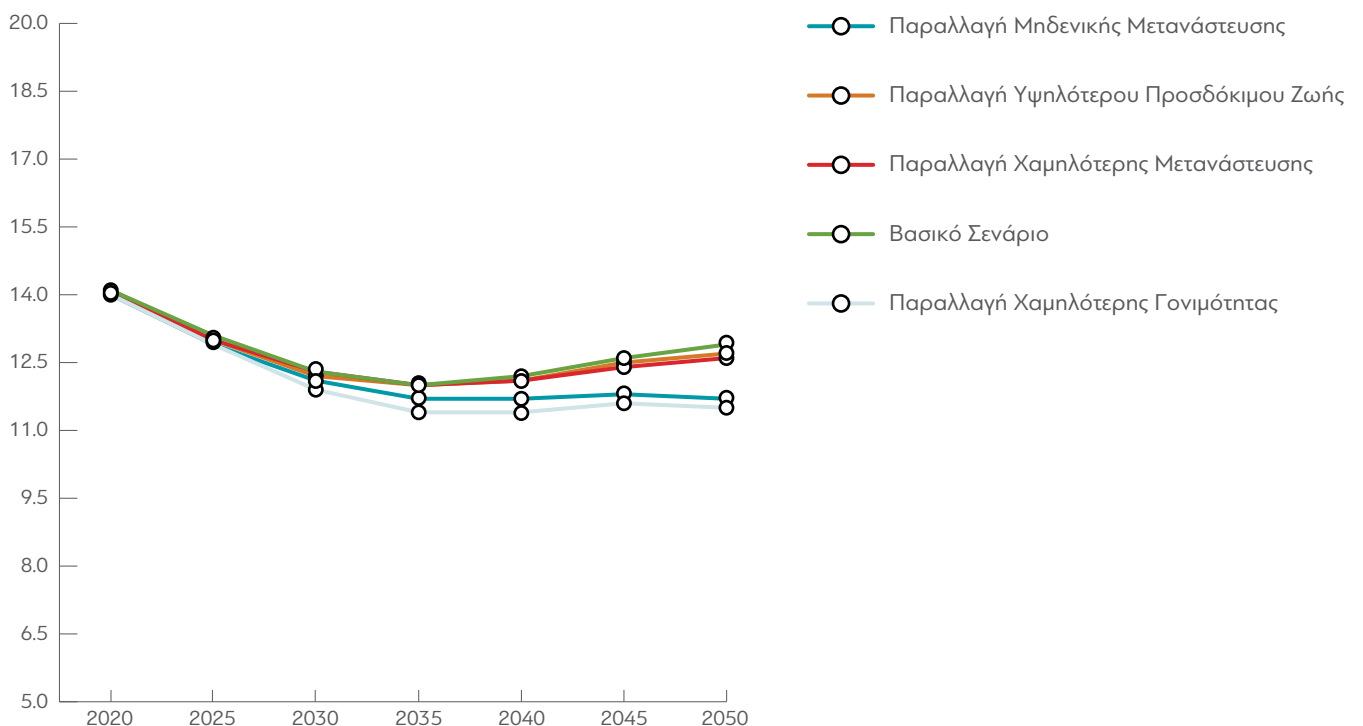
- 1) **Όσον αφορά τη γονιμότητα**, τα Η.Ε. (UNPP) προβαίνουν στην εκτίμηση των μελλοντικών επιπέδων της, χρησιμοποιώντας είτε μια διπλή σιγμοειδή καμπύλη είτε ένα αυτο-παλίνδρομο μοντέλο 1ης τάξης, **υποθέτοντας την αύξησή της**. Ο ίδιος φορέας, για τις χώρες στις οποίες ο Συνθετικός Δείκτης Γονιμότητας (ΣΔΓ) δεν αυξήθηκε τη δεκαετία του 2000, προβάλλει τη γονιμότητα βάσει της παραδοχής ότι ο ΣΔΓ θα παραμείνει χαμηλός βραχυ-μεσοπρόθεσμα, λαμβάνοντας υπόψη την «παγίδα χαμηλής γονιμότητας» (Lutz et al., 2006).

¹³. Βλ. ειδικότερα το πρώτο κεφάλαιο της Έκθεσης Α' που εκπονήθηκε στο πλαίσιο αυτής της μελέτης.

Γράφημα 2: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 0-14 ανά Φορέα Προβολών και Παραλλαγή ή Σενάριο (2020-2050)

Πηγή: UNPP (2015)

Πηγή: Eurostat (2013)

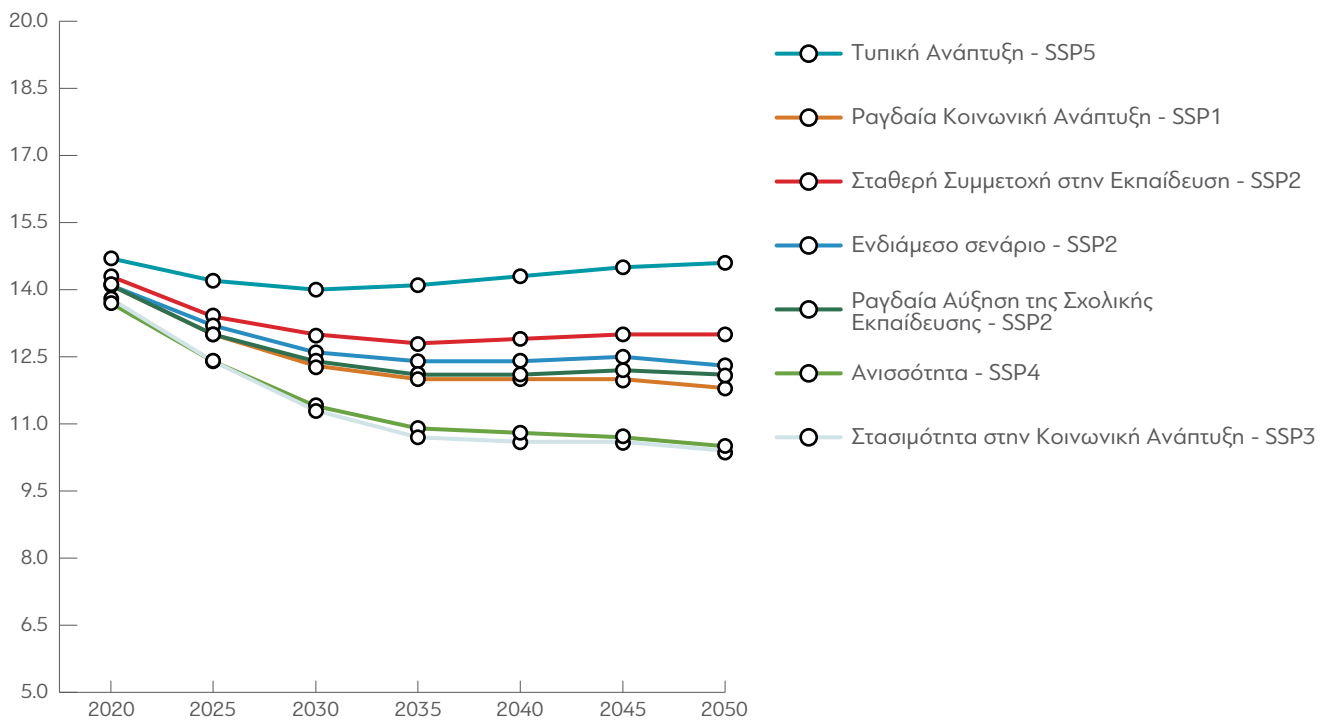
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

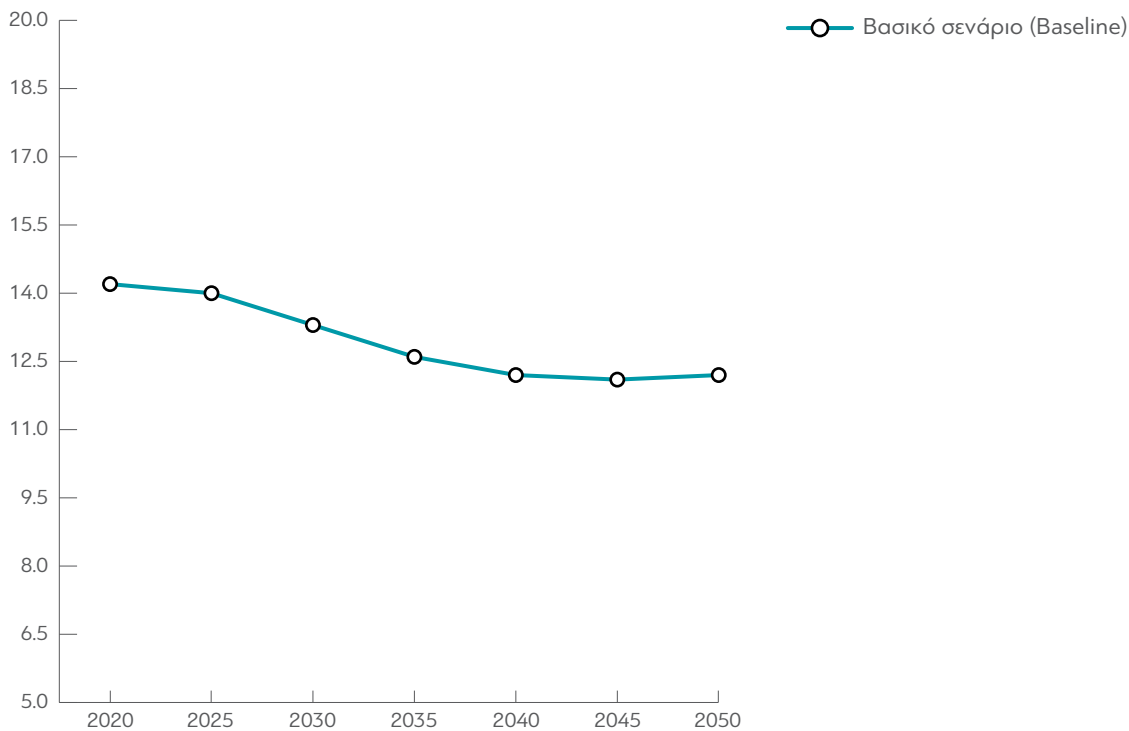
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

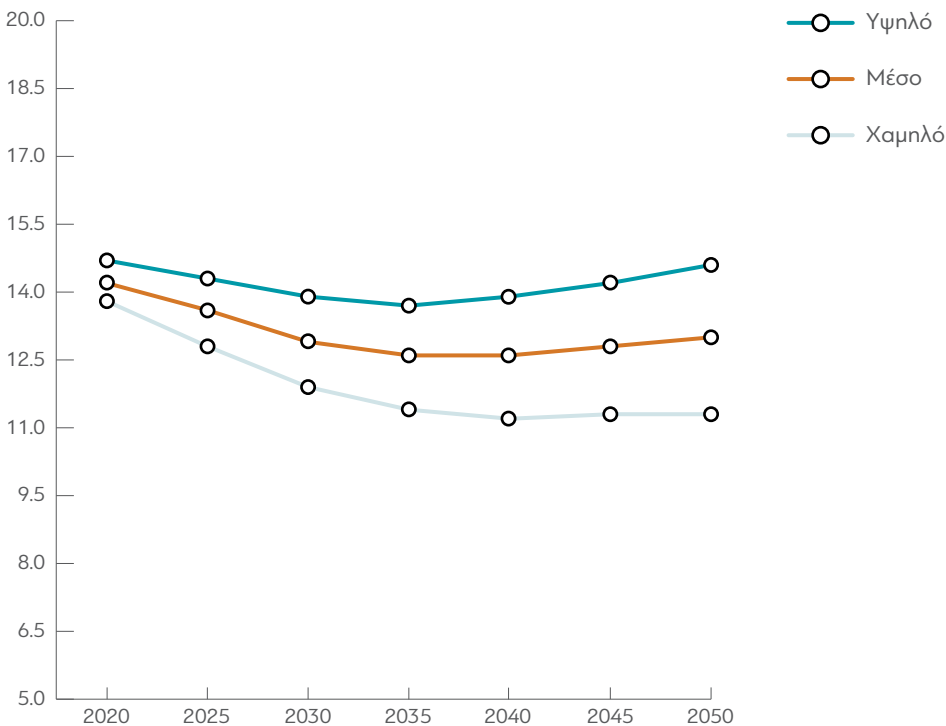
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: IIASA (2010)

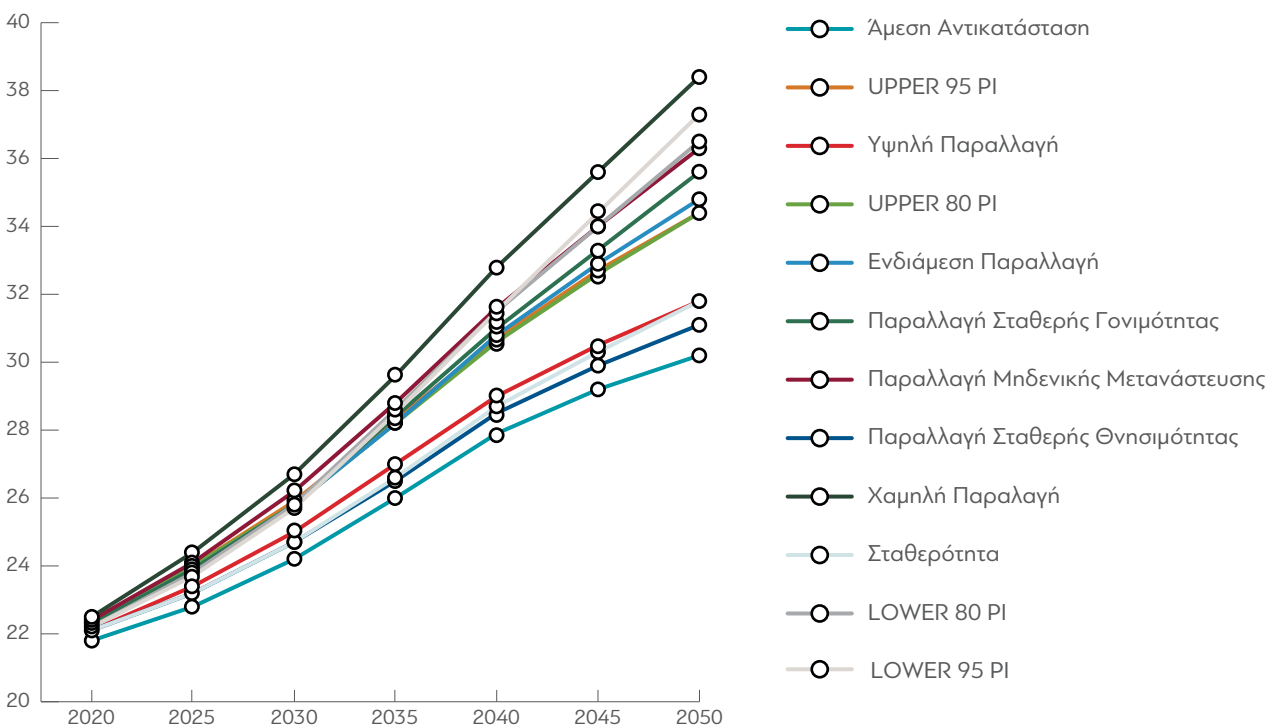

Πηγή: OECD (2005)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

Γράφημα 3: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 65+ ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050)

Πηγή: UNPP (2015)

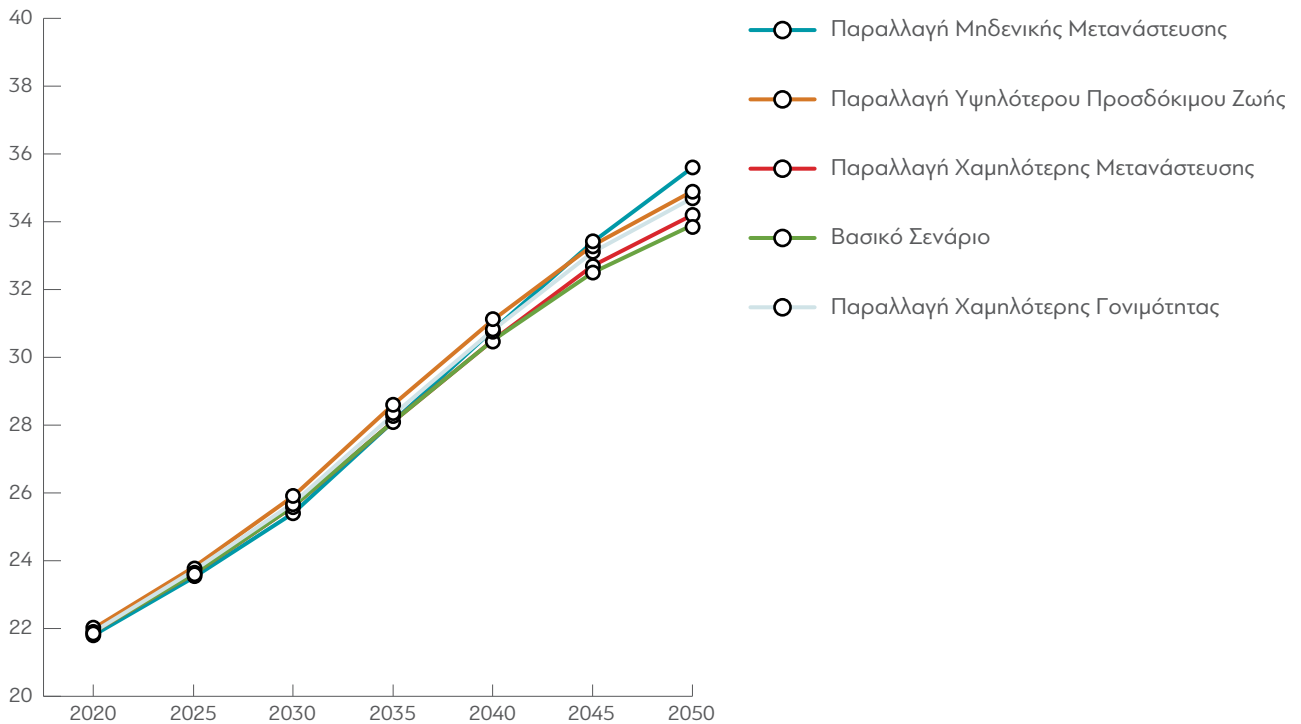
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

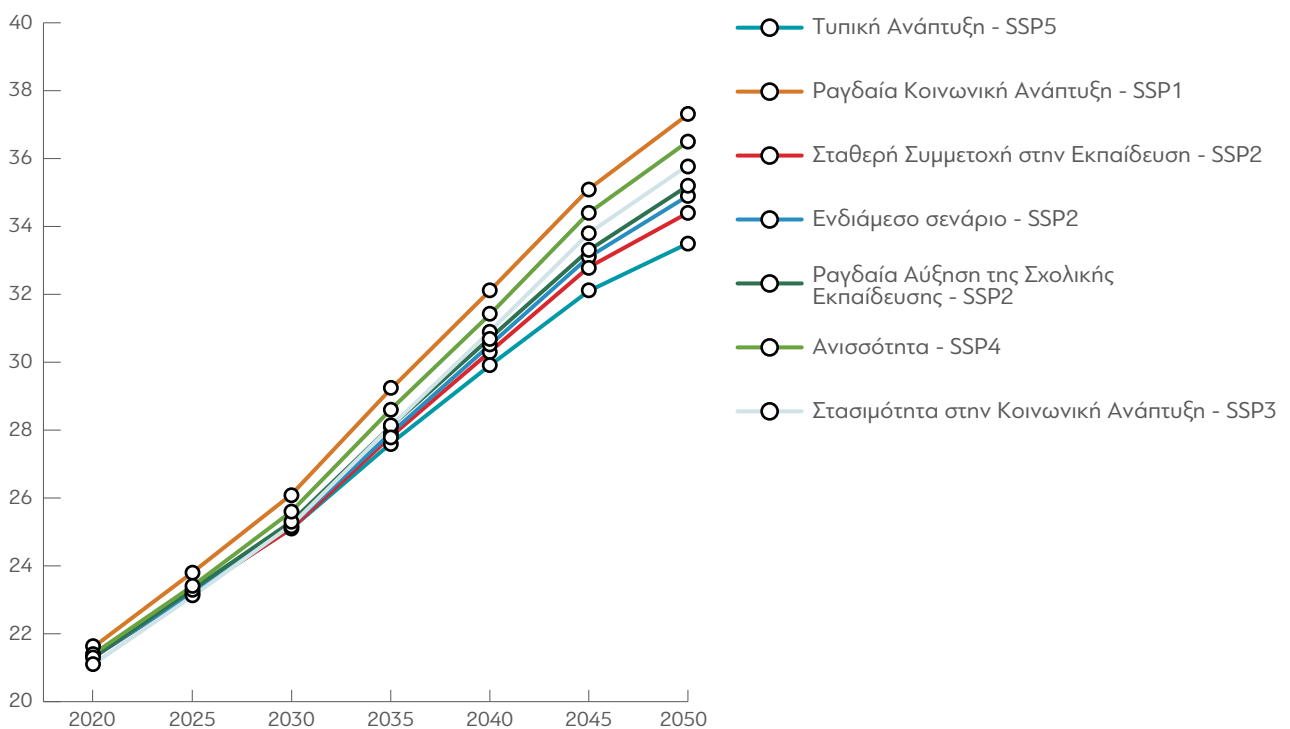
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: Eurostat (2013)

Πηγή: IIASA (2010)

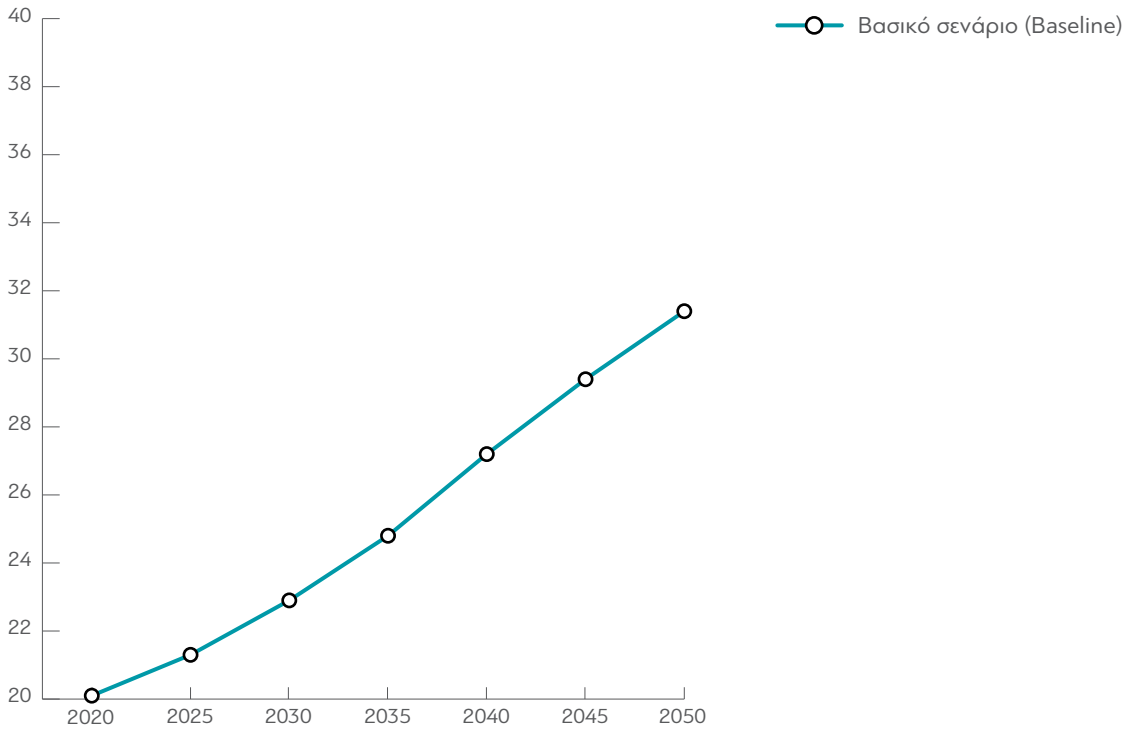
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

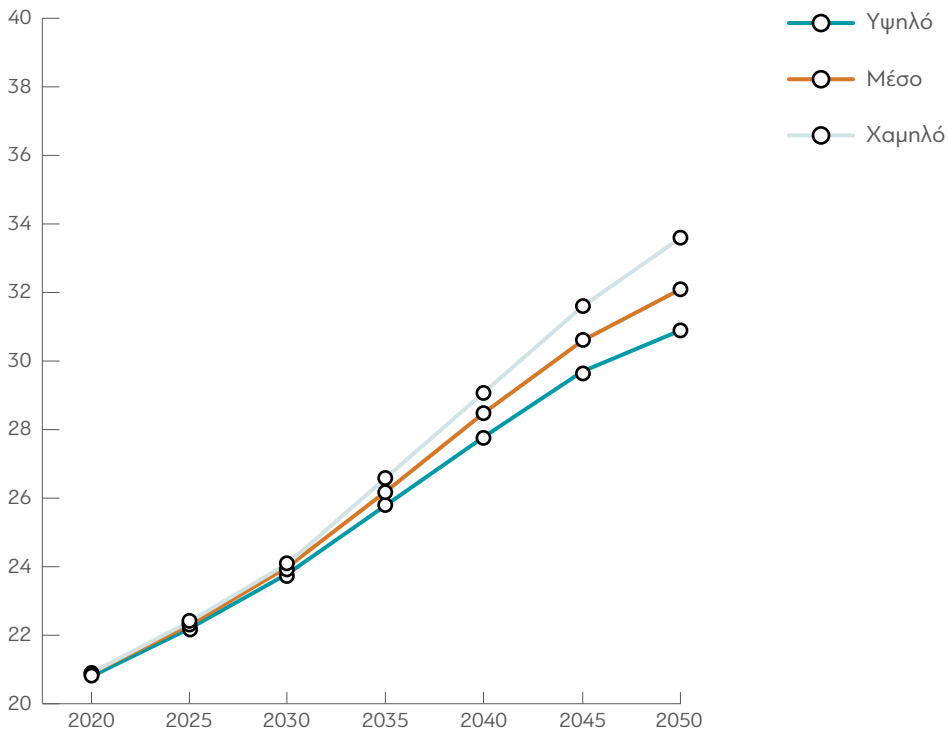
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: OECD (2005)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

Οι IIASA–VID/ÖAW –WU βασίστηκαν, εκτός των άλλων, και στις εκτιμήσεις ειδικών για κάθε χώρα. Για όσες χώρες δεν υπάρχουν εκτιμήσεις από τουλάχιστον δύο εμπειρογνώμονες, οι προβολές γίνονται με βάση τη χώρα-«κλειδί» μιας περιοχής. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ως τέτοια θεωρήθηκε η Ιταλία. Διατυπώνεται ειδικότερα η υπόθεση ότι η γονιμότητα θα μεταβληθεί με γραμμικό τρόπο έως το 2050, ενώ την περίοδο 2010-2015 τα επίπεδα θα παραμείνουν σταθερά, ώστε να ληφθεί υπόψη η οικονομική κρίση. Στη συνέχεια υπολογίζονται οι παραλλαγές της υψηλότερης και της χαμηλότερης γονιμότητας και εντάσσονται σε ένα από τα ανάλογα κοινωνικο-οικονομικά σενάρια για τη μελλοντική κατάσταση της οικονομίας, της κοινωνίας και της εκπαίδευσης. Ένα από τα βασικά προβλήματα της προβολής αυτής είναι ότι η μελλοντική πορεία των δημογραφικών συνιστωσών –ειδικότερα της γονιμότητας– βασίζεται σε μη επικαιροποιημένα δεδομένα της περιόδου 2005-2010 (προβολές των Ηνωμένων Εθνών του 2010), δεν λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις πρόσφατες τάσεις (μετά το 2010¹⁴) των χωρών σε οικονομική κρίση, όπως είναι η Ελλάδα. Οι προβολές αυτές ενέχουν ταυτόχρονα έναν ντετερμινιστικό χαρακτήρα (παρόλο που υποστηρίζεται ότι είναι πιθανοτικές), θεωρώντας δεδομένο ότι, εάν ακολουθηθεί από τη χώρα ένα συγκεκριμένο «κοινωνικο-οικονομικό μονοπάτι», τότε στο μονοπάτι αυτό αντιστοιχεί στις διαδοχικές χρονικές τομές της προβολής ένας και μόνον αναμενόμενος πληθυσμός.

Στην προβολή της EUROSTAT (η Στατιστική Υπηρεσία της Ε.Ε. δεν παρουσιάζει αναλυτικά τη μεθοδολογία που ακολούθησε) διατυπώνεται η υπόθεση της σύγκλισης της γονιμότητας μεταξύ των χωρών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), παρόλο που τα τελευταία περίοδοι οι εξελίξεις στη χώρα μας, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, διαφοροποιούνται σημαντικά από άλλες χώρες. Ο ΟΕCD και η ΕΛΣΤΑΤ¹⁵, που βασίζονται επίσης σε μη επικαιροποιημένα δεδομένα, δεν δίνουν επαρκή τεκμηρίωση των σεναρίων τους. Στη μέθοδο που χρησιμοποιεί η ΕΛΣΤΑΤ φαίνεται ότι η προβολή της γονιμότητας γίνεται σχεδόν με γραμμικό τρόπο μέχρι το 2050, διατυπώνονται τα δυο ακραία σενάρια (δηλαδή το υψηλό και το χαμηλό) και στη συνέχεια υπολογίζεται το ενδιάμεσο ως μέσος όρος των δυο «ακραίων» σεναρίων.

Συνοψίζοντας, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι οι εκτιμήσεις για την πορεία της γονιμότητας σε όλες τις προαναφερθείσες προβολές βασίζονται στη διατύπωση υποθέσεων για τα επίπεδα του ΣΔΓ (μη λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις της τελευταίας περιόδου), ο οποίος δείκτης, εάν εξαιρεθούν μερικά σενάρια και παραλλαγές, εν γένει εκτιμάται ότι θα αυξηθεί στο μέλλον. Το θεωρητικό υπόβαθρο αυτής της προσέγγισης πηγάζει από τη θεωρία της Δημογραφικής Μετάβασης, σε συνδυασμό με την πρόσφατη εμπειρία των χωρών με χαμηλή γονιμότητα. Ωστόσο, επειδή οι περισσότερες από αυτές τις προβολές αφορούν ευρύτερα σύνολα χωρών, δεν εξειδικεύονται ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας (και επομένως και της Ελλάδας).

14. Υπενθυμίζουμε ότι την περίοδο 2000-2009 ο ΣΔΓ στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 20% περίπου, για να καταρρεύσει εκ νέου στη συνέχεια.

15. Υπενθυμίζουμε ότι οι τελευταίες προβολές της ΕΛΣΤΑΤ έχουν ως έτος εκκίνησης το 2007.

Ειδικότερα, στο ενδιάμεσο σενάριο των Ηνωμένων Εθνών (UNPP), η γονιμότητα από 1,34 παιδιά ανά γυναίκα την περίοδο 2010-2015 εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει ελαφρώς στα 1,30 παιδιά την περίοδο 2015-2020 και στα 1,31 παιδιά την περίοδο 2020-2025, για να αυξηθεί στα 1,56 παιδιά ανά γυναίκα την περίοδο 2040-2045 και στα 1,77 παιδιά αντίστοιχα την περίοδο 2095-2100. Ωστόσο, η επίδραση της οικονομικής κρίσης είναι μόλις 0,04 παιδιά ανά γυναίκα την περίοδο 2015-2020 (*υπενθυμίζουμε ότι ο ΣΔΓ μεταξύ του 2009 και του 2014 μειώθηκε κατά 0,21 παιδιά*). Ως εκ τούτου, είναι προφανές ότι οι επιπτώσεις της κρίσης στο σενάριο αυτό είναι προφανώς υπο-εκτιμημένες (και κατ' ουσία τα Ηνωμένα Έθνη υποθέτουν ότι η χώρα θα βρίσκεται εντός της «παγίδας χαμηλής γονιμότητας» μεσο-μακροπρόθεσμα, από την οποία θα αρχίσει να διαφεύγει κατά το μέσο ή ύστερο 21ο αιώνα). Ωστόσο, στο «υψηλό» σενάριο εκτιμάται ότι η γονιμότητα θα αρχίσει να αυξάνεται άμεσα, η Ελλάδα θα περάσει από τη σχετική «παγίδα» την περίοδο 2015-2020, φθάνοντας το 2050 τα 2,06 παιδιά. Προφανώς και η υπόθεση αυτή δεν είναι ρεαλιστική, καθώς ελάχιστα λαμβάνει υπόψη τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης. Το ίδιο πρόβλημα έχουν και τα 80 και 95 άνω διαστήματα της πιθανοτικής προβολής, τα οποία είναι βέβαια πιο συντηρητικά από το «υψηλό» σενάριο, αλλά για τους προαναφερθέντες λόγους ελαχίστως ρεαλιστικά. Τέλος, σύμφωνα με το χαμηλό σενάριο (και αντίθετα με το υψηλό), η γονιμότητα καταρρέει στα 0,9 παιδιά ανά γυναίκα τη δεκαετία του 2020 και ανορθώνεται ελαφρώς έως το 2045-2050, κατά τρόπο ώστε η διαφορά υψηλής-χαμηλής γονιμότητας να είναι ένα παιδί ανά γυναίκα. Δηλαδή, σύμφωνα με τα ακραία σενάρια, η γονιμότητα είτε θα έχει αποκατασταθεί πλήρως είτε θα έχει καταρρεύσει πλήρως. Αντιστοίχως στο 80% διάστημα πρόβλεψης, το εύρος τιμών θα είναι 0,71 παιδιά με την ανώτερη τιμή στα 1,83 παιδιά ανά γυναίκα και την κατώτερη στα 1,12, ενώ το εύρος στο 95 διάστημα πρόβλεψης θα είναι 1,15 παιδιά ανά γυναίκα (ανώτερη τιμή 1,96 και κατώτερη 0,81). Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στην Ευρώπη μετά το 1960 δεν παρατηρήθηκαν σε καμία χώρα τόσο χαμηλές τιμές γονιμότητας, όσο αυτές που εκτιμώνται στα «χαμηλά σενάρια», με εξαίρεση το 1997 στη Βουλγαρία (1,09 παιδιά ανά γυναίκα) και στην πρώην Ανατολική Γερμανία (0,8 παιδιά ανά γυναίκα το 1994).

Το ίδιο πρόβλημα υπάρχει και με τις εκτιμήσεις της EUROSTAT για τη γονιμότητα. Σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η γονιμότητα θα συνεχίσει να αυξάνεται στην Ελλάδα, εντός όμως των ορίων της σχετικής «παγίδας», για να υπερβεί τα 1,5 παιδιά ανά γυναίκα το 2043. Στο χαμηλό σενάριο, η γονιμότητα θα παραμείνει πολύ κοντά στα 1,35 παιδιά ανά γυναίκα έως τη δεκαετία του 2030, οπότε θα αρχίσει να μειώνεται ελαφρώς. Ούτως ή άλλως, όμως, η προβολή αυτή γίνεται με την υπόθεση της σύγκλισης της Ελλάδας με τις ευρωπαϊκές χώρες, ενώ εκείνο που παρατηρείται προς το παρόν είναι μια σχετική απόκλιση.

Οι εκτιμήσεις των IIASA-VID/ÖAW-WU, παρόλο που εμπεριέχουν τα σενάρια SSP3 (στασιμότητα στην κοινωνική ανάπτυξη) και SSP4 (ανισότητα),

εντούτοις και αυτές χρήζουν εξέτασης. Στις προβολές αυτές τίθεται ένα επιπλέον πρόβλημα από τη συσχέτιση της Ελλάδας με την Ιταλία (χώρα-«κλειδί» για την παραλλαγή της χαμηλής γονιμότητας στη Νότια Ευρώπη, ώστε να διαμορφωθεί το ενδιάμεσο σενάριο για τη συνιστώσα αυτή). Εκτός όμως των όποιων ομοιοτήτων ή αναλογιών ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες, που δεν θίχθηκαν (θίγονται ή θα θιχθούν) εξίσου από την τρέχουσα κρίση, η Ελλάδα και η Ιταλία έχουν και διαφορές όσον αφορά την πορεία της γονιμότητας¹⁶. Τα άλλα σενάρια των IIASA-VID/ÖAW –WU, που υποθέτουν αύξηση της γονιμότητας έως την περίοδο 2045-2050, αντανακλούν «κοινωνικο-οικονομικά μονοπάτια» τα οποία είναι εξαιρετικά απίθανο να ακολουθήσει η Ελλάδα. Τέλος, τα σενάρια του OECD και της ΕΛΣΤΑΤ έχουν αντίστοιχα προβλήματα (ιδιαίτερα δε της ΕΛΣΤΑΤ, που τείνει να υπερεκτιμήσει τα μέγιστα προβαλλόμενα επίπεδα της γονιμότητας και να υποεκτιμήσει τα ελάχιστα, δίνοντας στο χαμηλό σενάριο τιμές 1,38 για τον ΣΔΓ για όλη τη διάρκεια της περιόδου, στο μεσαίο τιμές ανάμεσα στα 1,45 και στα 1,65 παιδιά ανά γυναίκα και στο υψηλό ανάμεσα στα 1,45 –αρχή της περιόδου– και στα 1,95 το 2050.

Όσον αφορά τη μέση ηλικία, αυτή στις τελευταίες προβολές των Η.Ε. για την Ελλάδα (UNPP) αυξάνεται σημαντικά μέχρι το 2030, και στη συνέχεια παραμένει σχετικά σταθερή (δηλαδή, η μορφή των κατανομών των συντελεστών γονιμότητας δεν διαφοροποιείται σημαντικά, ενώ διαφοροποιείται μόνον η ένταση των συντελεστών αυτών). Οι προβολές της EUROSTAT και των IIASA-VID/ÖAW –WU βρίσκονται σε πολύ υψηλή συνάφεια μεταξύ τους, όσον αφορά τη μέση ηλικία τεκνογονίας, η οποία όμως είναι σημαντικά χαμηλότερη από αυτή που υιοθετείται από τα Η.Ε. Ταυτόχρονα, η προβολή του καθ' ηλικία προτύπου της γονιμότητας διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη των Η.Ε. Και στα δύο σενάρια/παραλλαγές της γονιμότητας, δηλαδή τόσο της EUROSTAT όσο και των IIASA-VID/ÖAW –WU, οι κατά σειρά ηλικιακές ομάδες με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στο Συγχρονικό Δείκτη Γονιμότητας (ΣΔΓ) είναι αυτές των 30-34, 25-29 και 35-39 ετών, ενώ στα Η.Ε. είναι των 30-34, 35-39 και 25-29 ετών, δηλαδή υπάρχει μια μετατόπιση της ηλικιακής ομάδας από την τρίτη στη δεύτερη σημαντικότερη θέση στις προβολές των Η.Ε. Οι IIASA-VID/ÖAW –WU ακολουθούν παρόμοιο πρότυπο με τη EUROSTAT, οι δε διαφοροποιήσεις τους από τα Η.Ε. οφείλονται αφενός μεν σε μεθοδολογικές διαφορές, αφετέρου δε στα δεδομένα στα οποία στηρίχθηκαν. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι προαναφερθείσες προβολές βασίζονται στα επίπεδα τη συγχρονικής γονιμότητας, μη λαμβάνοντας υπόψη τις διαχρονικές μεταβολές της γονιμότητας των γενεών, οι οποίες είναι εξαιρετικά χρήσιμες για τη εξακρίβωση των παρατηρούμενων τάσεων.

Όσον αφορά τη θνησιμότητα, οι ασκήσεις προβολών που εξετάσαμε βασίζονται κυρίως στις εκτιμήσεις για τη μελλοντική πορεία του προσδόκιμου ζωής, συνήθως χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις όποιες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Υπενθυμίζουμε στο σημείο αυτό ότι οι εκτιμήσεις για τα μελλοντικά

16. Στην Ιταλία, π.χ., σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT (<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>), το 2013 το 27% των γεννήσεων ήταν εκτός γάμου, ενώ στην Ελλάδα μόλις το 7%. Μεταξύ του 2005 και του 2013, η αναλογία των εκτός γάμου γεννήσεων αυξήθηκε μόνο κατά 1,9% στην Ελλάδα, ενώ στην Ιταλία κατά 11,9%. Φαίνεται δηλαδή ότι η Ιταλία τείνει να ακολουθήσει την Ισπανία (40,9% των γεννήσεων εκτός γάμου) και την Πορτογαλία (47,6% αντίστοιχα). Στην Ελλάδα ο γάμος αποτελεί ακόμη προϋπόθεση για την τεκνογονία (το σύστημα γαμπλιότητας παραγνωρίζεται συνκότα στις δημογραφικές προβολές, και ειδικότερα κάποιες σημαντικές παράμετροί του, όπως η ηλικία κατά το γάμο και τα ποσοστά μόνιμης αγαμίας).

επίπεδα της θνησιμότητας μπορεί να γίνουν με πολλούς τρόπους. Είναι δυνατόν, για παράδειγμα, να χρησιμοποιηθούν μέθοδοι παρεκβολής μέσω παραμετρικών ή μη παραμετρικών τεχνικών (parametric or nonparametric extrapolation techniques), λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του καθ' ηλικία προτύπου θνησιμότητας της χώρας και τις τάσεις μεταβολής του, ενώ εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθούν δομικά ή επιδημιολογικά μοντέλα για τη θνησιμότητα συνολικά (ή και τη θνησιμότητα ανά αιτία θανάτου), ή ακόμη να γίνουν υποκειμενικές εκτιμήσεις για τη μελλοντική πορεία της. Η «επιτυχία» των προβλέψεων εξαρτάται επομένως από τα κριτήρια της επιλογής της μεθόδου και τις παραδοχές που θα γίνουν για την εφαρμογή της¹⁷.

Τα Η.Ε. (UNPP) εκτιμούν τη μελλοντική πορεία της θνησιμότητας στον πληθυσμό των γυναικών, εφαρμόζοντας μια διπλή σιγμοειδή συνάρτηση, η οποία περιγράφει τη μετάβαση από ένα καθεστώς υψηλής θνησιμότητας σε ένα χαμηλής, σύμφωνα με μια διαδικασία στην οποία τα κέρδη μεταξύ των διαδοχικών χρονολογικών περιόδων αυξάνονται έως ένα επίπεδο του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση και στη συνέχεια ελαττώνονται ασυμπτωτικά έως ένα όριο. *Η παραδοχή στην οποία βασίζεται η μέθοδος αυτή είναι ότι το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση θα αυξηθεί χωρίς «παλινωδίες» στο μέλλον.* Οι παράμετροι του μοντέλου εκτιμώνται με βάση τα εμπειρικά δεδομένα κάθε χώρας, αλλά και την εμπειρία άλλων χωρών. Στη συνέχεια, εφαρμόζεται άλλο μοντέλο για να εκτιμηθεί η θνησιμότητα των ανδρών. Για την Ελλάδα, εκτιμάται ότι το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση θα ανέλθει στα 88,2 έτη για τις γυναίκες και στα 83,8 έτη για τους άνδρες την περίοδο 2045-2050, αυξανόμενο σε σχέση με την περίοδο 2010-2015 αντίστοιχως κατά 4,59 και 6,16 έτη. Στις γυναίκες τα πιθανοτικά όρια του 80% διαστήματος πρόβλεψης εκτιμούν μια αύξηση από 2,55 έως 6,59 έτη, ενώ το 95% διάστημα πρόβλεψης εκτιμά αύξηση μεταξύ 1,58 έως 7,69 ετών έως την περίοδο 2045-2050. Στους άνδρες εκτιμάται αντίστοιχα αύξηση από 4,1 έως 8,4 και από 2,8 έως 9,2 έτη. Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι τα άνω και κάτω όρια των εκτιμήσεων είναι εξαιρετικά διευρυμένα.

Στην προβολή της EUROSTAT αναπτύσσονται δύο σενάρια/παραλλαγές για τη μελλοντική πορεία της θνησιμότητας, τα οποία, επειδή έχουν αναπτυχθεί στη βάση της –προς το παρόν– μη ρεαλιστικής σύγκλισης των χωρών του ΕΟΧ, προϋποθέτουν την απρόσκοπτη αύξηση του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση. Το βασικό σενάριο δίνει λίγο πιο απαισιόδοξες προβλέψεις από τα Η.Ε. (UNPP), ενώ στο σενάριο υψηλής θνησιμότητας η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση το 2060 θα είναι χαμηλότερη κατά 2 έτη σε σχέση με αυτή του βασικού σεναρίου.

Οι IIASA-VID/ÖAW –WU εφαρμόζουν ένα γραμμικό μοντέλο, που εξετάζει τις διαφορές της θνησιμότητας των γυναικών μεταξύ της Ελλάδας και της Ιταλίας, και «ρυθμίζουν» τη μεταξύ τους σύγκλιση. Στη συνέχεια, μοντελοποιούν τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, ώστε να εκτιμήσουν το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση των ανδρών, και προβαίνουν σε

¹⁷. Βλ. και το πρώτο κεφάλαιο της Έκθεσης Α' που εκπονήθηκε στο πλαίσιο αυτής της μελέτης. Τα Η.Ε., για παράδειγμα, χρησιμοποιούν επέκταση του μοντέλου των Lee-Carter, στο οποίο χρησιμοποιείται η Single Value Decomposition method. Το αρχικό μοντέλο τροποποιήθηκε, γιατί δεν έχει καλή εφαρμογή, καθώς δεν λάμβανε υπόψη το πρόβλημα της περιστροφής της θνησιμότητας (mortality rotation), δηλαδή την επιβράδυνση της μετάβασης της θνησιμότητας στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες και την επιτάχυνση στις μεγαλύτερες που παρατηρήθηκε στις ανεπτυγμένες χώρες. Έτσι, εισήχθησαν μερικές διορθώσεις στις παραμέτρους του, ώστε να αποφευχθούν τα μη αποδεκτά αποτελέσματα που έδινε το αρχικό μοντέλο.

εκτιμήσεις των επιπέδων θνησιμότητας των δύο φύλων, ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης, αποδίδοντας τις παραλλαγές της θνησιμότητας σε κάθε «κοινωνικο-οικονομικό μονοπάτι». Τα δεδομένα στα οποία βασίστηκαν είναι αυτά της περιόδου 2005-2010 των Η.Ε. (UNPP) και προφανώς δεν είναι επικαιροποιημένα. Ως αποτέλεσμα της μεθόδου αυτής, ανάλογα με το σενάριο, η θνησιμότητα στις γυναίκες την περίοδο 2045-2050 θα κυμαίνεται από 87,0 έως 95,1 έτη, ενώ στους άνδρες από 82,1 έως 90,4 έτη. Σύμφωνα δε με το ενδιάμεσο σενάριο, η μέση διάρκεια ζωής θα είναι 91,1 έτη στις γυναίκες και 86,4 έτη στους άνδρες, αρκετά δηλαδή υψηλότερα από τις προβολές των Η.Ε. (UNPP). Στο σενάριο δε της ύφεσης, η μέση διάρκεια ζωής στις γυναίκες εκτιμάται ότι θα είναι τα 87 έτη και στους άνδρες τα 82,1 έτη (δηλαδή κατά 1-2 έτη χαμηλότερη από το ενδιάμεσο σενάριο των Η.Ε.). Ο ΟΕCD κάνει πιο απαισιόδοξες προβλέψεις, ενώ τα δεδομένα του δεν είναι επίσης επικαιροποιημένα. Τέλος, η ΕΛΣΤΑΤ υποθέτει ότι το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση θα αυξηθεί το 2050 στα 80,14, 83,31 και 86,58 έτη στους άνδρες και στα 84,37, 86,90 και 89,56 έτη στις γυναίκες αντιστοίχως στα τρία σενάρια (χαμηλό, μέσο, υψηλό).

Οφείλουμε, συνοψίζοντας, να τονίσουμε για μία ακόμη φορά ότι οι προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία της θνησιμότητας δεν έγιναν από τους προαναφερθέντες φορείς σύμφωνα με τα ίδια δεδομένα βάσης. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την εφαρμογή διαφορετικών υποθέσεων και μεθόδων οδηγεί προφανώς σε μεγάλες διαφοροποιήσεις. Ωστόσο, παντού υιοθετείται η υπόθεση ότι το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση θα αυξάνεται μονότονα μέχρι το 2050, υπόθεση που δεν είναι προφανής, λαμβάνοντας υπόψη την ένταση/βάθος και τη διάρκεια της κρίσης στην Ελλάδα.

Η εκτίμηση των μελλοντικών μεταναστευτικών ροών στα υφιστάμενα σενάρια προβολών είναι εξαιρετικά προβληματική, πόσο μάλλον που οι ασκήσεις αυτές έγιναν προ ετών και υπό άλλες συνθήκες. Είναι γνωστό ότι την τελευταία περίοδο η χώρα μας αποτελεί την κύρια οδό διέλευσης προσφύγων και μεταναστών προς τις άλλες χώρες της Ε.Ε., ενώ ταυτόχρονα ένα τμήμα των εισερχομένων αδυνατεί να υλοποιήσει το στόχο αυτό και παραμένει για διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Το 2015, το κύμα αυτό διογκώθηκε σημαντικά, πολλές δε από τις ευρωπαϊκές χώρες επιθυμητού προορισμού των νεοεισερχόμενων αλλοδαπών έχουν αρχίσει να υιοθετούν πολιτικές περιορισμού των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, ενώ παράλληλα η εμφύλια σύρραξη στη Συρία και οι συγκρούσεις στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής έως τη Μεσοποταμία και το Πακιστάν δεν φαίνεται ότι θα παύσουν στο ορατό μέλλον.

Η παράμετρος αυτή (η πρόσφατη δηλαδή μαζική εισροή προσφύγων ή και οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα) δεν έχει ληφθεί υπόψη, και προφανώς δεν ήταν δυνατόν να ληφθεί, με δεδομένο το χρόνο κατά τον οποίο εκπονήθηκαν οι προαναφερθείσες προβολές). Θα πρέπει να ληφθεί όμως υπόψη

στην παρούσα άσκηση, παρ' όλες τις αβεβαιότητες που χαρακτηρίζουν το εγχείρημα αυτό. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν στην παρούσα μελέτη σενάρια τα οποία θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους και την παράμετρο της «υποχρεωτικής» παραμονής στη χώρα μας τμήματος των προσφύγων/μεταναστών που θα εισέλθουν στην Ελλάδα (και οι οποίοι θα πρέπει –βάσει ακόμη και αυτών των υφιστάμενων διεθνών ορισμών– να συμπεριληφθούν στον αναμενόμενο μόνιμο πληθυσμό της χώρας μας).

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Οι Προβολές για την Εκτίμηση του
Αναμενόμενου Μόνιμου Πληθυσμού
της Ελλάδας: Υποθέσεις Εργασίας
και Παραδοχές για τη Δημιουργία
Εναλλακτικών Σεναρίων

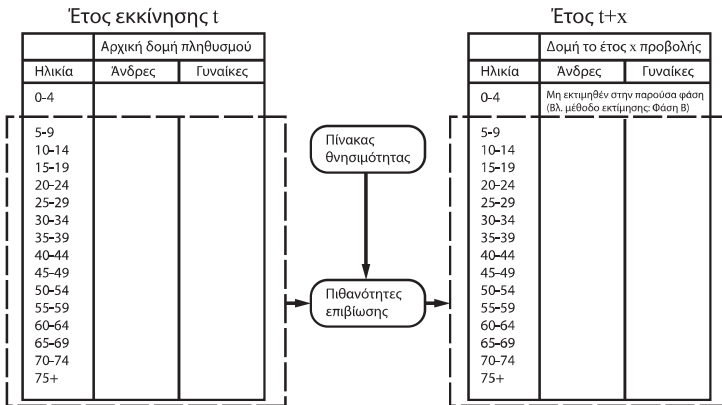

Δ1. Η Μεθοδολογία για την Εκτίμηση του Αναμενόμενου Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδας

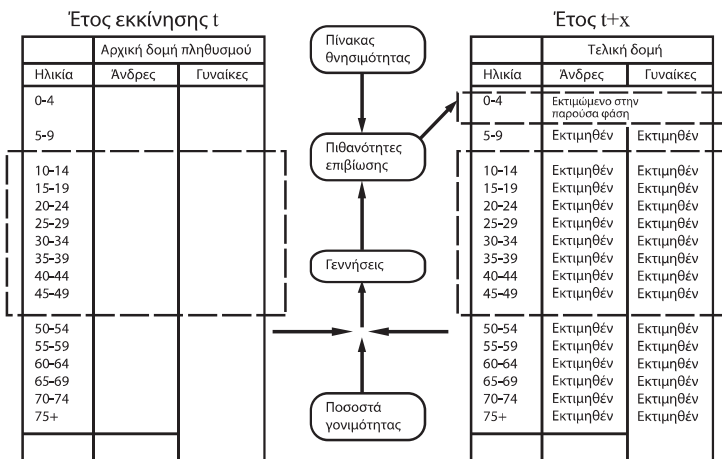
Οι προβολές του πληθυσμού στον ορίζοντα του 2050 για την Ελλάδα στην παρούσα μελέτη έγιναν με τη μέθοδο των συνισταμένων κοορτών (cohort component method, βλ. Πίνακα Δ1). Η εφαρμογή αυτής της μεθόδου απαιτεί τη γνώση της κατανομής του πληθυσμού ανά φύλο και ηλικία στο χρόνο εκκίνησης της προβολής (χρόνος βάσης εδώ η 1/1/2015), καθώς και τη δημιουργία υποθέσεων (σεναρίων) για την εξέλιξη των βασικών δημογραφικών συνιστωσών (γονιμότητας – θνησιμότητας – μετανάστευσης), έτσι ώστε να είναι δυνατή η εκτίμηση του τελικού μεγέθους του αναμενόμενου πληθυσμού, όπως και της κατανομής του ανά φύλο και ηλικία (της πληθυσμιακής του πυραμίδας) στο μέλλον.

Πίνακας Δ1: Τα Βήματα Υπολογισμού των Δημογραφικών Προβολών

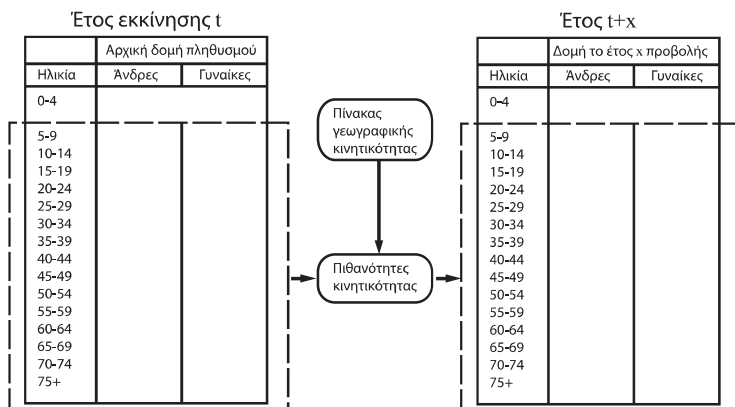
Βήμα Α: Υπολογισμός των επιβιωσάντων του παρόντος πληθυσμού

Βήμα Β: Υπολογισμός των γεννήσεων και των επιβιωσάντων από τις νέες γεννήσεις

Βήμα Γ: Υπολογισμός του αναμενόμενου πληθυσμού στο χρόνο t+x λαμβάνοντας υπ' όψη τη γεωγραφική κινητικότητα

Στην παρούσα μελέτη, όπως προαναφέρθηκε, ελήφθη ως χρόνος εκκίνησης η 1/1/2015. Η επιλεγείσα προβολική περίοδος είναι 35ετής, και ως εκ τούτου το τέλος της είναι η 1/1/2050. Το επιλεγέν βήμα είναι πενταετές, και επομένως οι προβλέψεις δίνονται διαδοχικά για τις τομές 1/1/2020, 1/1/2025, 1/1/2030, ..., 1/1/2050. Για τη δημιουργία των απαιτούμενων σεναρίων στηριχτήκαμε στα συμπεράσματα της ανάλυσης της εξέλιξης της γονιμότητας, της θνησιμότητας και των μεταναστευτικών ροών των προηγούμενων δεκαετιών στην Ελλάδα¹⁸ και σε υποθέσεις για τις περιρρέουσες γενικότερες κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις (λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική και προσφυγική κρίση) και τις επιπτώσεις τους στις δημογραφικές συνιστώσες. Είναι προφανές ότι εκ των τριών συνιστωσών, οι οποίες θα επηρεάσουν τη μελλοντική εξέλιξη του μεγέθους και της ηλικιακής δομής του πληθυσμού της χώρας μας, η συνιστώσα «μεταναστευτικές ροές» διακρίνεται για τη μεγαλύτερη αβεβαιότητα και τη μικρότερη αδράνεια, καθώς οι εισροές ή οι εκροές προσδιορίζονται όλο και περισσότερο από τις εξελίξεις (δημογραφικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, κλιματολογικές κ.ο.κ.), κυρίως του περιβάλλοντος χώρου, αλλά δευτερευόντως και των συνθηκών διαβίωσης στην Ελλάδα.

18. Βλ. ειδικότερα το δεύτερο κεφάλαιο της Έκθεσης Α' που εκπονήθηκε στο πλαίσιο αυτής της μελέτης.

Δ2. Οι Βασικές Υποθέσεις Εργασίας για την Εξέλιξη του «Περιβάλλοντος» και των Τάσεων των Δημογραφικών Συνιστωσών

Στις όποιες υποθέσεις για τη μελλοντική πορεία της θνησιμότητας, της γονιμότητας (και δευτερευόντως της μετανάστευσης), προφανώς, δεν είναι δυνατόν να μη ληφθούν υπόψη οι τάσεις του παρελθόντος. *Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και δύο σημαντικές, σχετικά πρόσφατες εξελίξεις: α) Η υφιστάμενη βαθιά και παρατεινόμενη οικονομική κρίση, η οποία, ακόμη και εάν ξεπεραστεί εν μέρει στα επόμενα χρόνια, αναμένεται να επηρεάσει τις βασικές δημογραφικές συνιστώσες, και επιπλέον β) η «προσφυγική κρίση».*

Υπενθυμίζουμε ότι η πρόσφατη κρίση έχει προκαλέσει την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης της πλειοψηφίας των νοικοκυριών (το μέσο εισόδημα «επέστρεψε» το 2015 στα επίπεδα του 2003), την ταχύτερη αύξηση της ανεργίας¹⁹ (ιδιαίτερα της μακροχρόνιας και εκείνης των νέων, και τη σταθεροποίησή της σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα (οι άνεργοι τα τελευταία χρόνια εγγίζουν τα 1,2 εκατ., αποτελώντας το 1/3 των απασχολούμενων, οι οποίοι υπερβαίνουν τα 3,7 εκατ. το 2016, έναντι 4,5 εκατ. μία δεκαετία πριν), όπως και την αύξηση του κινδύνου της φτώχειας²⁰ των κοινωνικά αποκλεισμένων, καθώς και των ανισοτήτων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της EUROSTAT, το διαθέσιμο κατά κεφαλήν εισόδημα σε τρέχουσες τιμές μειώθηκε σχεδόν κατά 30% από το 2008 έως το 2015, ενώ τα άτομα που υπόκεινται στον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εγγίζουν πλέον το 40%, όταν το 2008 ήταν 28%. Το 2015, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, σχεδόν το 1/4 του πληθυσμού ζει σε συνθήκες στέρσης βασικών αγαθών και υπηρεσιών (13% το 2005), το 1/3 των νοικοκυριών δεν μπορεί πλέον να διασφαλίσει ικανοποιητική θέρμανση στην κατοικία του και περισσότερο από 50% αδυνατεί να αντιμετωπίσει έκτακτες οικονομικές δαπάνες, ενώ περίπου τα μισά νοικοκυριά καθυστερούν στην πληρωμή των δόσεων πιστωτικών καρτών, το 40% στην πληρωμή των πάγιων λογαριασμών και το ένα στα δύο στην πληρωμή του ενοικίου της κατοικίας του ή της δόσης του στεγαστικού του δανείου. Ταυτόχρονα, την τελευταία επταετία οι κοινωνικές δαπάνες έχουν συρρικνωθεί σημαντικά, το δημόσιο σύστημα υγείας βρίσκεται σε κρίση, ενώ η πρόσφατη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος δεν αφήνει να διαφανεί –μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον– ανόρθωση της αγοραστικής δύναμης των ηλικιωμένων νοικοκυριών (τόσο των σημερινών συνταξιούχων όσο και αυτών που θα συνταξιοδοτηθούν τις

19. Τα ποσοστά ανεργίας στις αρχές του 2016, βάσει πρόσφατων στοιχείων της EUROSTAT, ανήλθαν στο 24,5% (21% στους άνδρες και 28,7% στις γυναίκες), ενώ τα ποσοστά στην ηλικιακή ομάδα των 20-24 ετών ξεπέρασαν το 50% και σε αυτούς των 25-34 ετών εγγίζουν πλέον το 31% (ουσιαστικά δηλαδή σχεδόν ένας στους τρεις Έλληνες σε αναπαραγωγική ηλικία είναι άνεργος).

20. Βλ. και τα πρόσφατα αποτελέσματα της έρευνας εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών το 2015 (περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2014), που δημοσιοποίησε η ΕΛΣΤΑΤ (Δελτίο Τύπου, 23/6/2016).

επόμενες δεκαετίες, οι συντάξεις των οποίων σε μεγάλο βαθμό στηρίζουν και θα συνεχίσουν να στηρίζουν τα νεότερα νοικοκυριά).

Ειδικότερα, όσον αφορά τη θνησιμότητα, η κρίση του δημόσιου συστήματος υγείας, προερχόμενη από την υπο-χρηματοδότηση και από σημαντικές ελλείψεις σε προσωπικό και μέσα, είναι σχετικά πρόσφατη. Αυτό προφανώς δεν επιτρέπει την εκτίμηση των επιπτώσεων που έχει –ή δυνητικά θα έχει– η κρίση αυτή στην υγεία του πληθυσμού της χώρας μας (δηλαδή στη νοσηρότητα και στη θνησιμότητα), εάν παραταθεί ή ακόμη και εάν επιδεινωθεί. Έτσι, για παράδειγμα, εάν η παιδική θνησιμότητα, όπως και αυτή των νέων παραγωγικής -εργάσιμης ηλικίας, μετά το 2009 και μέχρι σήμερα δεν έχει επηρεαστεί²¹, δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί (ιδιαίτερα στην υπόθεση της περαιτέρω υποβάθμισης του δημόσιου συστήματος υγείας και των περαιτέρω δυσκολιών πρόσβασης σε αυτό από όλο και μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού) η ανακοπή της ανοδικής τάσης των πιθανοτήτων ζωής σε κάποιες ηλικιακές ομάδες ή ακόμη και η αναστροφή των τάσεων αυτών. Δεν είναι επομένως δυνατόν να αποκλειστούν «ρήξεις» που δεν παρατηρούνται σήμερα στις υφιστάμενες –βραχυχρόνιες ή μακροχρόνιες– χρονοσειρές. Επιπλέον, δεν είναι δυνατόν να μη ληφθούν υπόψη για τη μελλοντική εξέλιξη της θνησιμότητας και τα “cohort effects”, οι αλλαγές δηλαδή των διατροφικών και άλλων συμπεριφορών των νεότερων σχετικά γενεών, που σήμερα υποβάλλονται σε ιδιαίτερα χαμηλές πιθανότητες θανάτου και που θα φθάσουν προοδευτικά, μέχρι το 2050, σε μεγάλες ηλικίες (και επομένως σε ηλικίες υψηλής θνησιμότητας). Η ενδεχόμενη εμβάθυνση της κρίσης του δημόσιου συστήματος υγείας και, κατ’ επέκταση, η ατελής πρόληψη των παθολογιών που απορρέουν από τις νέες αυτές συμπεριφορές (ατελής πρόληψη ή θεραπεία, που θα έχει ως επίπτωση την αυξημένη νοσηρότητα και, συνεπώς, την αυξημένη θνησιμότητα ομάδων του πληθυσμού σε μια μεταγενέστερη περίοδο), όπως και η όποια επιδείνωση των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών, δεν μπορούν παρά να επηρεάσουν αρνητικά τη μακροβιότητα του πληθυσμού της Ελλάδας.

Ταυτόχρονα, και ανεξάρτητα από την οικονομική κρίση, και η «προσφυγική κρίση» είναι δυνατόν να επηρεάσει σημαντικά τη μελλοντική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδας. Η παράταση της διάρκειας κλεισίματος των βόρειων συνόρων, η μερική αναίρεση των συμφωνιών του Σένγκεν, η ατελής εφαρμογή των πρόσφατα συμφωνηθέντων, τόσο από την Τουρκία, όσο και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, μπορούν να οδηγήσουν σε παράταση της παραμονής και σε μονιμότερη εγκατάσταση στην Ελλάδα τμήματος των ήδη εισελθόντων (αλλά και των μελλοντικά εισερχόμενων αλλοδαπών, προσφύγων ή μη) που στόχο είχαν, έχουν και θα συνεχίσουν να έχουν τη μετάβασή τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι επιπτώσεις, τόσο στο αναμενόμενο μέγεθος του μόνιμου πληθυσμού, όσο και στις δημογραφικές συνιστώσες (θετικές στη γονιμότητα, αρνητικές πιθανότατα στη θνησιμότητα), στην περίπτωση αυτή, θα είναι άμεσες.

21. Διαπιστώνεται απλώς μια επιβράδυνση των πτωτικών τάσεων της παιδικής θνησιμότητας, όπως και αυτής των 65-74 ετών, με αποτέλεσμα οι πιθανότητες θανάτου των ομάδων αυτών να έχουν σχεδόν σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια.

Η δημιουργία σεναρίων προβολών επομένως δεν είναι δυνατόν να στηριχθεί μόνον –ή κυρίως– σε ένα συνδυασμό συστηματικής προβολής των υφιστάμενων μικρο-, μεσο- ή ακόμη και μακρο-τάσεων. Ως εκ τούτου, τα σενάρια των δημογραφικών προβολών μας απορρέουν από γενικότερα σενάρια (σενάρια *prospectives / foresights*), που δημιουργήθηκαν κυρίως βάσει υποθέσεων για τις μελλοντικές κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις. Στο πλαίσιο της «ποιοτικής» αυτής προσέγγισης βάσει των πιθανών εξελίξεων, δημιουργήσαμε αρχικά δύο βασικές «διαδρομές», η δεύτερη εκ των οποίων έχει δυο εκδοχές, «μονοπάτια» (συνεχιζόμενη κρίση / προοδευτική έξοδο από αυτή μετά από μια σχετικά μακρά περίοδο αβεβαιότητας). Οι διαδρομές αυτές αποτέλεσαν και τη βάση για τη δόμηση στη συνέχεια 6 σεναρίων δημογραφικών προβολών (βλ. Πίνακα Δ2).

- Η πρώτη διαδρομή –**RESILIENCE/Ανθεκτικότητα**– (σε αυτή στηρίζονται και τα δύο εκ των έξι σεναρίων δημογραφικών προβολών που δημιουργήσαμε στη συνέχεια) εδράζεται στην υπόθεση αφενός μεν της προοδευτικής επιστροφής σε συνθήκες «κανονικότητας» με ρυθμούς ήπιας μεγέθυνσης και παραμονή στη ζώνη του ευρώ, χωρίς περαιτέρω σημαντική απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και μειώσεις των κοινωνικών δαπανών, χωρίς ριζικές αλλαγές επί τα χείρω στο δημόσιο σύστημα υγείας (και στις προϋποθέσεις πρόσβασης σε αυτό), όπως και χωρίς σημαντική πτώση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, αφετέρου δε της προοδευτικής μείωσης της ανεργίας –κυρίως δε εκείνης των νέων– από τα τέλη της τρέχουσας δεκαετίας/ αρχές της επομένης). Το σενάριο αυτό προϋποθέτει μια προοδευτική «χαλάρωση» των απαιτήσεων των εταιριών και εγγράφεται στη λογική μιας «μινιμαλιστικής», προοδευτικής, σχετικής σύγκλισης στο πλαίσιο της Ε.Ε. (χαμηλοί μεν, αλλά θετικοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ και παράλληλα διατήρηση ενός ελάχιστου κράτους πρόνοιας), με την Ελλάδα να μην απομακρύνεται ιδιαίτερα από τις λογικές ανάπτυξης των λοιπών δυτικοευρωπαϊκών χωρών-μελών της Ε.Ε. Το σενάριο αυτό, όσον αφορά τις υποθέσεις για την πορεία των δύο εκ των τριών δημογραφικών συνιστωσών, δίνει: α) προοδευτική –αν και με επιβραδυνόμενους ρυθμούς σε σχέση με το παρελθόν– αύξηση των προσδόκιμων ζωής (δύο παραλλαγές) και β) αύξηση του συνθετικού δείκτη γονιμότητας σε μια πρώτη φάση, σταθεροποίησή του δε σε 1,55-1,6 παιδιά ανά γυναίκα την τελευταία εικοσαετία της προβολικής περιόδου (δύο παραλλαγές).
- Η δεύτερη διαδρομή –**INEQUALITY/Ανισότητα**– υιοθετεί την υπόθεση της παράτασης της κρίσης, με επιδείνωση των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεών της, και την αύξηση των ανισοτήτων²², είτε μέσω της περαιτέρω απορρύθμισης της αγοράς εργασίας, όπως και της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, είτε ακόμη μέσω της δραστηρικής συρρίκνωσης των κοινωνικών δαπανών (είτε ακόμη εντέλει και με έξοδο από την ευρωζώνη). Εάν, και από την οπτική γωνία των οικονομικών και τομεακών ευκαιριών (*opportunities*) οι

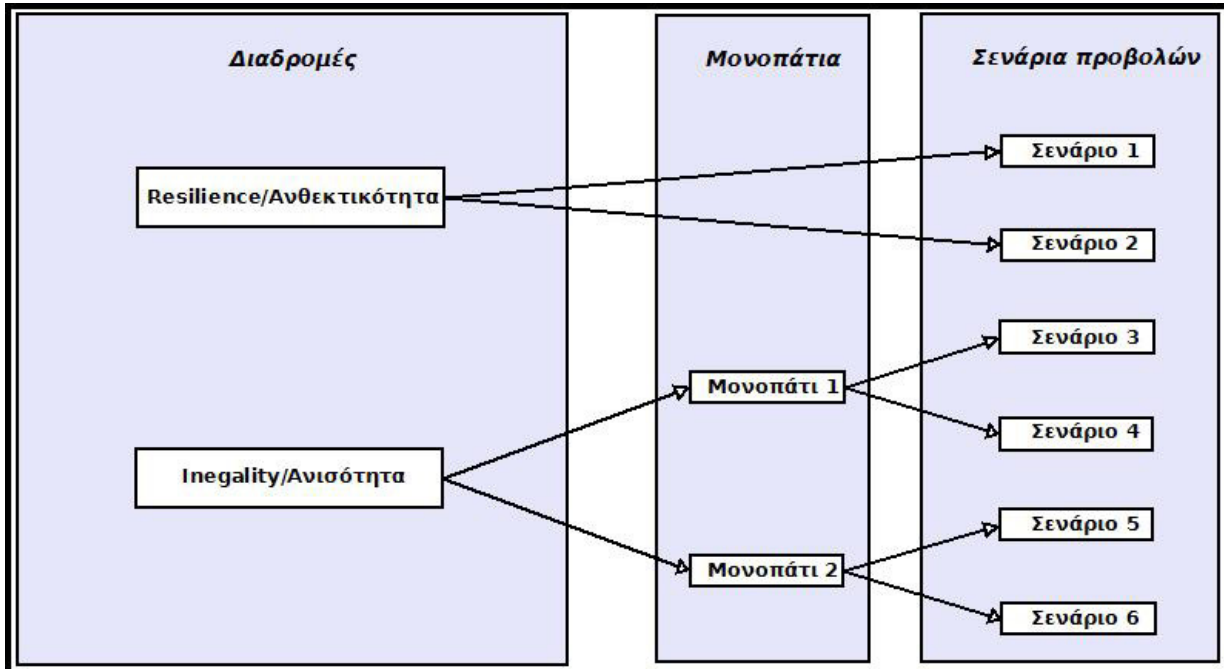
²² Αύξηση των ανισοτήτων, οφειλόμενη, εκτός των άλλων, και στην περαιτέρω «σύνθλιψη» του μεγαλύτερου τμήματος των μεσαίων στρωμάτων.

προαναφερθείσες λογικές διαφοροποιούνται σαφώς, οι επιπτώσεις τους στο δημόσιο σύστημα υγείας (και επομένως στη θνησιμότητα) είναι σχεδόν ταυτόσημες, εφόσον και οι τρεις πιθανότατα θα οδηγήσουν σε μείωση του προσδόκιμου ζωής (στα σενάρια δημογραφικών προβολών που στηρίζονται στη διαδρομή αυτή υιοθετούνται δύο παραλλαγές). Όσον αφορά τη γονιμότητα, αυτή είναι δυνατόν είτε να ακολουθήσει μια ιδιαίτερα «χαμηλή πτήση» (σταθεροποίηση για μεγάλη περίοδο γύρω από τα 1,30-1,35 παιδιά/γυναίκα) είτε τα νοικοκυριά, στο πλαίσιο μιας μονιμότερης πλέον προσαρμογής τους στο γενικότερο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον και σε συνθήκες που δεν θα επιτρέπουν ιδιαίτερες αναμονές βελτίωσης, τόσο της θέσης τους, όσο και αυτής των επιγόνων τους (κοινωνική ανέλιξη μέσω κυρίως της επένδυσης στην εκπαίδευση και σε όμορα αυτής πεδία), και υπό το «σοκ» της γήρανσης, να αντιδράσουν θετικά, αυξάνοντας μετά το 2030 τον αριθμό των παιδιών τους (περίπου 1,7 παιδιά/γυναίκα).

Οι προαναφερθείσες «διαδρομές» αποτέλεσαν επομένως τη βάση για τα **έξι σενάρια δημογραφικών προβολών** που δημιουργήσαμε, σενάρια που εμπεριέχουν διαφοροποιημένες υποθέσεις όχι μόνο για τη θνησιμότητα και τη γονιμότητα, αλλά και για τα συνολικά μεταναστευτικά ισοζύγια²³. Ειδικότερα, όσον αφορά τη μετανάστευση, η πρώτη διαδρομή, στα σενάρια δημογραφικών προβολών που απορρέουν από αυτή (σενάρια 1 και 2), υιοθετεί δύο διαφοροποιημένες υποθέσεις για τα μεταναστευτικά ισοζύγια (θετικό / θετικότερο). Η δεύτερη διαδρομή υιοθετεί επίσης δύο υποθέσεις για τη μετανάστευση, που διαφοροποιούνται αυτών της πρώτης διαδρομής (μία που οδηγεί σε ένα ελαφρώς αρνητικό ισοζύγιο εξόδων-εισόδων και μία δεύτερη που οδηγεί σε ένα θετικό ισοζύγιο), υποθέσεις που σε συνδυασμό με αυτές για τη γονιμότητα και τη θνησιμότητα οδήγησαν στη δημιουργία τεσσάρων (σενάρια 3-6) νέων σεναρίων (βλ. Σχήμα 2 και Πίνακες Δ3-Δ5, που συνοψίζουν και τις υποθέσεις εργασίας).

23. Δημιουργήσαμε ταυτόχρονα και δύο επιπλέον σενάρια, ήτοι «Σενάριο 0» και «Σενάριο 00» τα οποία δεν έχουν απαιτήσεις πρόβλεψης, στο βαθμό που αφενός μεν αμφότερα υιοθετούν την υπόθεση μηδενικών μεταναστευτικών ισοζυγίων, αφετέρου δε το μεν «Σενάριο 0» υιοθετεί τη σταθερότητα της θνησιμότητας και της γονιμότητας στα επίπεδα του 2014, το «Σενάριο 00» τις ευνοϊκότερες υποθέσεις για την πορεία των δύο αυτών συνιστωσών, αλλά χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη μετανάστευση.

Πίνακας Δ2: Σενάρια Δημογραφικών Προβολών

Πίνακας Δ3: Δημογραφικές Συνιστώσες (Θνησιμότητα, Γονιμότητα, Μετανάστευση) βάσει των Υποθέσεων ανά Περίοδο και Σενάριο

	Σενάριο 0							Σενάριο 00						
	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο
		ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες				Περίοδος (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδος (σύνολο, σε χιλιάδες)	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		
		Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη				Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη		
2014	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1			1,30	78,4	18,3	83,6	21,1		
2015-2019	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-198,6	0	1,26	78,8	18,5	83,8	21,3	-196,8	0,0
2020-2024	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-279,2	0	1,25	79,3	18,9	84,3	21,8	-251,8	0,0
2025-2030	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-327,8	0	1,38	80,0	19,5	84,6	22,0	-255,0	0,0
2030-2034	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-355,6	0	1,55	80,4	20,0	85,0	22,3	-231,8	0,0
2035-2039	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-384,1	0	1,55	80,8	20,4	85,4	22,7	-250,3	0,0
2040-2044	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-424,7	0	1,55	81,3	20,8	85,7	23,0	-286,0	0,0
2045-2049	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1	-474,1	0	1,55	81,8	21,3	86,0	23,3	-345,0	0,0

	Σενάριο 1							Σενάριο 2						
	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο
		ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες				Περίοδος (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδος (σύνολο, σε χιλιάδες)	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		
		Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη				Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη		
2014	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1			1,30	78,4	18,3	83,6	21,1		
2015-2019	1,26	78,8	18,5	83,8	21,3	-195,4	39,2	1,26	78,8	18,5	83,8	21,3	-192,6	99,2
2020-2024	1,25	79,3	18,9	84,3	21,8	-246,8	17,8	1,27	79,3	18,9	84,3	21,8	-237,3	76,1
2025-2030	1,38	80,0	19,5	84,6	22,0	-243,8	56,8	1,43	80,0	19,5	84,6	22,0	-224,8	115,1
2030-2034	1,55	80,4	20,0	85,0	22,3	-212,8	55,3	1,60	80,4	20,0	85,0	22,3	-187,7	108,6
2035-2039	1,55	80,8	20,4	85,4	22,7	-225,7	59,7	1,60	80,8	20,4	85,4	22,7	-198,8	113,1
2040-2044	1,55	81,3	20,8	85,7	23,0	-256,0	63,0	1,60	81,3	20,8	85,7	23,0	-229,1	121,3
2045-2049	1,55	81,8	21,3	86,0	23,3	-309,5	66,7	1,60	81,8	21,3	86,0	23,3	-282,3	125,0

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

	Σενάριο 3							Σενάριο 4						
	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο
	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες		Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες		Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)
		Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη				Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη		
2014	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1			1,30	78,4	18,3	83,6	21,1		
2015-2019	1,20	78	18,4	83,3	21,1	-232,5	-23,3	1,20	78	18,4	83,3	21,1	-229,9	36,7
2020-2024	1,16	77,6	18,4	83,1	21,1	-316,7	-45,0	1,17	77,6	18,4	83,1	21,1	-311,4	13,3
2025-2030	1,23	77,3	18,5	82,9	21,2	-349,1	2,5	1,26	77,3	18,5	82,9	21,2	-334,9	60,8
2030-2034	1,30	77,2	18,5	82,7	21,1	-366,9	-12,5	1,35	77,2	18,5	82,7	21,1	-345,1	40,8
2035-2039	1,30	77,0	18,5	82,7	21,1	-387,3	12,5	1,35	77,0	18,5	82,7	21,1	-365,1	65,8
2040-2044	1,30	76,7	18,4	82,7	21,2	-414,1	17,5	1,35	76,7	18,4	82,7	21,2	-394,6	75,8
2045-2049	1,30	76,5	18,4	82,5	21,2	-458,0	30,0	1,35	76,5	18,4	82,5	21,2	-439,0	88,3

	Σενάριο 5							Σενάριο 6						
	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο	Γονιμότητα	Θνησιμότητα (Προσδοκίμιο ζωής, έτη)				Φυσικό Ισοζύγιο	Μεταναστευτικό Ισοζύγιο
	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες		Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	ΣΔΓ (παιδιά/γυναίκα)	Άνδρες		Γυναίκες		Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)	Περίοδου (σύνολο, σε χιλιάδες)
		Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη				Στη γέννηση	Στα 65 έτη	Στη γέννηση	Στα 65 έτη		
2014	1,30	78,4	18,3	83,6	21,1			1,30	78,4	18,3	83,6	21,1		
2015-2019	1,14	78,5	18,4	83,5	21,1	-247,2	-23,3	1,14	78,5	18,4	83,5	21,1	-246,1	36,7
2020-2024	1,10	78,3	18,4	83,4	21,1	-327,4	-45,0	1,11	78,3	18,4	83,4	21,1	-322,6	13,3
2025-2030	1,12	78,0	18,5	83,2	21,1	-373,2	2,5	1,15	78,0	18,5	83,2	21,1	-360,8	60,8
2030-2034	1,49	77,8	18,5	83,1	21,1	-308,8	-12,5	1,57	77,8	18,5	83,1	21,1	-274,7	40,8
2035-2039	1,68	77,5	18,5	83,1	21,1	-285,1	12,5	1,78	77,5	18,5	83,1	21,1	-244,9	65,8
2040-2044	1,61	77,4	18,5	83,1	21,1	-345,1	17,5	1,70	77,4	18,5	83,1	21,1	-308,6	75,8
2045-2049	1,60	77,3	18,4	83,0	21,1	-410,5	30,0	1,70	77,3	18,4	83,0	21,1	-376,4	88,3

Πίνακας Δ4: Τα Οκτώ (8) Σενάρια Προβολών του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδας ως Αποτελέσματα της Σύνθεσης των Επιμέρους Σεναρίων για τη Θνησιμότητα, τη Γονιμότητα και τη Μετανάστευση

ΣΕΝΑΡΙΑ	ΜΕΤΑΝΑΣΤ. ΡΟΕΣ	ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ
«Σενάριο» 0	μηδενικές	Σταθερότητα στα επίπεδα του 2014	idem
«Σενάριο» 00	μηδενικές	MORT_RES_1a	FERT_RES_1_r αύξηση γονιμότητας (1,55/2050)
Σενάριο 1 (RES 1a)	MIGR_RES_1a (θετικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_RES_1a = MORT_RES_1b Ήπια αύξηση προσδοκώμενης ζωής	FERT_RES_1_1 αύξηση γονιμότητας (1,55/2050)
Σενάριο 2 (RES 1b)	MIGR_RES_1b (θετικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_RES_1b = MORT_RES_1a Ήπια αύξηση προσδοκώμενης ζωής	FERT_RES_1_r αύξηση γονιμότητας (1,6/2050)
Σενάριο 3 (INEGAL2a)	MIGR_INEGAL_2a (ελαφρά αρνητικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_INEGAL_2a = 2b Μείωση προσδοκώμενης ζωής	FERT_INEGAL_2_1 χαμηλή γονιμότητα (1,3/2050)
Σενάριο 4 (NEGAL2b)	MIGR_INEGAL_2b (θετικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_INEGAL_2b = 2a Μείωση προσδοκώμενης ζωής	FERT_INEGAL_2_r χαμηλή γονιμότητα (1,35/2050)
Σενάριο 5 (INEGAL 2c)	MIGR_INEGAL_2a (ελαφρά αρνητικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_INEGAL_2c = 2d Μικρότερη μείωση προσδοκώμενης ζωής σε σχέση με τα Σενάρια 3 και 4	FERT_INEGAL_3_1 αύξηση γονιμότητας (1,6/2050)
Σενάριο 6 (INEGAL 2d)	MIGR_INEGAL_2b (θετικό μεταν. ισοζύγιο)	MORT_INEGAL_2d = 2c Μικρότερη μείωση προσδοκώμενης ζωής σε σχέση με τα Σενάρια 3 και 4	FERT_INEGAL_3_r αύξηση γονιμότητας (1,7/2050)

Τα έξι συνολικά δημιουργηθέντα σενάρια οδηγούν προφανώς σε σαφώς διαφοροποιημένα αποτελέσματα, τόσο όσον αφορά το πλήθος του αναμενόμενου μόνιμου πληθυσμού, όσο και την κατανομή του ανά φύλο και ηλικία. Ειδικότερα, δίνουν συνολικούς πληθυσμούς στο τέλος της προβολικής περιόδου (2050) που κυμαίνονται από 10,064 εκατ. (μέγιστο, Σενάριο 2) έως 8,315 εκατ. (ελάχιστο, Σενάριο 3)²⁴, ήτοι μειώσεις σε σχέση με το 2015 κατά 794 χιλ. και 2.543 εκατ. σε απόλυτες τιμές και από 7,3 έως 23,4 % αντίστοιχα (Πίνακας 1 στο Παράρτημα της Έκθεσης Α' και Γραφήματα 4 & 5 κατωτέρω). Η μείωση του πληθυσμού την επόμενη τριακονταπενταετία αναμένεται επομένως να είναι, ανεξαρτήτως σεναρίων, συνεχής, αν και με διαφοροποιημένους ανά σενάριο/περίοδο ρυθμούς πτώσης²⁵.

Στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος της Έκθεσης Α' παρουσιάζονται αναλυτικά ανά πενταετία και σενάριο τόσο οι μειώσεις του αναμενόμενου πληθυσμού, όσο και οι μεταβολές των δημογραφικών συνιστωσών που τις προσδιορίζουν, ενώ στα παρατιθέμενα Γραφήματα 6-11 αποτυπώνονται οι μεταβολές αυτές σε απόλυτες και σχετικές τιμές (οι Αδροί δείκτες, δηλαδή οι αναλογίες επί 1.000 κατοίκων). Σε όλα τα σενάρια, τόσο οι θάνατοι όσο και οι Αδροί Δείκτες Θνησιμότητας (ΑΔΘ) αυξάνονται συνεχώς, ως αποτέλεσμα της προοδευτικής γήρανσης του πληθυσμού (της αύξησης δηλαδή των ατόμων ηλικιών 65+). Αν, αντιθέτως, οι γεννήσεις (όπως και οι ΑΔΓ) παρουσιάζουν αυξομειώσεις, ο αριθμός τους σε όλες ανεξαιρέτως τις πενταετίες προβολικής περιόδους θα είναι πάντοτε μικρότερος αυτού (507 χιλ.) που κατεγράφη την περίοδο 2010-2014, εγγιζοντας σε ακραίες περιπτώσεις (Σενάριο 5, 2025-2029) τις 311 χιλ. (μείωση κατά 39% σε σχέση με την περίοδο 2010-2014). Ως εκ τούτου, τα φυσικά ισοζύγια σε όλα τα σενάρια/πενταετίες παραμένουν αρνητικά, αν και με μεγάλες διακυμάνσεις (ελάχιστο 188,0 στο Σενάριο 2 την περίοδο 2030-2034, μέγιστο 458 χιλ.

²⁴. Το «Σενάριο 0» και το «Σενάριο 00» δεν λαμβάνονται υπόψη, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, δεν έχουν απαιτήσεις πρόβλεψης.

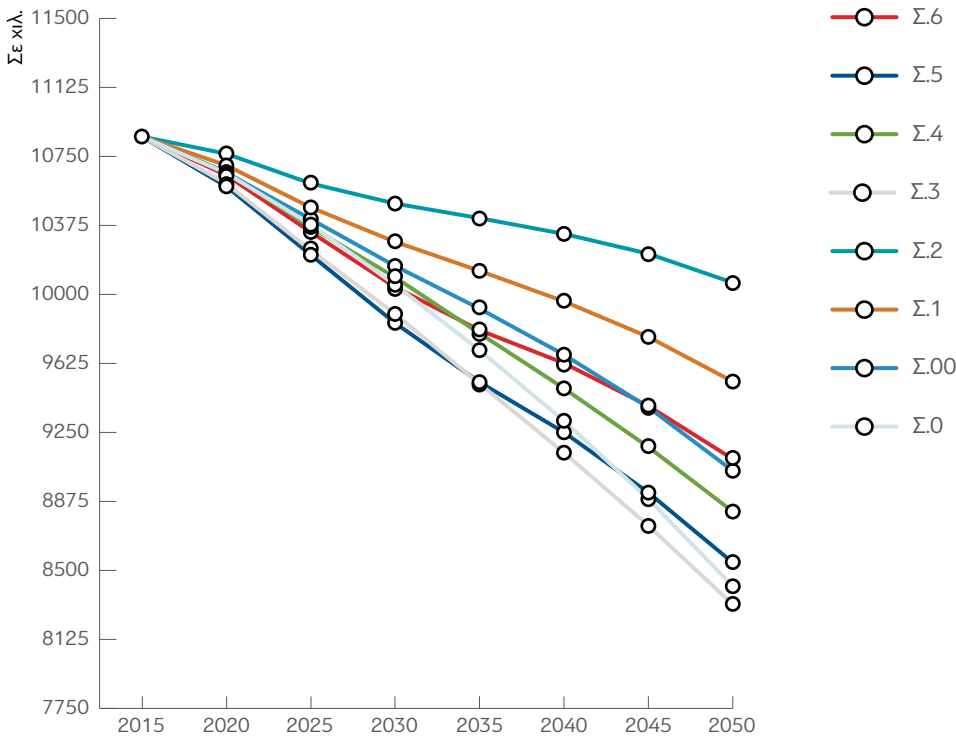
²⁵. Οφείλουμε ταυτόχρονα να επισημάνουμε ότι προφανώς το ειδικό βάρος των αλλοδαπών στους αναμενόμενους συνολικούς πληθυσμούς διαφοροποιείται ανά σενάριο. Το υψηλότερο ποσοστό θα καταγραφεί με βάση τις υποθέσεις για τα μεταναστευτικά ισοζύγια στα σενάρια 4 και 6 (καθαρό θετικό ισοζύγιο αλλοδαπών 668 χιλ., έναντι καθαρού αρνητικού ισοζυγίου Ελλήνων 285 χιλ.) και το χαμηλότερο στο Σενάριο 1 (καθαρό θετικό ισοζύγιο αλλοδαπών 392 χιλ., έναντι καθαρού αρνητικού ισοζυγίου Ελλήνων 33 χιλ.).

στο Σενάριο 3 την περίοδο 2045-2049). Τέλος, η φαινόμενη μετανάστευση ανά πενταετείς περιόδους σε τέσσερα σενάρια (1, 2, 4 και 6) είναι θετική, αν και με σημαντικές διακυμάνσεις, ενώ στα σενάρια 3 και 5 είναι αρνητική μέχρι το 2035 και θετική εν συνεχεία. Οι διαφορές αυτές οφείλονται αποκλειστικά στα διαφοροποιημένης έντασης αρνητικά μεταναστευτικά ισοζύγια των Ελλήνων, καθώς σε όλα τα σενάρια τα ισοζύγια εισοδοί μείον έξοδοι των αλλοδαπών είναι θετικά.

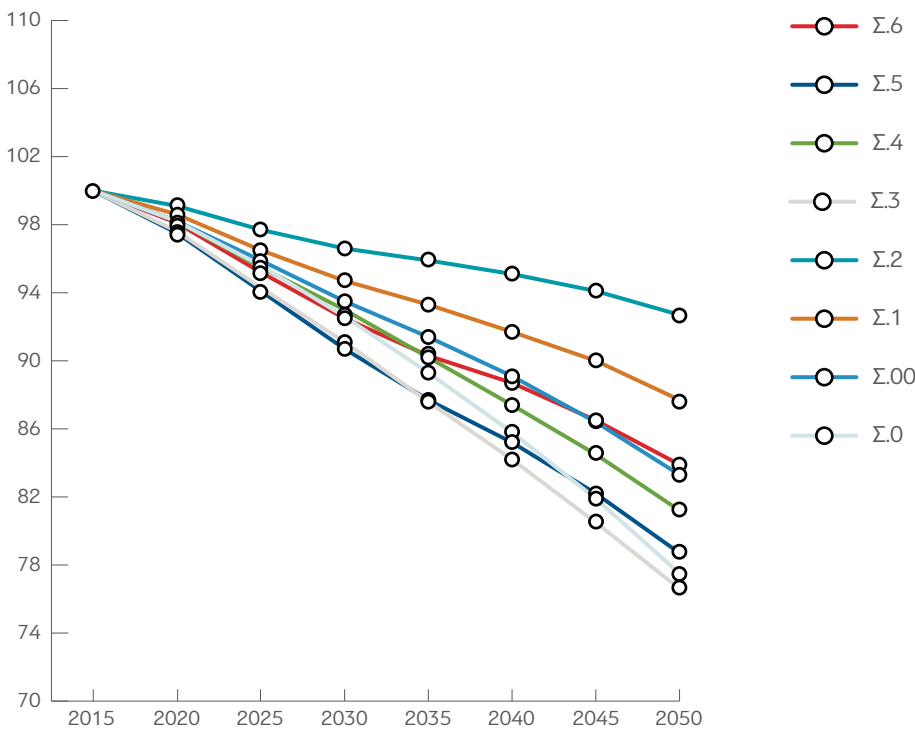
Πίνακας Δ5: Συνοπτική Παρουσίαση των Σεναρίων Δημογραφικών Προβολών

ΣΕΝΑΡΙΑ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ
«Σενάριο» 0	Μηδενικές	Σταθερή για όλη την περίοδο, στα επίπεδα του 2014.	Σταθερή για όλη την περίοδο, στα επίπεδα του 2014.
«Σενάριο» 00	Μηδενικές	Η πλέον ευνοϊκή αυτή που αντιστοιχεί στο σενάριο RES_1a (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 81,8 / 86 έτη γυναίκες).	Η πλέον ευνοϊκή αυτή που αντιστοιχεί στο σενάριο RES_1_r (1,55 παιδιά/γυναίκα στο τέλος της περιόδου).
Σενάριο 1 (RES 1a)	Ήπιες σχετικά μεταναστευτικές εισροές: 1.636 χιλ. συνολικά (287 χιλ. Έλληνες και 1.350 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 550 χιλ. προέρχονται από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και εκροές 1.278 χιλ. συνολικά (εκ των οποίων 320 χιλ. Έλληνες και 955 χιλ. αλλοδαποί). Τελικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: +358 χιλ.	Η πλέον ευνοϊκή αυτή που αντιστοιχεί στο σενάριο RES_1a (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 81,8 / 86 έτη γυναίκες).	Προοδευτική άνοδος του δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο «χαμηλής πτώσης» και εν συνεχεία σταθεροποίησή του σε 1,55 παιδιά/γυναίκα.
Σενάριο 2 (RES 1b)	Υψηλότερες του Σεναρίου 1 μεταναστευτικές εισροές: 1.936 χιλ. συνολικά (287 χιλ. Έλληνες και 1.650 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 850 χιλ. από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και ελαφρώς μικρότερες εκροές από το Σενάριο 1: συνολικά 1.1178 χιλ. (εκ των οποίων 320 χιλ. Έλληνες και 858 χιλ. αλλοδαποί). Τελικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: +758 χιλ.	Η πλέον ευνοϊκή αυτή που αντιστοιχεί στο σενάριο RES_1a (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 81,8 / 86 έτη γυναίκες).	Το πλέον ευνοϊκό σενάριο, προοδευτική άνοδος του συνθετικού δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο «χαμηλής πτώσης» και εν συνεχεία σταθεροποίησή του σε 1,6 παιδιά/γυναίκα.
Σενάριο 3 (INEGAL2a)	Ταυτόσημες σχεδόν του Σεναρίου 1 μεταναστευτικές εισροές: 1.605 χιλ. συνολικά (355 χιλ. Έλληνες και 1.250 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 550 χιλ. από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και σημαντικά υψηλότερες των σεναρίων 1 και 2 εκροές: 1.623 χιλ. (εκ των οποίων 640 χιλ. Έλληνες και 983 χιλ. αλλοδαποί). Αρνητικό τελικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: -18 χιλ.	Το δυσμενέστερο σενάριο (ίδια θνησιμότητα με το Σενάριο 4), επιδείνωση των συνθηκών θνησιμότητας (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 76,5 / 82,5 γυναίκες).	Μικρή ανόρθωση του συνθετικού δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο πτώσης και εν συνεχεία σταθεροποίησή του σε χαμηλά επίπεδα, σε 1,3 παιδιά/γυναίκα.
Σενάριο 4 (INEGAL2b)	Ταυτόσημες σχεδόν με το Σενάριο 2 μεταναστευτικές εισροές (και σημαντικά υψηλότερες σε σχέση με τα σενάρια 1 και 2): 1.905 χιλ. (355 χιλ. Έλληνες και 1.550 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 850 χιλ. από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και κοντινές με τα σενάρια 3 και 5 εκροές, αλλά σημαντικά υψηλότερες συγκρινόμενες με τα σενάρια 1 και 2: 1.523 χιλ. συνολικά (εκ των οποίων 640 χιλ. Έλληνες και 883 χιλ. αλλοδαποί). Τελικό θετικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: +382 χιλ.	Το δυσμενέστερο σενάριο (ίδια θνησιμότητα με το Σενάριο 3), επιδείνωση των συνθηκών θνησιμότητας (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 76,5 / 82,5 γυναίκες).	Μικρή ανόρθωση του συνθετικού δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο πτώσης και εν συνεχεία σταθεροποίησή του σε 1,35 παιδιά/γυναίκα.
Σενάριο 5 (INEGAL2c)	Ταυτόσημες σχεδόν του Σεναρίου 1 μεταναστευτικές εισροές: 1.605 χιλ. συνολικά (355 χιλ. Έλληνες και 1.250 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 550 χιλ. από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και σημαντικά υψηλότερες των σεναρίων 1 και 2 μεταναστευτικές εκροές: 1.623 χιλ. (εκ των οποίων 640 χιλ. Έλληνες και 983 χιλ. αλλοδαποί). Αρνητικό τελικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: -18 χιλ.	Μικρότερη ελαφρώς επιδείνωση των συνθηκών θνησιμότητας σε σχέση με τα σενάρια 3 και 4, ίδια θνησιμότητα με το Σενάριο 6 (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 77,3 / 83 γυναίκες).	Προοδευτική άνοδος του δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο εντονότερης πτώσης και εν συνεχεία σταθεροποίησή του στο τέλος της περιόδου, σε 1,6 παιδιά/γυναίκα.
Σενάριο 6 (INEGAL2d)	Ταυτόσημες σχεδόν με το Σενάριο 2 μεταναστευτικές εισροές (και σημαντικά υψηλότερες σε σχέση με τα σενάρια 1 και 2): 1.905 χιλ. συνολικά (355 χιλ. Έλληνες και 1.550 χιλ. αλλοδαποί, εκ των οποίων 850 χιλ. από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) και κοντινές με τα σενάρια 3 και 5 εκροές (αλλά σημαντικά υψηλότερες συγκρινόμενο με τα σενάρια 1 και 2): 1.523 χιλ. συνολικά (εκ των οποίων 640 χιλ. Έλληνες και 883 χιλ. αλλοδαποί). Τελικό θετικό Μεταναστευτικό Ισοζύγιο περιόδου 2015-2049: +382 χιλ.	Μικρότερη ελαφρώς επιδείνωση των συνθηκών θνησιμότητας σε σχέση με τα σενάρια 3 και 4, ίδια θνησιμότητα με το Σενάριο 6 (προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος της περιόδου: άνδρες 77,3/83 γυναίκες).	Προοδευτική άνοδος του συνθετικού δείκτη μετά από μια πρώτη περίοδο έντονης πτώσης και εν συνεχεία σταθεροποίησή του σε ελαφρώς υψηλότερα του Σεναρίου 5 επίπεδα στο τέλος της περιόδου (1,7 παιδιά/γυναίκα).

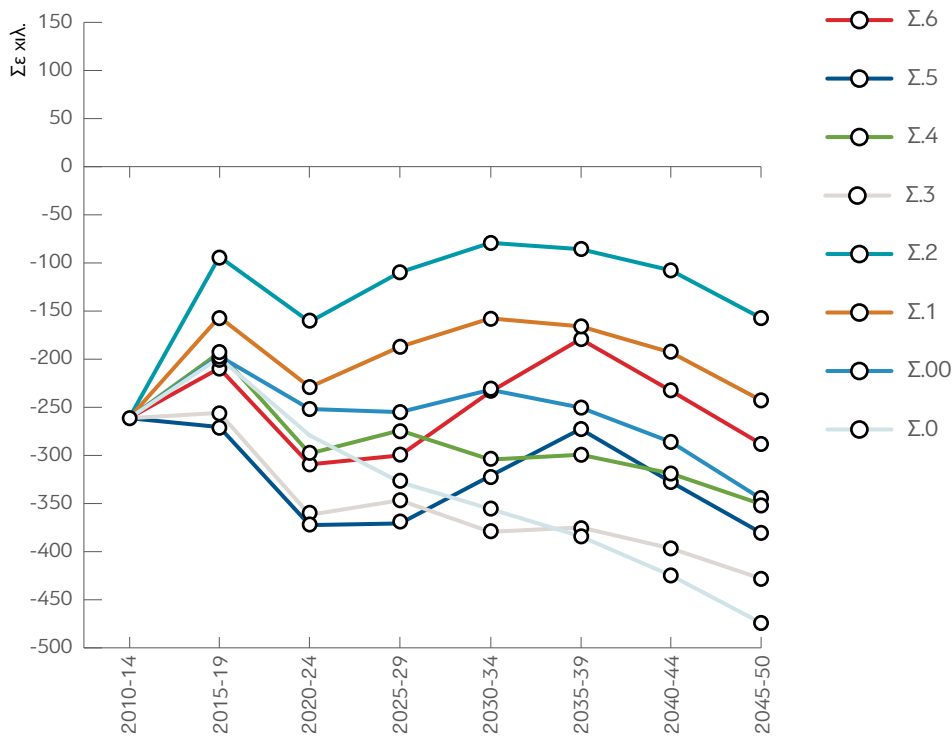
Γράφημα 4: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

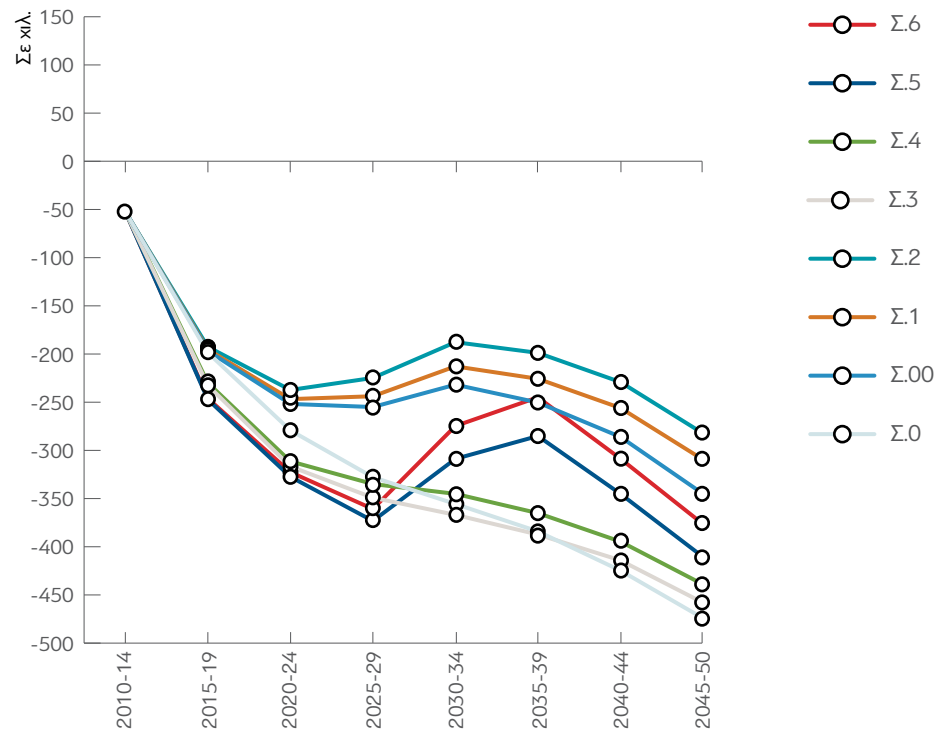
Γράφημα 5: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

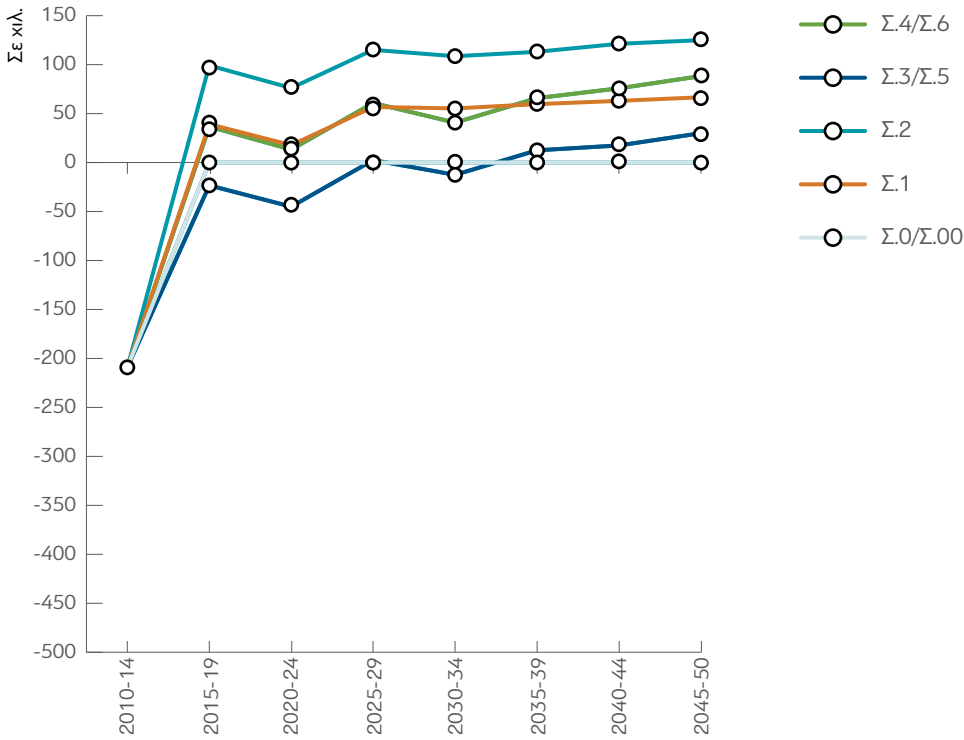
Γράφημα 6: Μεταβολή του Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

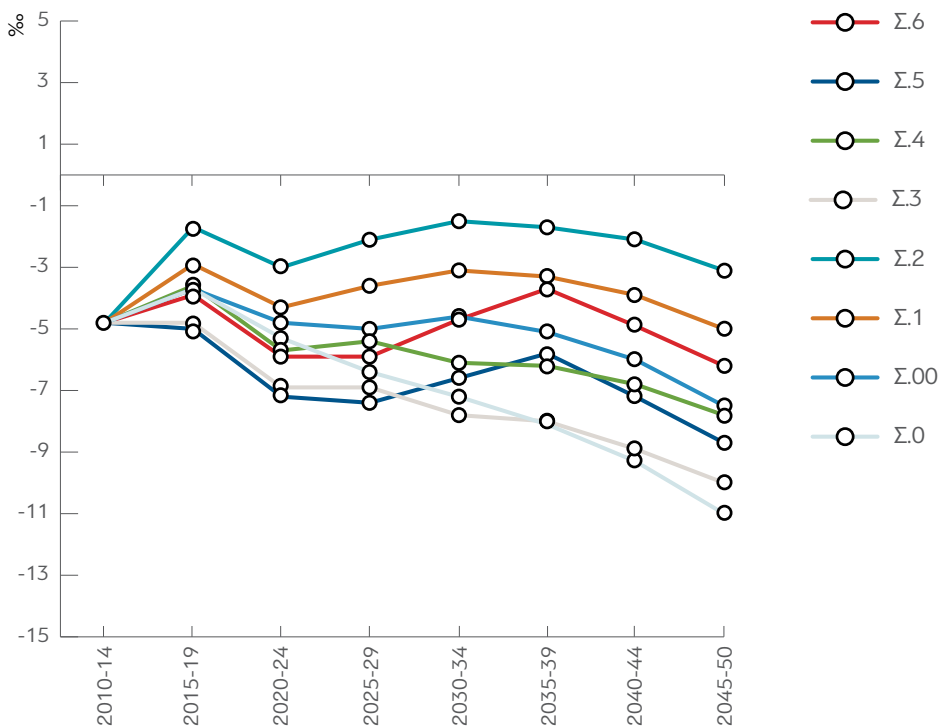
Γράφημα 7: Φυσικό Ισοζύγιο (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο

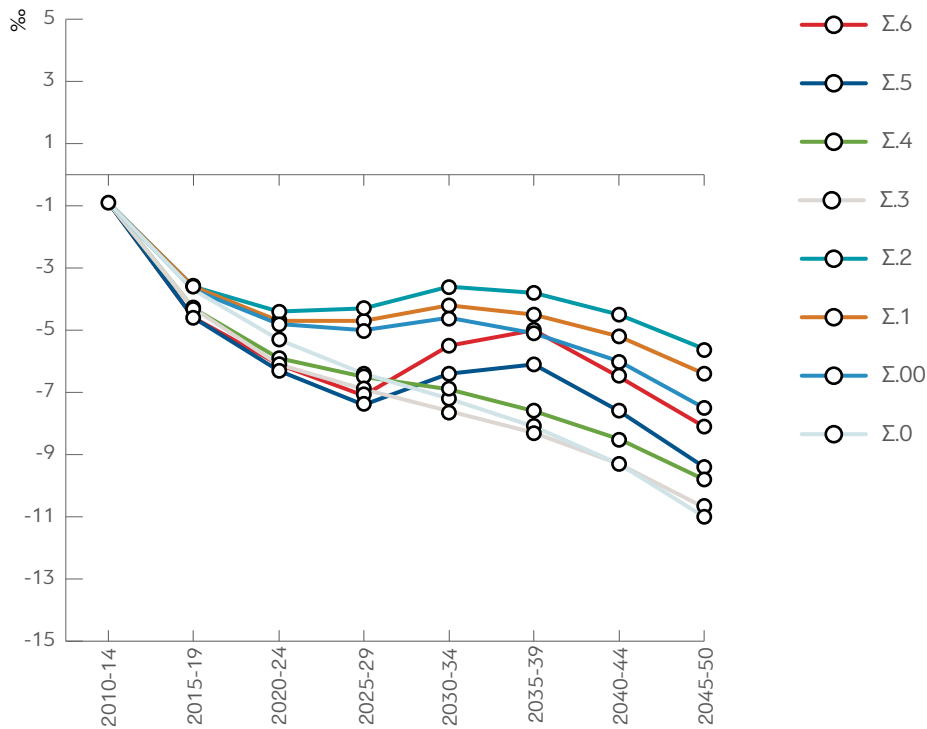
Γράφημα 8: Φαινόμενη Μετανάστευση (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο

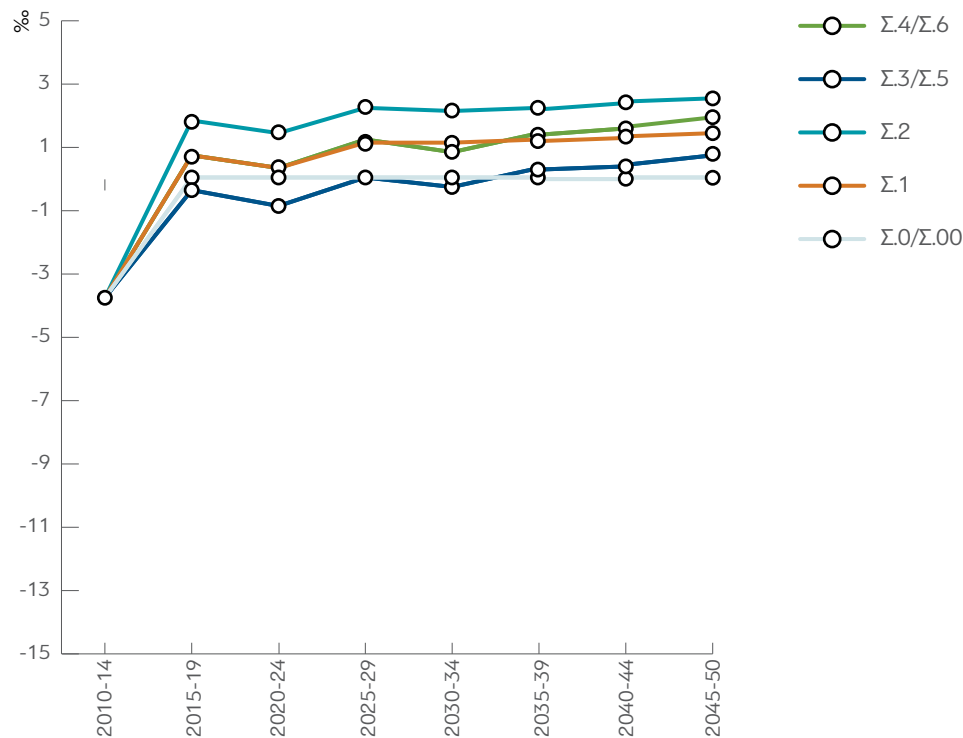
Γράφημα 9: Μεταβολή του Πληθυσμού (%), ανά Περίοδο και ανά Σενάριο

Γράφημα 10: Φυσικό Ισοζύγιο %ο κάθε 5ετίας ανά Σενάριο

Γράφημα 11: Φαινόμενη Μετανάστευση (%ο) ανά Περίοδο και Σενάριο

Εκτός όμως από τις προαναφερθείσες διαφορές σε απόλυτα μεγέθη, διαφορές καταγράφονται και στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού, και αποτυπώνονται στη μεταβολή της μέσης και της διάρμεσης ηλικίας. Έτσι, η μέση ηλικία από 43,5 έτη το 2015 αναμένεται να αυξηθεί το 2050 από 3,5 έως 6,5 έτη, η δε διάρμεση από 44 έτη το 2015 αναμένεται να αυξηθεί από 8 έως 5 έτη (Πίνακας 2 Παραρτήματος και Γραφήματα 12 και 13). Η μεταβολή των δύο αυτών δεικτών δεν είναι –σε αντίθεση με τη μεταβολή του πληθυσμού– συνεχής, καθώς σε ορισμένα σενάρια (π.χ. Σενάριο 6 για τη μέση ηλικία και σενάρια 3-6 για τη διάρμεση) οι μέγιστες τιμές τους την 1/1/2050 είναι χαμηλότερες από αυτές που αναμένεται να καταγραφούν σε πρότερα ενδιάμεσα έτη. Οι διαφορές αυτές ανά σενάριο προκύπτουν προφανώς από τις διαφορές που καταγράφονται στο ειδικό βάρος των μεγάλων ηλικιακών ομάδων (0-14, 15-64, 65+ ετών και αποτυπώνονται στις πληθυσμιακές πυραμίδες ανά πενταετία και σενάριο (βλ. Πίνακες 3-5 και Γραφήματα 0-14 του Παραρτήματος, όπως και Γραφήματα 14 – 31 του παρόντος). Έτσι, π.χ. το 2050 τα ποσοστά των άνω των 65 ετών και των άνω των 85 ετών στο συνολικό πληθυσμό (Πίνακας 4 του Παραρτήματος και Γραφήματα 14 – 19) κυμαίνονται από 33,1% έως 30,3% για τους πρώτους και 6,5%-4,9% για τους δεύτερους (σενάρια 1 και 6 αντίστοιχα), ενώ τα ποσοστά των νέων (0-14 ετών και 0-18 ετών) κυμαίνονται από 14,8% –μέγιστο, Σενάριο 6– έως 12,0% –ελάχιστο, Σενάριο 3– για τους πρώτους και 19%-15,4% για τους δεύτερους, αντίστοιχα (Γραφήματα 20 – 25).

Η δημογραφική γήρανση επομένως όχι μόνον δεν ανακόπτεται, αλλά οι ρυθμοί της επιταχύνονται ελαφρώς την επόμενη 35ετία. Έτσι, το ποσοστό των άνω των 65 ετών, ενώ αυξήθηκε από 13% το 1980 σε 21% το 2015 (+8%), αναμένεται να αυξηθεί εκ νέου, ανάλογα με το σενάριο, από 9% έως 12% ανάμεσα στο 2015 και στο 2050. Η αύξηση αυτή οφείλεται σε όλα τα σενάρια κυρίως στην προοδευτική είσοδο, κατά την επόμενη 35ετία, στην ηλικιακή ομάδα των άνω των 65 ετών των πολυπληθών σχετικά γενεών της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου (1950-1980, 150,5 χιλ. γεννήσεις ετησίως κατά μέσον όρο)²⁶.

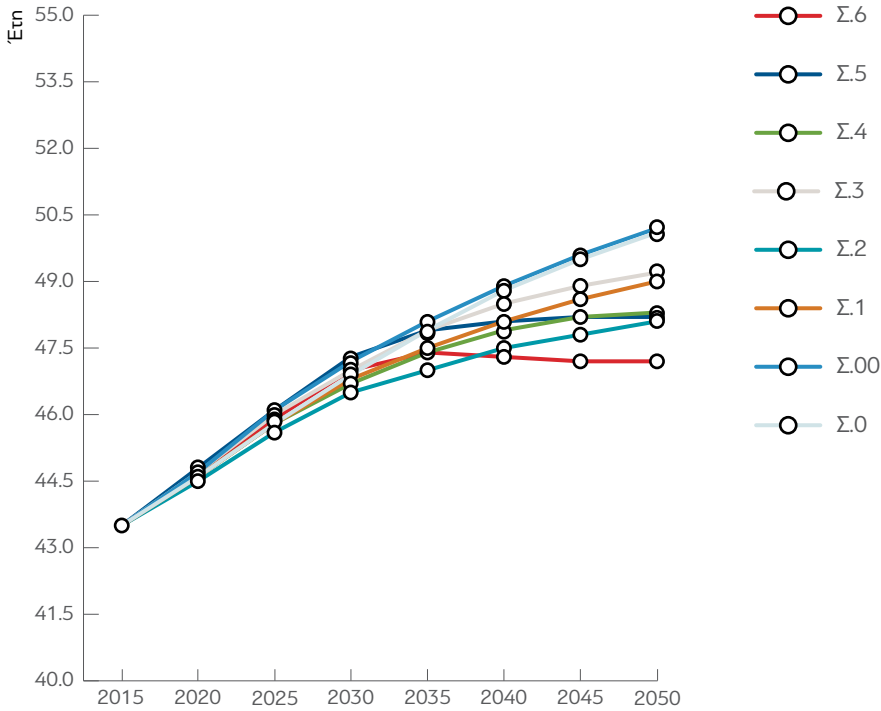
Κατ' επέκταση, σε όλα τα σενάρια το μέγεθος και το ειδικό βάρος του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών ή ακόμη 19-64 ετών) αναμένεται να μειωθούν σημαντικά ανάμεσα στο 2015 και στο 2050 (Πίνακες 3 και 4 στο Παράρτημα και Γραφήματα 26-31 του παρόντος). Η μείωση του πλήθους τους (Πίνακας 3, Παράρτημα) είναι συνεχής στη διάρκεια της τριακονταπενταετίας (σαφώς εντονότερη στα σενάρια 3 και 5 και ηπιότερη στο Σενάριο 2), ενώ η μείωση του ποσοστού στον αναμενόμενο συνολικό πληθυσμό επιταχύνεται σε όλα τα σενάρια μετά το 2030. Η επιτάχυνση αυτή οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους: στην προοδευτική είσοδο στην ομάδα του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας των oligοπληθών γενεών 2010 και στην προοδευτική έξοδο από την ομάδα αυτή των πολυπληθέστερων γενεών των δεκαετιών '60 και '70.

Οι προαναφερθείσες στα σενάρια μας «αναμενόμενες» αλλαγές στην κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία, στις διαδοχικές πενταετίες της προβολικής

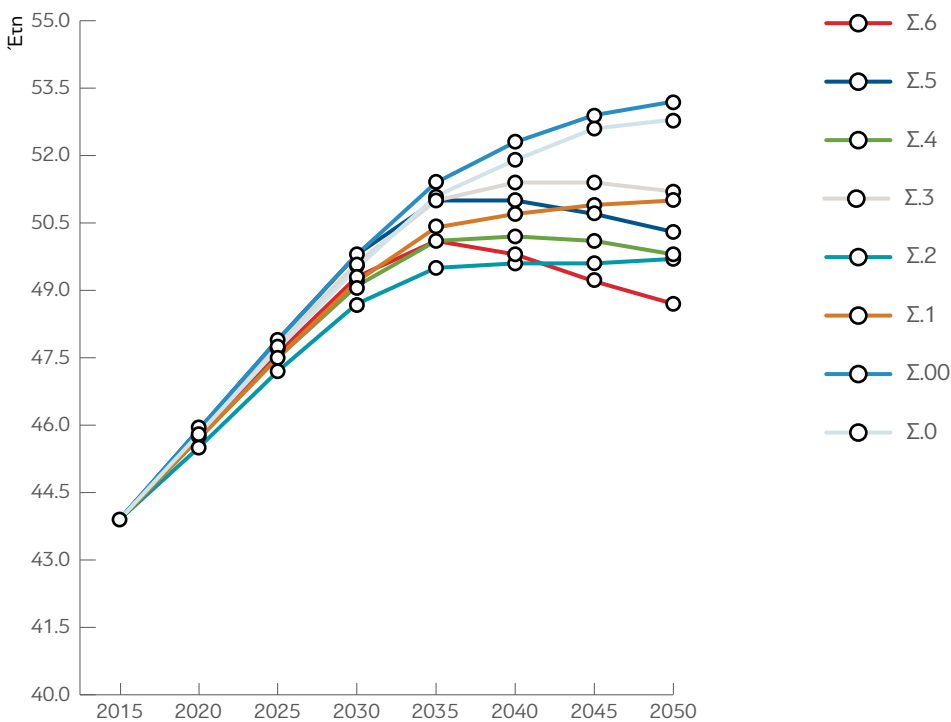
26. Υπενθυμίζουμε ότι ο μέσος όρος των γεννήσεων τις δεκαετίες 1981-1990, 1991-2000 και 2001-2010 ανέρχεται σε 118,4, 102,1 και 117,4 χιλ. αντίστοιχως.

μας περιόδου, αποτυπώνονται και στα παρατιθέμενα Γραφήματα 32-34, που δίνουν την εξέλιξη των δεικτών εξάρτησης, γήρανσης και αντικατάστασης. Σε όλα τα σενάρια οι ρυθμοί αύξησης του Δείκτη εξάρτησης (αναλογών αριθμός ατόμων 15-64 ετών σε 100 άτομα 0-14 και άνω των 65 ετών), μετά από μια ήπια αύξηση την περίοδο 2015-2030, επιταχύνονται τη δεκαετία 2030-2045, με αποτέλεσμα, ενώ το 2015 σε 100 άτομα 15-64 ετών να αντιστοιχούν 550 άτομα 0-14 και άνω των 65 ετών, το 2050, αναλόγως των σεναρίων, να αντιστοιχούν πλέον από 770 έως 860 (Πίνακας 6 Παραρτήματος). Την αντίστροφη σχεδόν πορεία ακολουθεί ο **Δείκτης αντικατάστασης**. Οι πτωτικές του τάσεις ανακόπτονται το 2040, για να ακολουθήσει μία δεκαετία ταχύτερης αύξησής του, με αποτέλεσμα στο τέλος της προβολικής μας περιόδου οι διαφορές ανάμεσα στα σενάρια να είναι σημαντικές (70 νέοι 15-19 ετών ανά 100 άτομα ηλικίας 60-64 ετών στο Σενάριο 3, 86 στο Σενάριο 6, έναντι 85 το 2015). Τέλος, η πορεία του Δείκτη γήρανσης (άτομα 65+ ετών ανά 100 νέους ηλικίας 0-14 ετών, 144 το 2015), μετά από μια πρώτη, κοινή δεκαετία ταχύτερης αύξησής του, διαφοροποιείται σημαντικά ανά σενάριο: στα 4 από τα έξι σενάρια (στα σενάρια 1-4 ο δείκτης συνεχίζει να αυξάνεται με επιβραδυνόμενους ρυθμούς, εναντίον με τα σενάρια 5 και 6, στα οποία η ανοδική του πορεία ανακόπτεται για μία δεκαετία. Οι διαφορές στο τέλος της προβολικής μας περιόδου είναι σημαντικές, καθώς στο Σενάριο 6 σε 100 νέους 0-14 ετών αντιστοιχούν 204 άτομα >65 ετών (minimum), έναντι 273 στο Σενάριο 3 (maximum).

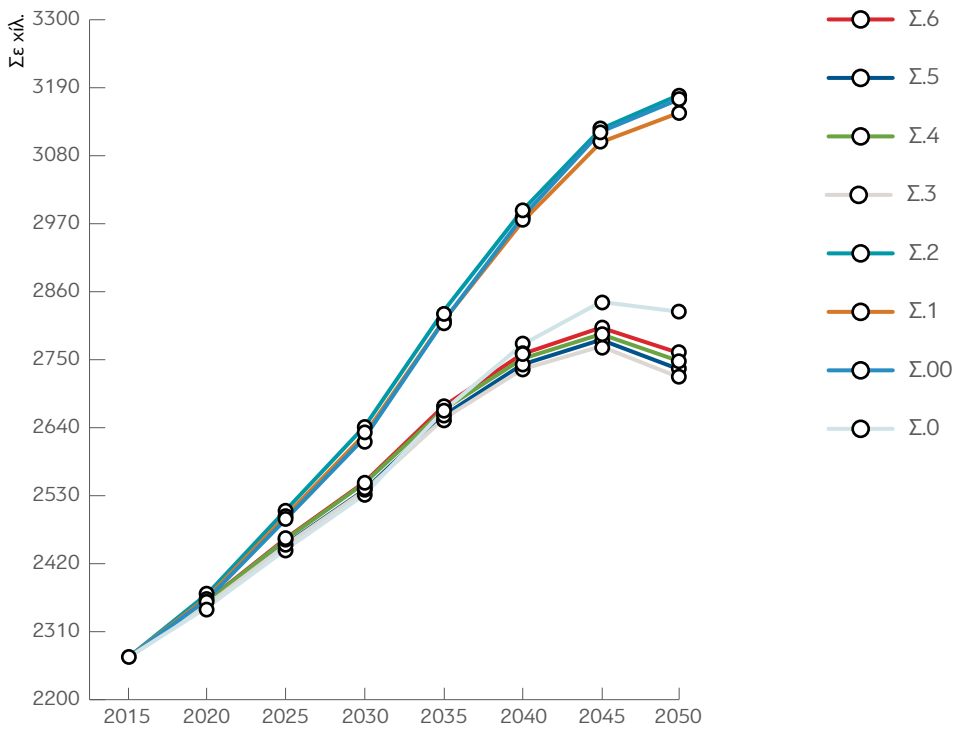
Γράφημα 12: Εξέλιξη της Μέσης Ηλικίας κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

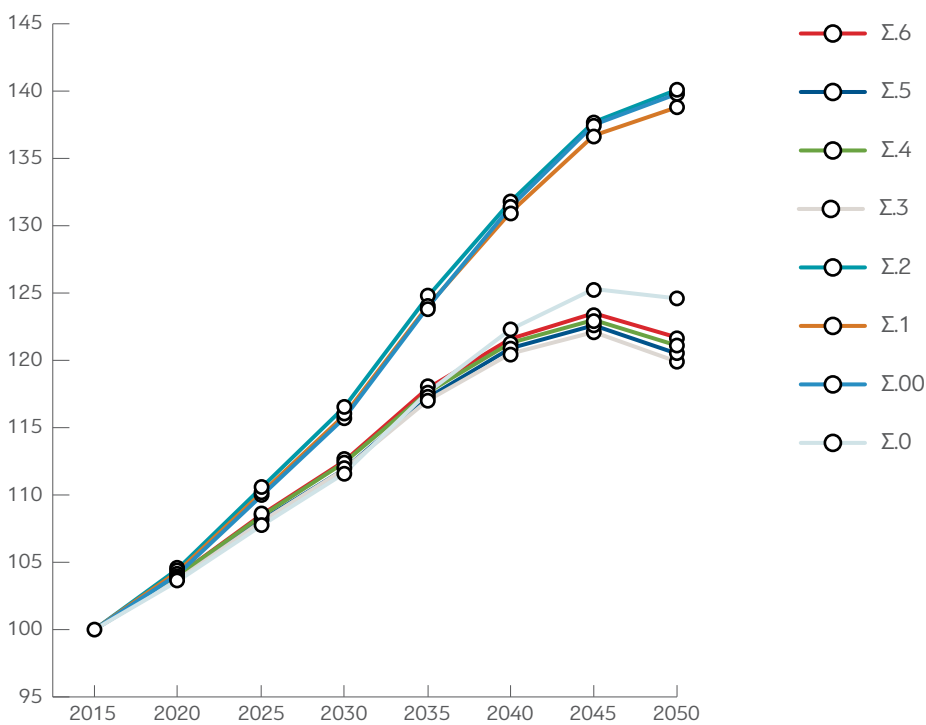
Γράφημα 13: Εξέλιξη της Διάμεσης Ηλικίας κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

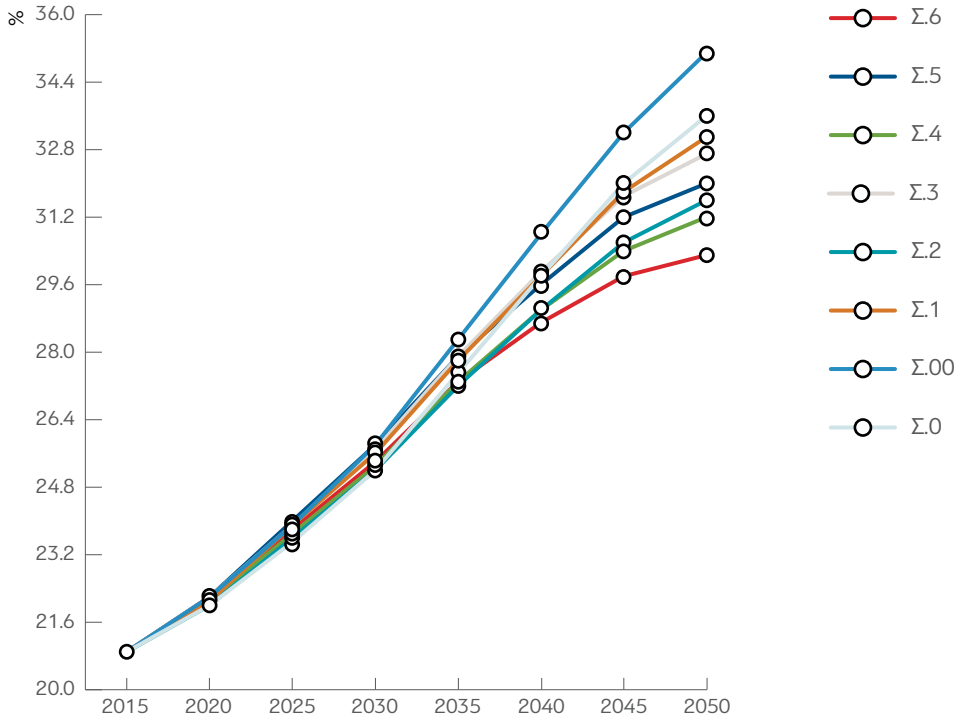
Γράφημα 14: Πληθυσμός 65+ Ετών (σε χιλ.) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

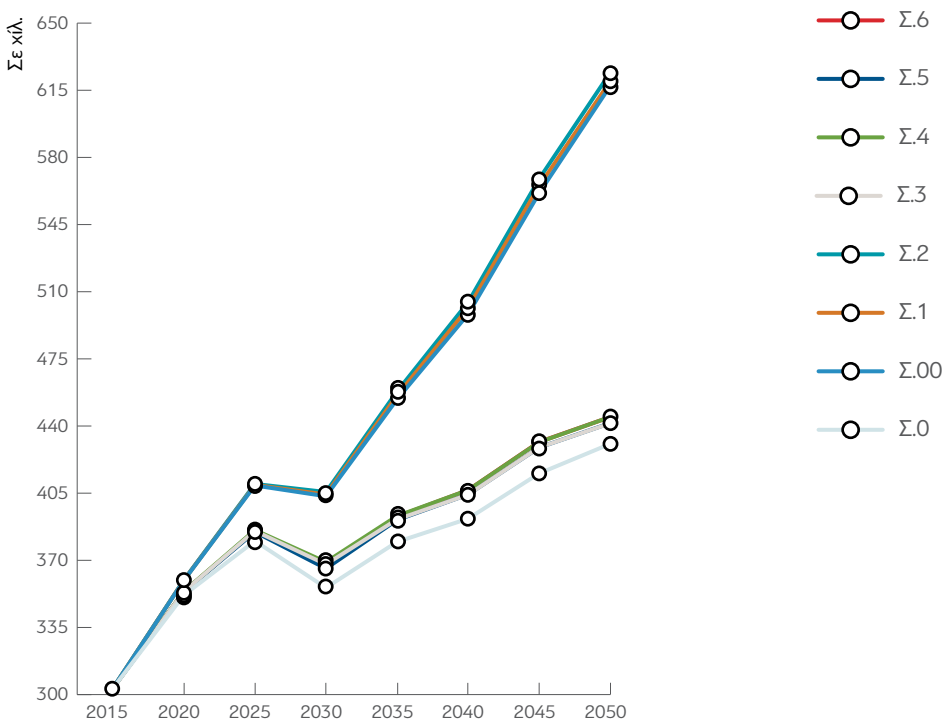
Γράφημα 15: Εξέλιξη των 65+ Ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο

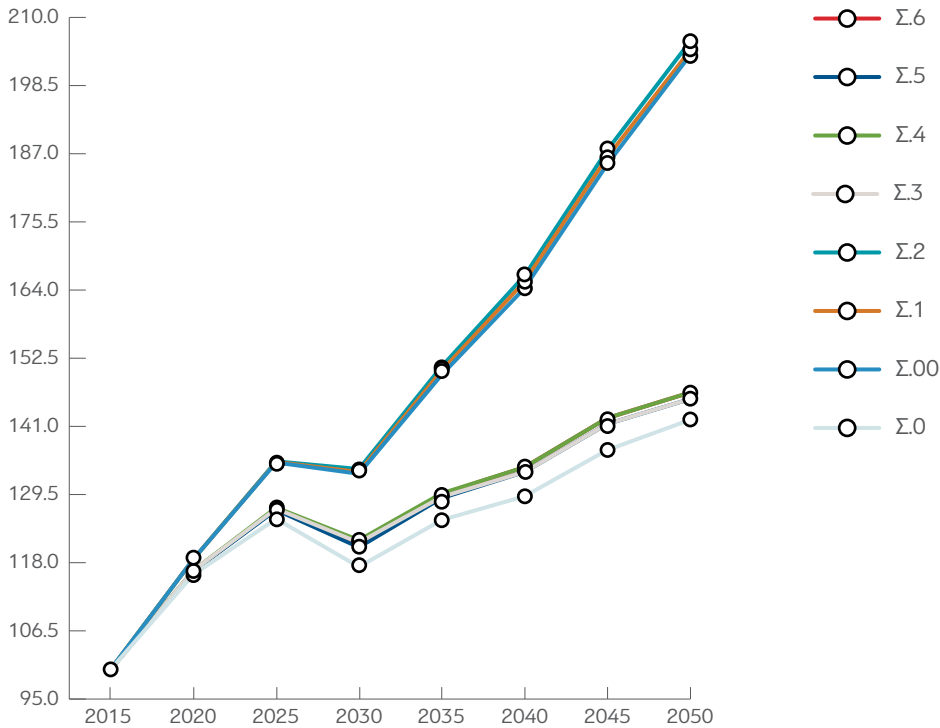
Γράφημα 16: Ειδικό Βάρος των 65+ ετών (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο

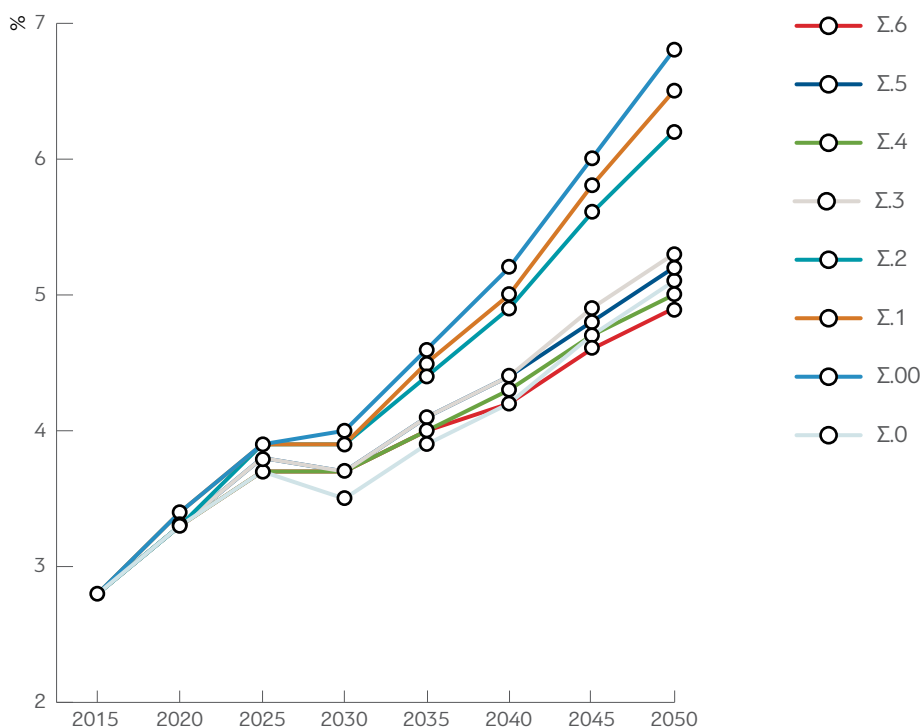
Γράφημα 17: Πληθυσμός των 85+ ετών (σε χιλ.) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

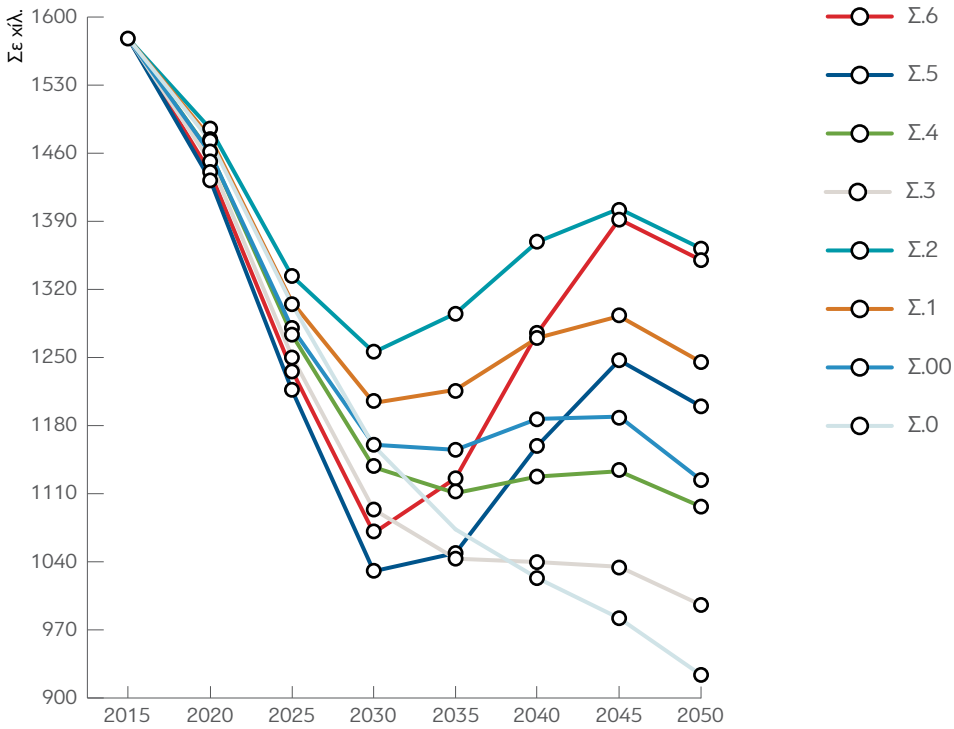
Γράφημα 18: Εξέλιξη των 85+ ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο

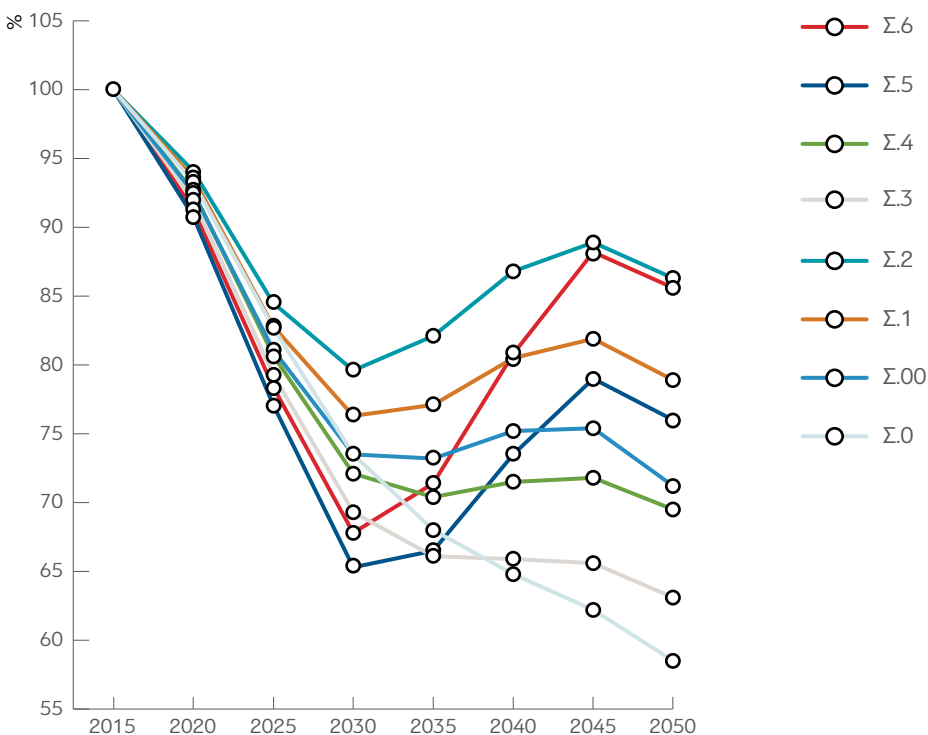
Γράφημα 19: Ειδικό Βάρος των 85+ ετών (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο

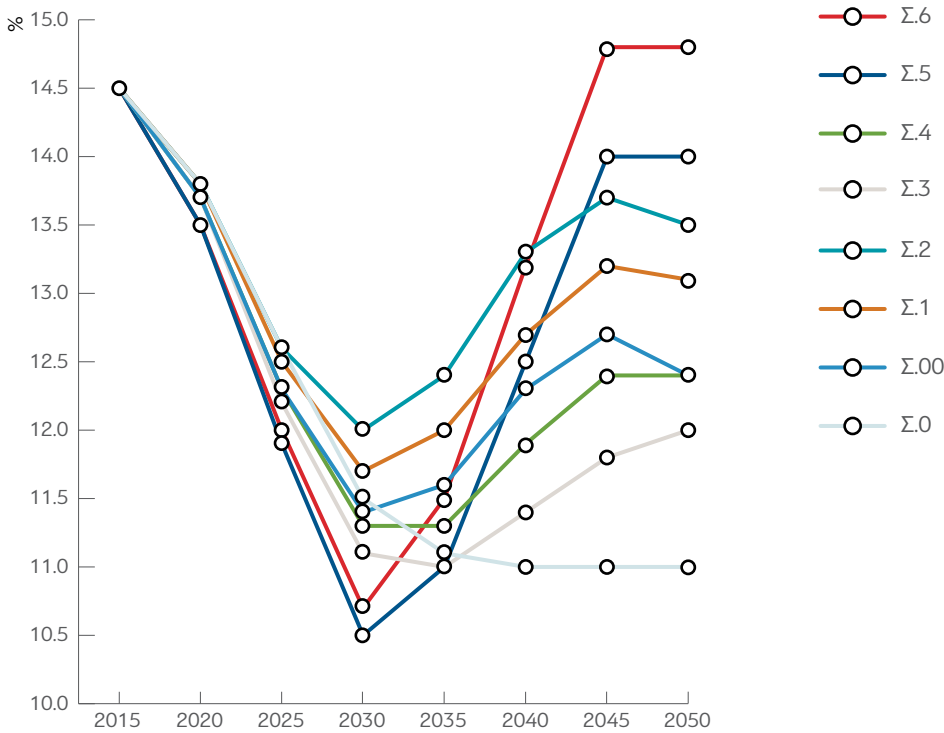
Γράφημα 20: Πληθυσμός 0-14 ετών (σε χιλ.) 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

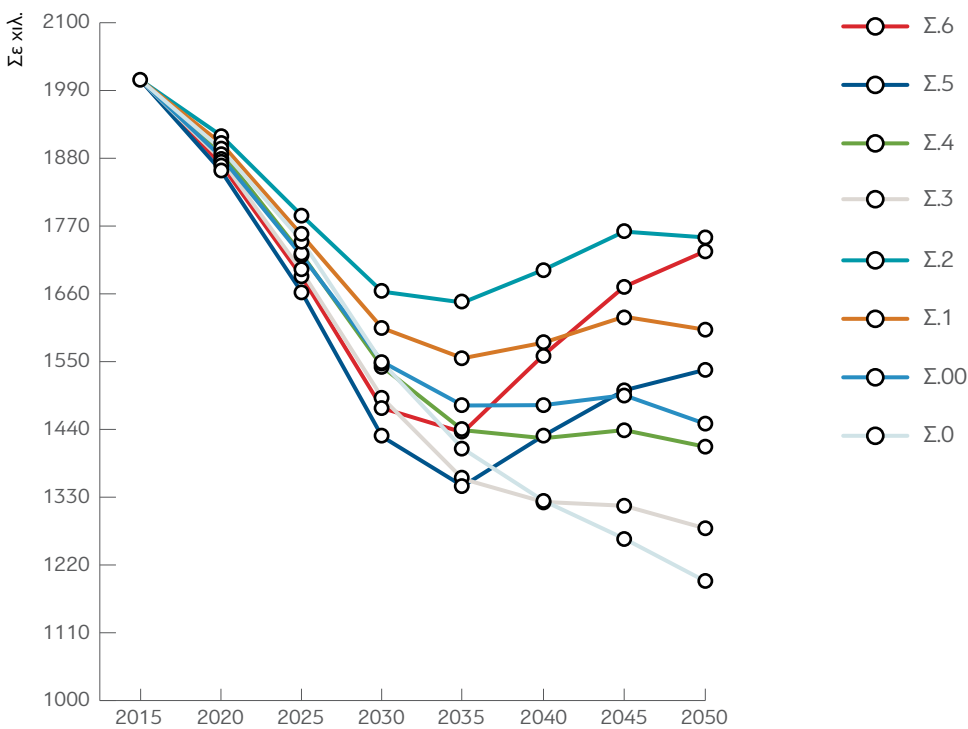
Γράφημα 21: Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-14 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο

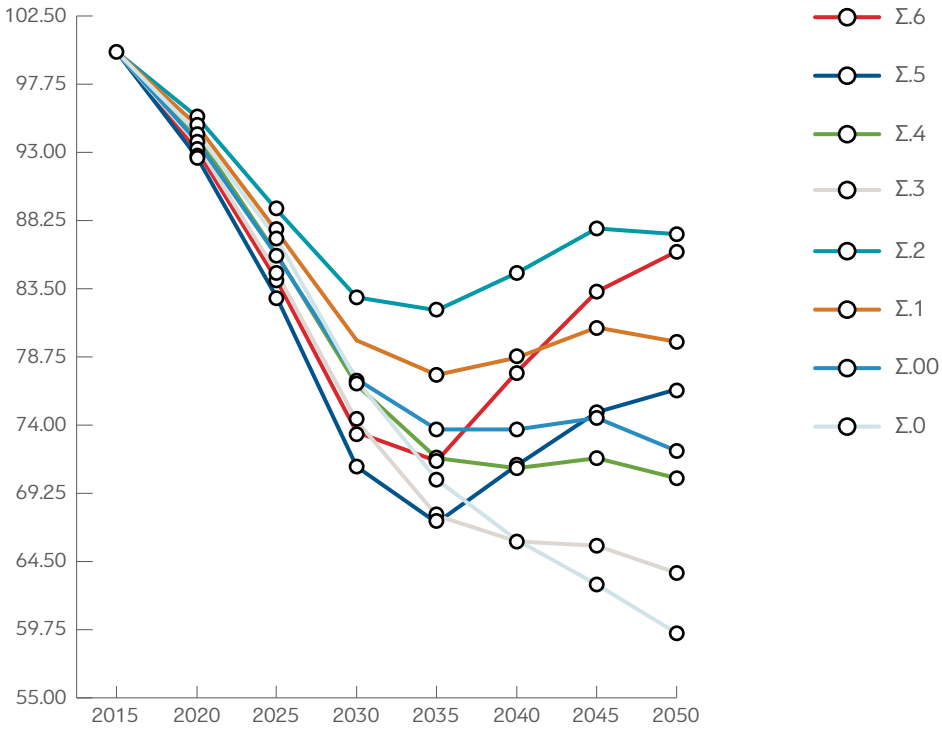
Γράφημα 22: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 0-14 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο

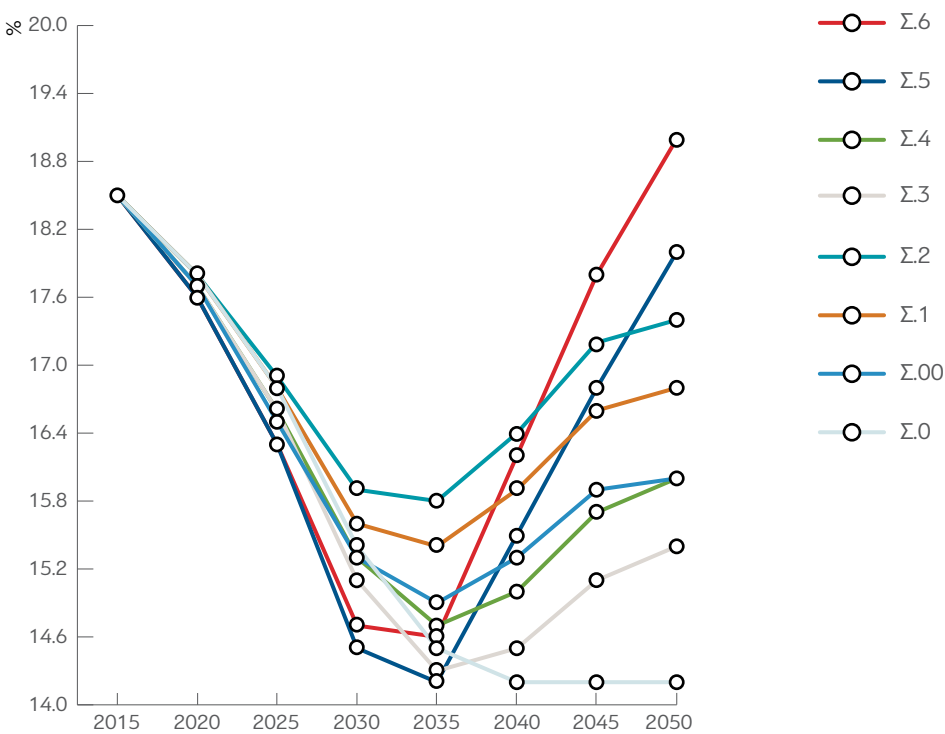
Γράφημα 23: Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-18 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

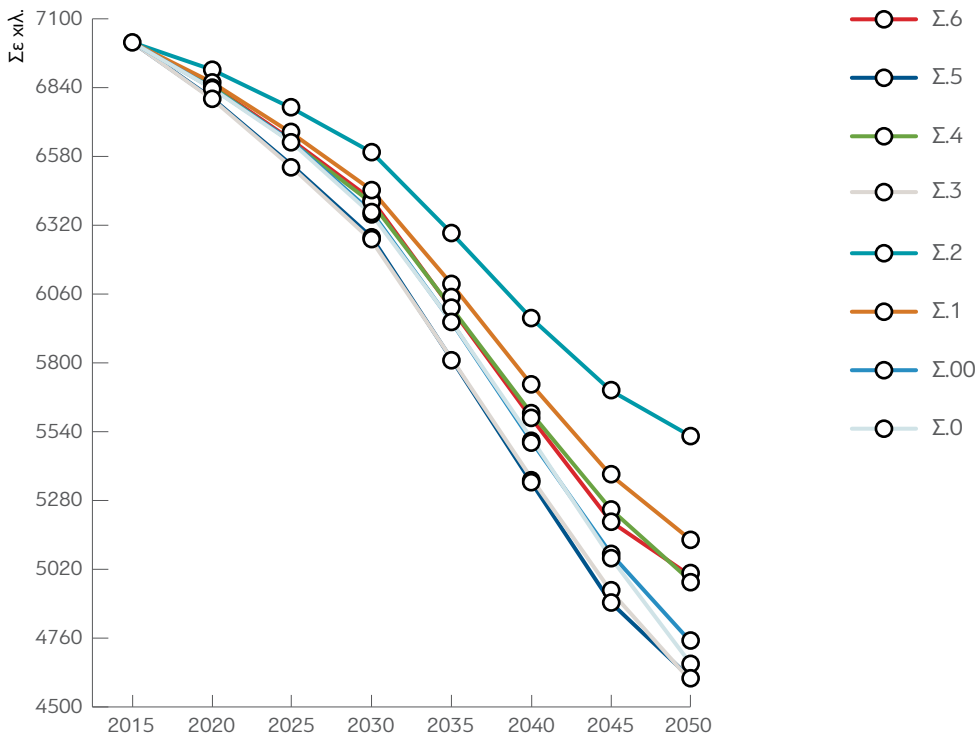
Γράφημα 24: Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-18 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο

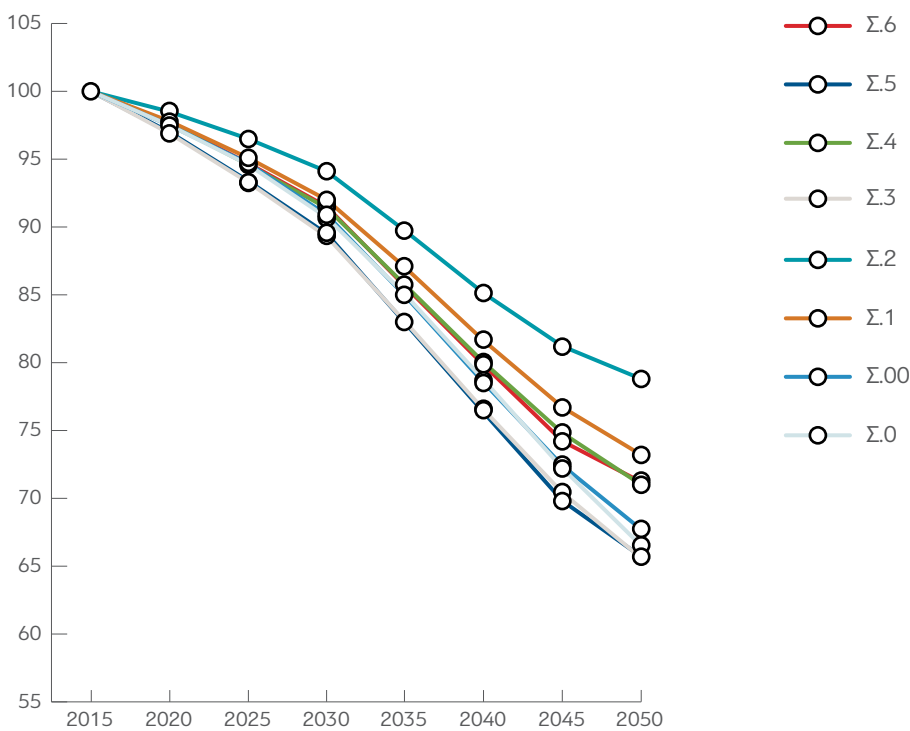
Γράφημα 25: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 0-18 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο

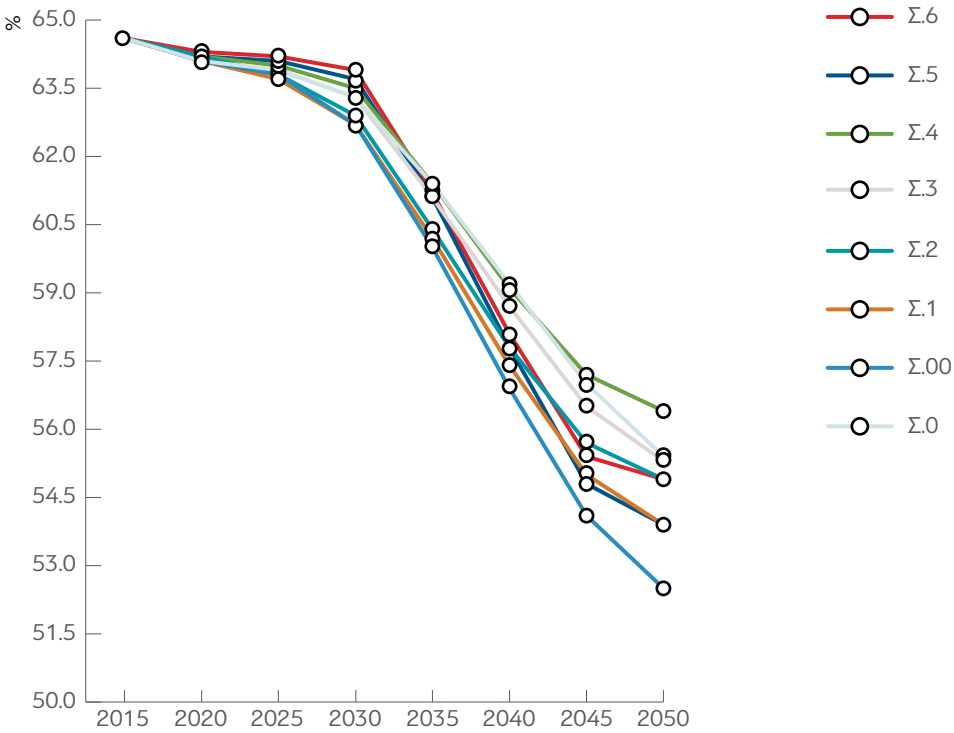
Γράφημα 26: Πληθυσμός 15-64 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

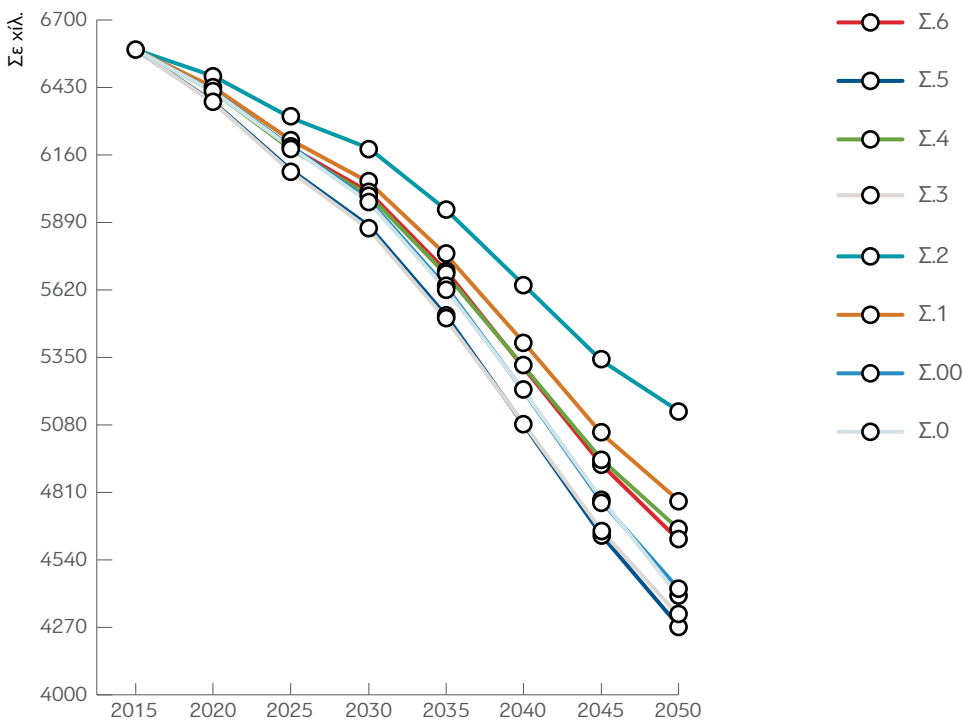
Γράφημα 27: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-64 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

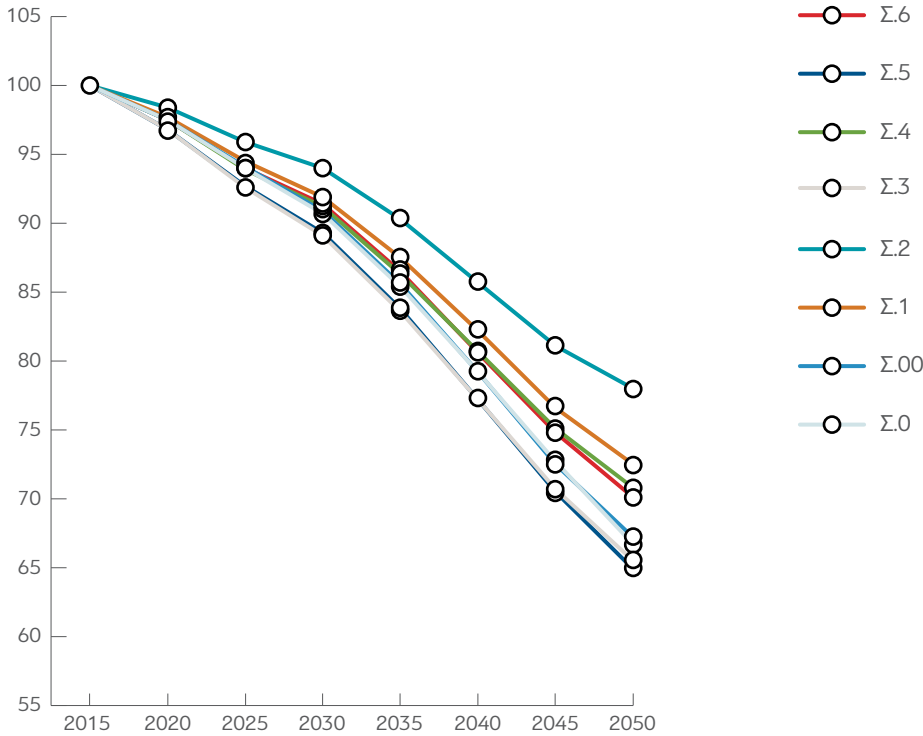
Γράφημα 28: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 15-64 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

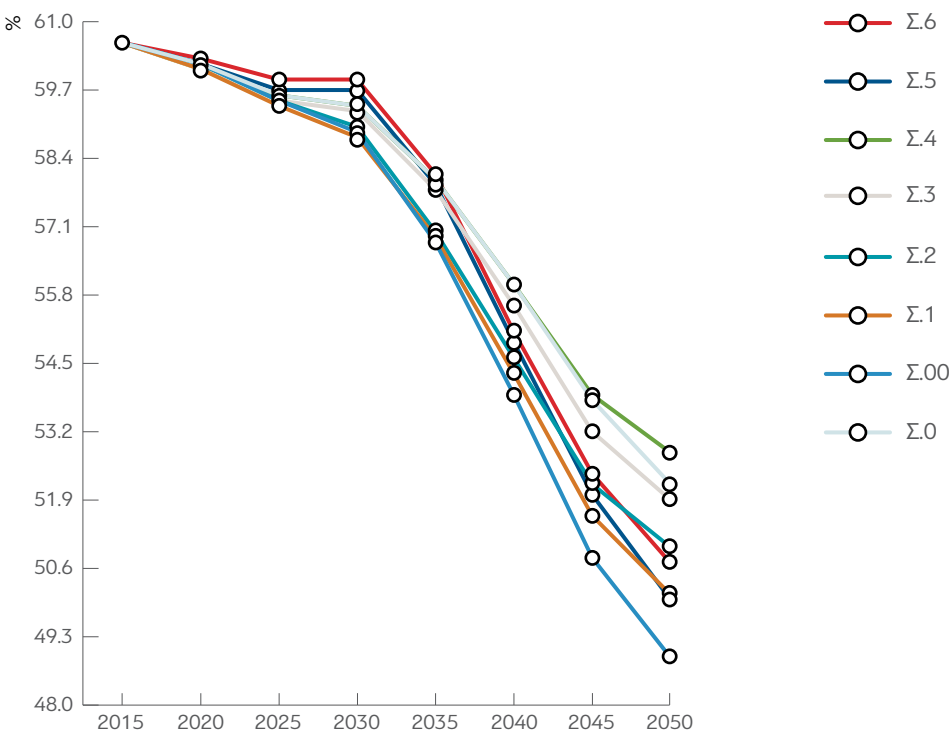
Γράφημα 29: Πληθυσμός 19-64 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

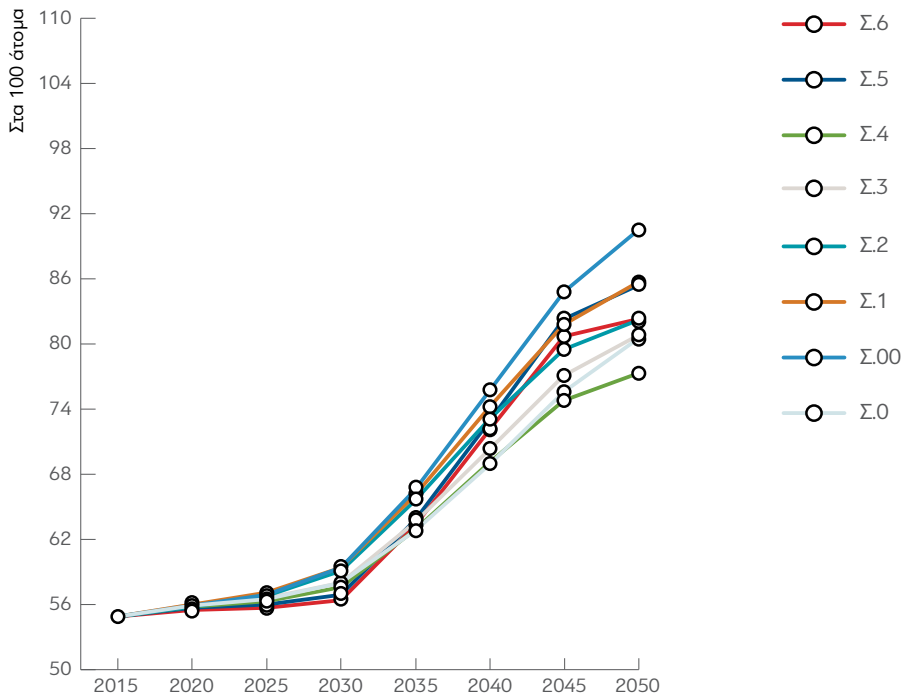
Γράφημα 30: Εξέλιξη του Πληθυσμού 19-64 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 31: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 19-64 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

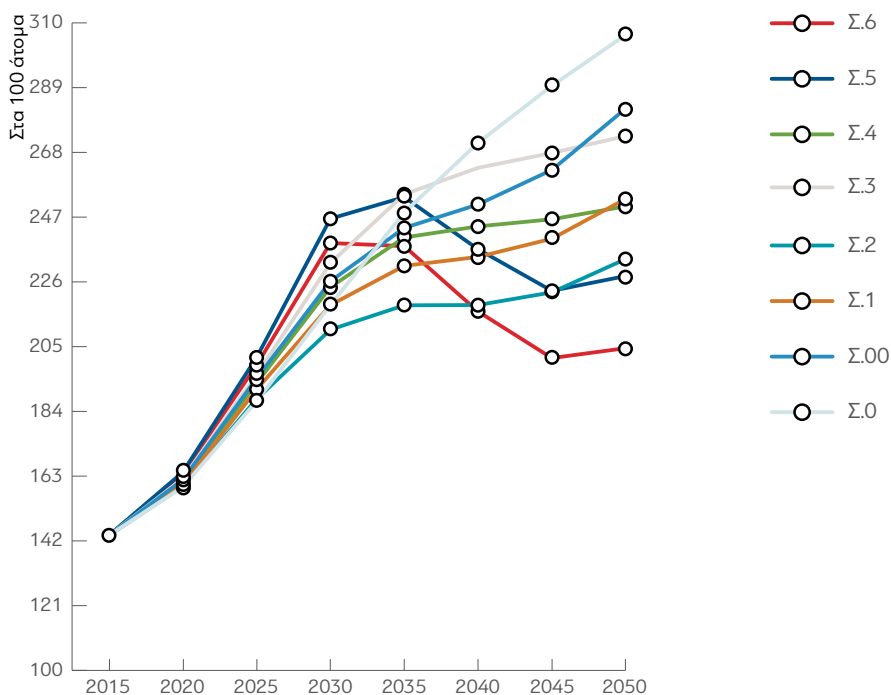

Γράφημα 32: Δείκτης Εξάρτησης* στις Διαδοχικές 1/1 ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

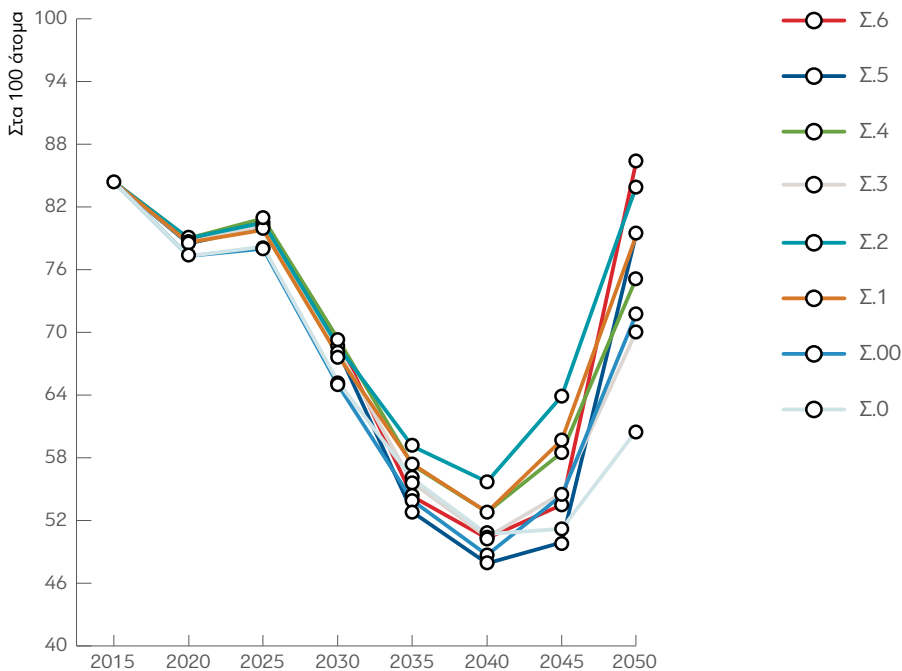
* Ο δείκτης εξάρτησης υπολογίζεται ως το πηλίκο του αθροίσματος των ατόμων ηλικίας 0-14 και άνω των 65 ετών προς τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών.

Γράφημα 33: Δείκτης Γήρανσης* στις Διαδοχικές 1/1 ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

* Ο δείκτης γήρανσης υπολογίζεται ως το πηλίκο των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών προς τα άτομα ηλικίας 0-14.

Γράφημα 34: Δείκτης Αντικατάστασης* ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

* Ο δείκτης αντικατάστασης υπολογίζεται ως το πηλίκο των ατόμων ηλικίας 15-19 ετών προς τα άτομα ηλικίας 60-64 ετών.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, θεωρήσαμε ότι δεν στερείται ενδιαφέροντος η σύγκριση των αποτελεσμάτων των προβολών μας με αυτά που προέκυψαν από τις υφιστάμενες προβολές (βλ. Έκθεση Α'). Τα αποτελέσματα αυτά συγκεντρώσαμε στους Πίνακες 7 και 8 του Παραρτήματος και στα παρατιθέμενα Γραφήματα 35-37. Διαπιστώνουμε κατ' αρχάς (Γράφημα 35) ότι, με βάση τις υποθέσεις μας οι αναμενόμενοι πληθυσμοί στο τέλος της προβολικής περιόδου (2050), σε όλα τα σενάρια που εκπονήσαμε, είναι σαφώς μικρότεροι από αυτούς που δίδουν η ΕΛΣΤΑΤ ακόμη και οι ΟΕCD, IIASA-VID/ÖAW-WU²⁷. Το εύρος των προβολών μας είναι αφενός μεν σαφώς πιο «ανοικτό» από αυτό των προβολών της Eurostat και τα πλέον «απαισιόδοξα» σενάρια μας (Σενάρια 5 και 4) δίδουν πληθυσμούς το 2050 κατά 590 χιλ. μικρότερους από αυτούς των δυσμενέστερων σεναρίων της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΕΕ (και το αυτό ισχύει συγκρινόμενα με τα τρία εκ των τεσσάρων λιγότερο αισιόδοξων σεναρίων των Η.Ε (UNPP 2015). Όσον αφορά την αναμενόμενη κατανομή του πληθυσμού κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες (Πίνακας 8 στο Παράρτημα και Γραφήματα 36 και 37 του κειμένου) οι διαφορές μας είναι σημαντικές με την EUROSTAT και τους IIASA-VID/ÖAW-WU, φορείς, που εκτιμούν σε όλα τα σενάρια τους, ότι το ποσοστό των 65+ θα είναι υψηλότερο από το εκτιμώμενο αντίστοιχο ποσοστό στο πλέον «απαισιόδοξο» σενάριο μας (Σενάριο 1, 31,8%). Το ίδιο ισχύει και με τις προβολές των Ηνωμένων Εθνών τα οποία δίδουν στα 9 από τα 12

27. Με μόνη εξαίρεση το λιγότερο αισιόδοξο σενάριο των IIASA - VID/ÖAW - WU («Στασιμότητας στην κοινωνική ανάπτυξη»), που δίνει εκτιμώμενο πληθυσμό το 2050 10,032 εκατ., έναντι του «ευνοϊκότερου» σεναρίου μας (Σενάριο 2), που δίνει το 2050 10,064 εκατ.

σενάριά τους για το 2050, ποσοστά στους 65+ που υπερβαίνουν το 34%, ενώ οι εκτιμήσεις του ΟΕCD και της ΕΛΣΤΑΤ δεν αφήνεται σημαντικά των δικών μας εκτιμήσεων (Γράφημα 36). Διαφορές όμως καταγράφονται, αν και λιγότερο σημαντικές, στην εκτίμηση του πληθυσμού των νέων ηλικίας 0-14 ετών (Γράφημα 37). Και εδώ οι εκτιμήσεις μας για το 2050 δεν αφήνεται σημαντικά αυτών του ΟΕCD και της ΕΛΣΤΑΤ, το εύρος τους είναι αφενός μεν σαφώς μεγαλύτερο από το εύρος των σεναρίων της EUROSTAT, αφετέρου δε μικρότερο των εκτιμήσεων των Η.Ε στον βαθμό που το ειδικό βάρος των 0-14 ετών στις εκτιμήσεις του UNPP κυμαίνεται από 7-16% έναντι 13-15% στις εκτιμήσεις μας. Τέλος, οφείλουμε επίσης να επισημάνουμε και μια άλλη σημαντική διαφορά: όλοι οι προαναφερθέντες φορείς -με εξαίρεση οριακά τον Ο.Η.Ε- δίδουν πολύ μικρότερες διακυμάνσεις στις κατανομές των 0-14 ετών στις ενδιάμεσες πενταετείς περιόδους, σε σύγκριση με τις διακυμάνσεις των σεναρίων μας (Γράφημα 36).

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων μας για την Ελλάδα με τις προβολές που έχουν γίνει για τρεις χώρες του ευρωπαϊκού νότου (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) από τους UNPP, EUROSTAT, ΟΕCD και IIASA-VID/ÖAW-WU (Πίνακας Δ6α, β, γ)²⁸. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, η Γαλλία σε όλα τα σενάρια προβολών από τους προαναφερθέντες φορείς αναμένεται να παρουσιάσει αύξηση του πληθυσμού της, αύξηση που στο ακραίο δυσμενέστερο σενάριο (UNPP) περιορίζεται σε μερικές δεκάδες χιλιάδες, στο ευνοϊκότερο όμως (ένα από τα επτά σενάρια των IIASA-VID/ÖAW-WU) εγγίζει τα 25 εκατομ. (+ 40% σε σχέση με 2010). Η Ιταλία, σε αντίθεση με την Γαλλία, στο ήμισυ σχεδόν των σεναρίων (12/25) αναμένεται να έχει μειωμένο πληθυσμό το 2050 (μέγιστη «προβλεπόμενη» μείωση 9,0 εκατομ. σε σχέση με το 2015 στο δυσμενέστερο σενάριο - ένα από τα 12 σενάρια του UNPP-, ήτοι -15%). Τα υπόλοιπα σενάρια δίνουν πάντοτε αύξηση, με ακραίο ευνοϊκό ένα από τα σενάρια των IIASA-VID/ÖAW-WU που «προβλέπει» για το 2050 πληθυσμό που εγγίζει τα 71 εκατομ. (+17,3% σε σχέση με το 2010). Τέλος, όσον αφορά την Ισπανία, τα περισσότερα σενάρια δίνουν μείωση του πληθυσμού της το 2050 (στα δυσμενέστερα σενάρια η μείωση αυτή υπερβαίνει τα 5,5 εκατομ., -12,5% σε σχέση με το 2015), ενώ στο πλέον «αισιόδοξο» η αύξηση είναι σημαντική (+32,5%, ένα από τα 7 σενάρια των IIASA-VID/ÖAW-WU). Σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες χώρες όλα τα σενάρια μας για την Ελλάδα δίνουν αναμενόμενο πληθυσμό το 2050 μικρότερο από αυτόν του έτους εκκίνησης (2015), τα δε ποσοστά μείωσης κυμαίνονται από 7 έως 23%.

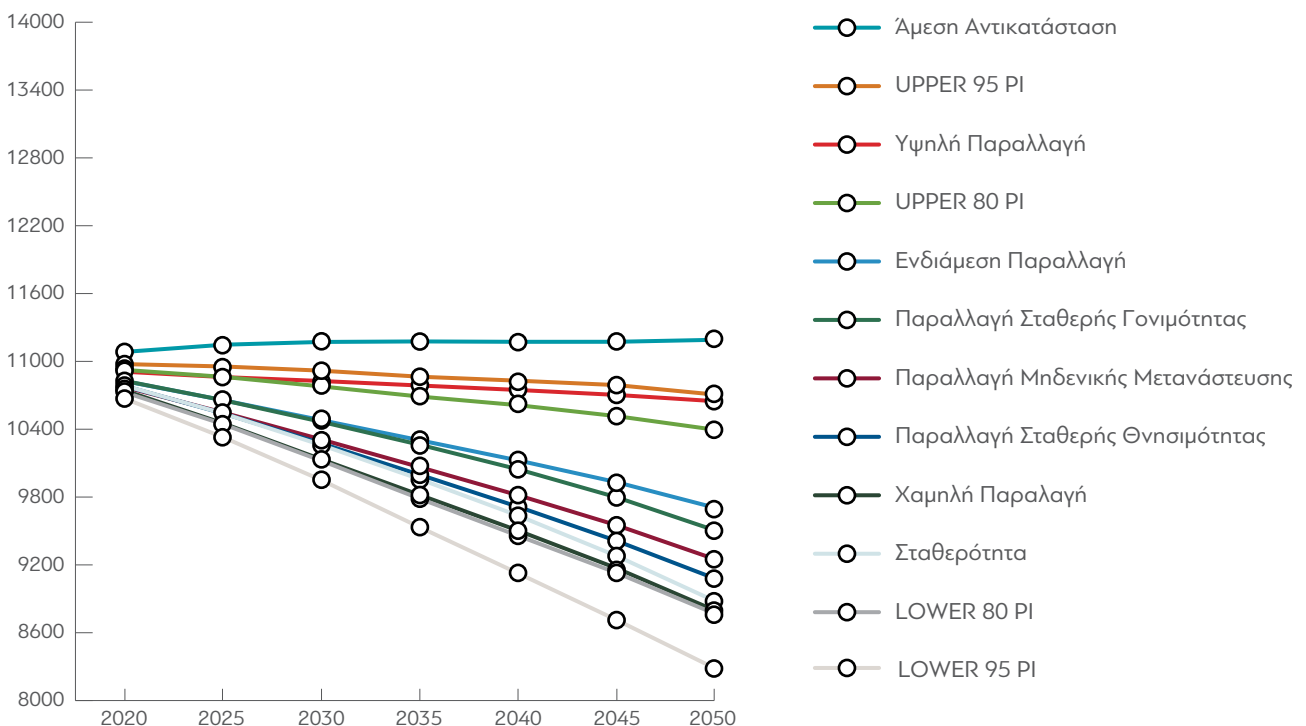
Τέλος θεωρούμε ενδιαφέρον να αναφερθούμε και στις τελευταίες προβολές των IIASA-VID/ÖAW-WU (<http://www.populationeurope.org>) στο European Demographic Data Sheet 2016 (Πίνακας Δ7). Οι προαναφερθέντες φορείς δίδουν αναμενόμενο πληθυσμό στη χώρα μας το 2050 9,3 εκατομ στο σενάριο με μετανάστευση (-14,5% σε σχέση με το 2015) και 9,7 εκατομ.(-11,0%) στο σενάριο που δεν λαμβάνει υπόψη τις μεταναστευτικές ροές. Η προβλεπόμενη μείωση του πληθυσμού της χώρας μας σε ποσοστιαίες αναλογίες- στο σενάριο της «μηδενικής μετανάστευσης» είναι

28. Υπενθυμίζουμε ότι όλα τα σενάρια μας δίδουν μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας το 2050 σε σχέση με το 2015. Ειδικότερα ο πληθυσμός μας αναμένεται να κυμανθεί από 10 εκατομ. (μέγιστο, Σενάριο 2) έως 8,3 εκατομ. (ελάχιστο, Σενάριο 2), η δε μειώσεις κυμαίνονται από 0,794 έως και 2.543 εκατομ. σενάριο (αντίστοιχα -7,3% και -23,4 % σε σχέση με το 2015).

ταυτόσημη με αυτήν της Ιταλίας, αλλά σαφώς υψηλότερη συγκρινόμενη με την αντίστοιχη της Ισπανίας (η Γαλλία η οποία χαρακτηρίζεται από έναν ιδιαίτερο δημογραφικό δυναμισμό, ακόμη και στο σενάριο αυτό αναμένεται να αυξήσει τον πληθυσμό της).²⁹ Εάν εξετάσουμε τις αναμενόμενες μεταβολές του πληθυσμού την επόμενη τριακοπενταετία στις προβολές των προαναφερθέντων φορέων με βάση το σενάριο που ενσωματώνει τη μεταβλητή «μετανάστευση» θα διαπιστώσουμε ότι η Ελλάδα, σε αντίθεση με την Ιταλία και την Ισπανία που εκτιμάται ότι θα αυξήσουν τον πληθυσμό τους, αναμένεται να έχει αρνητικές μεταβολές, εντασσόμενη στην ομάδα των ευρωπαϊκών χωρών που θα έχουν μειωμένο πληθυσμό το 2050 εν συγκρίσει με αυτόν του 2015, ομάδα στην οποία εντάσσονται όλες οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες και η Πορτογαλία. Υπενθυμίζουμε τέλος ότι το σενάριο «μηδενικής μετανάστευσης» των IIASA-VID/ÖAW-WU για την Ελλάδα δίνει αναμενόμενο πληθυσμό για το 2050 9,7 εκατομ. (κατά 650 χιλ. μεγαλύτερο από αυτόν που δίνει το σενάριο 00 των δικών μας προβολών με το οποίο μπορεί να συγκριθεί), ενώ το σενάριο των ίδιων φορέων που λαμβάνει υπόψη τις μεταναστευτικές ροές δίνει 9,3 εκατομ., εκτίμηση που είναι πολύ κοντινή με αυτήν των αποτελεσμάτων των προβολών μας στα σενάρια 1 και 6 (9,5 και 9,1 εκατομ. αντίστοιχα).

29. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι με βάση το σενάριο αυτό η μεγάλη πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών σε περίπτωση μηδενικής μετανάστευσης αναμένεται να έχουν μειωμένο πληθυσμό το 2050 σε σχέση με το 2015.

Γράφημα 35: Εξέλιξη του Αναμενόμενου Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050)

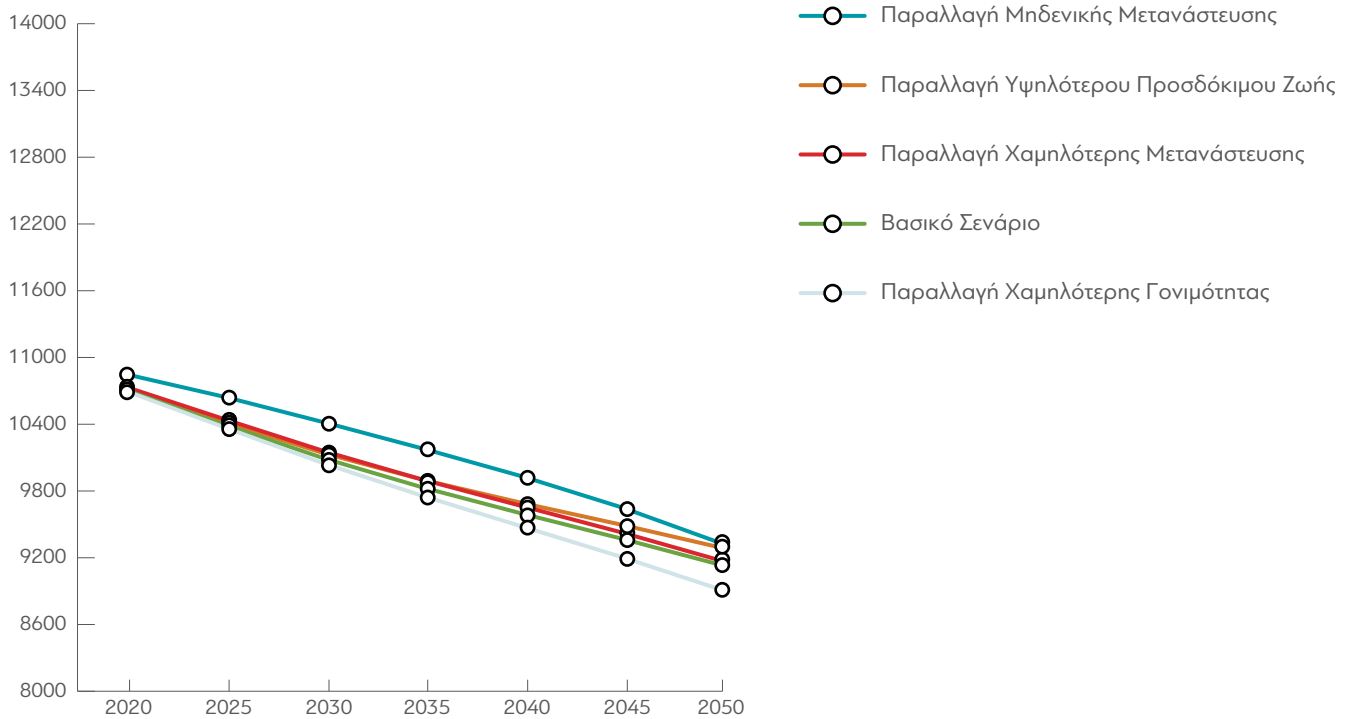
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

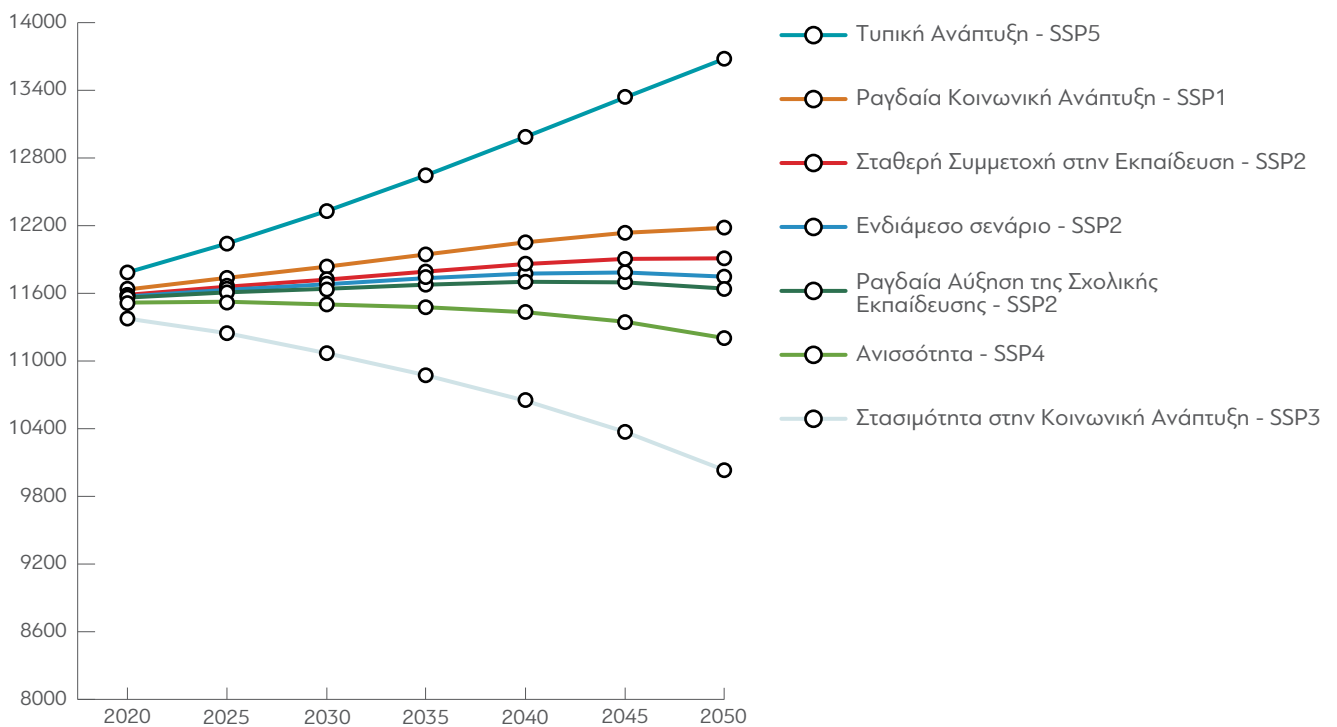
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

Πηγή: IIASA (2010)

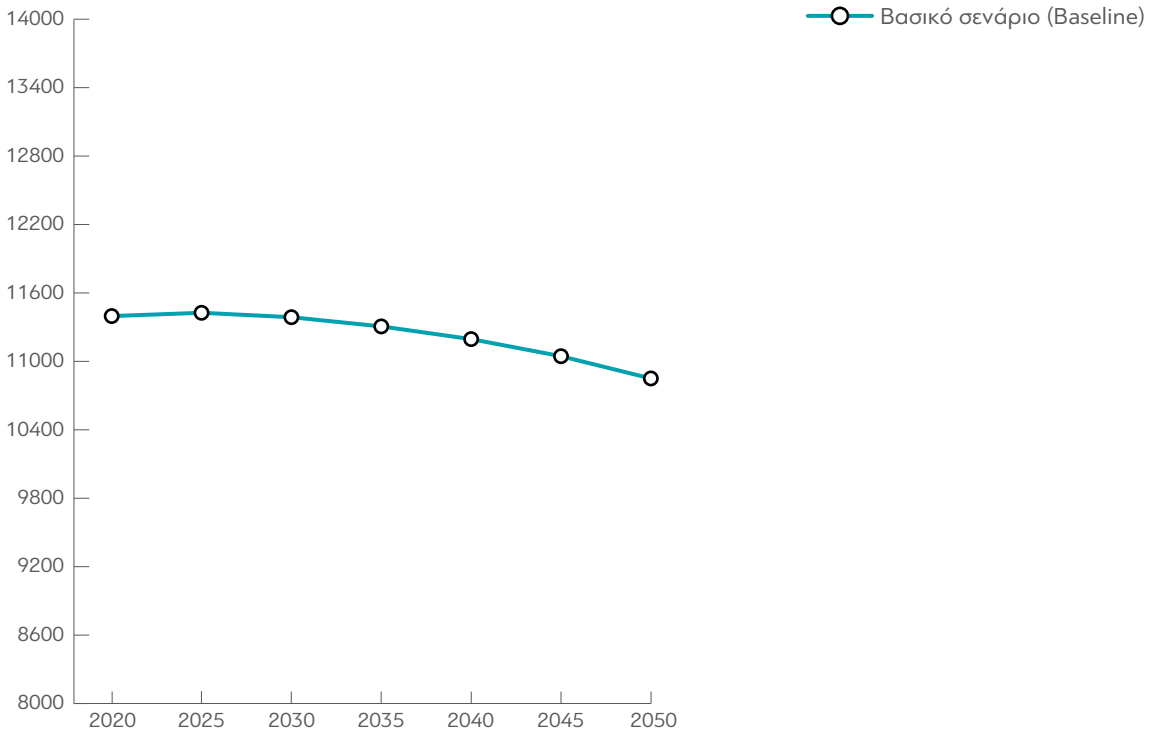
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

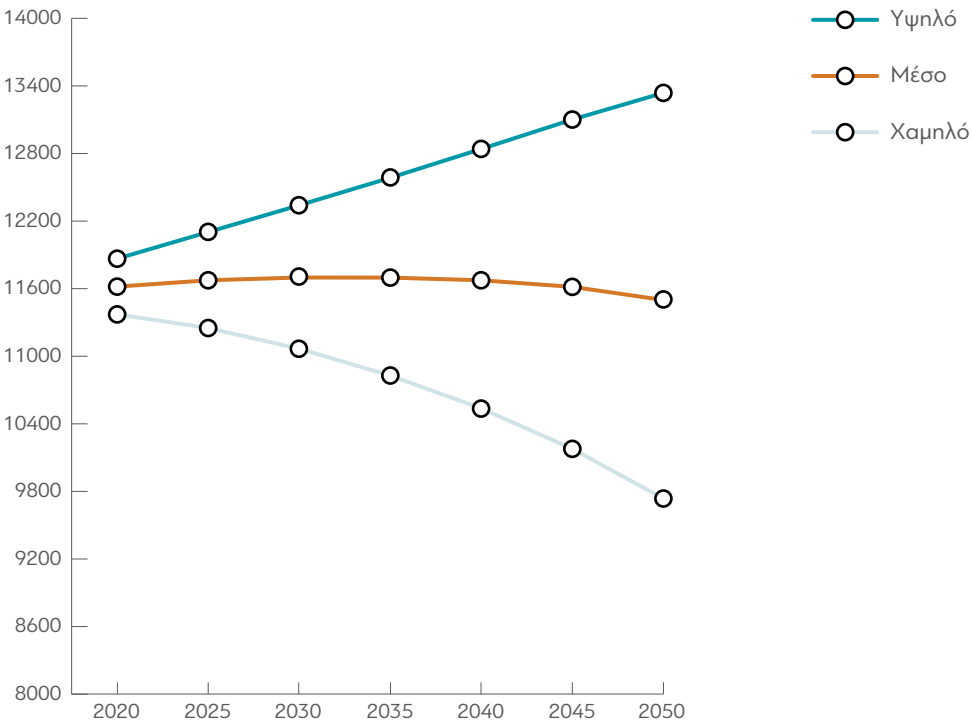
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

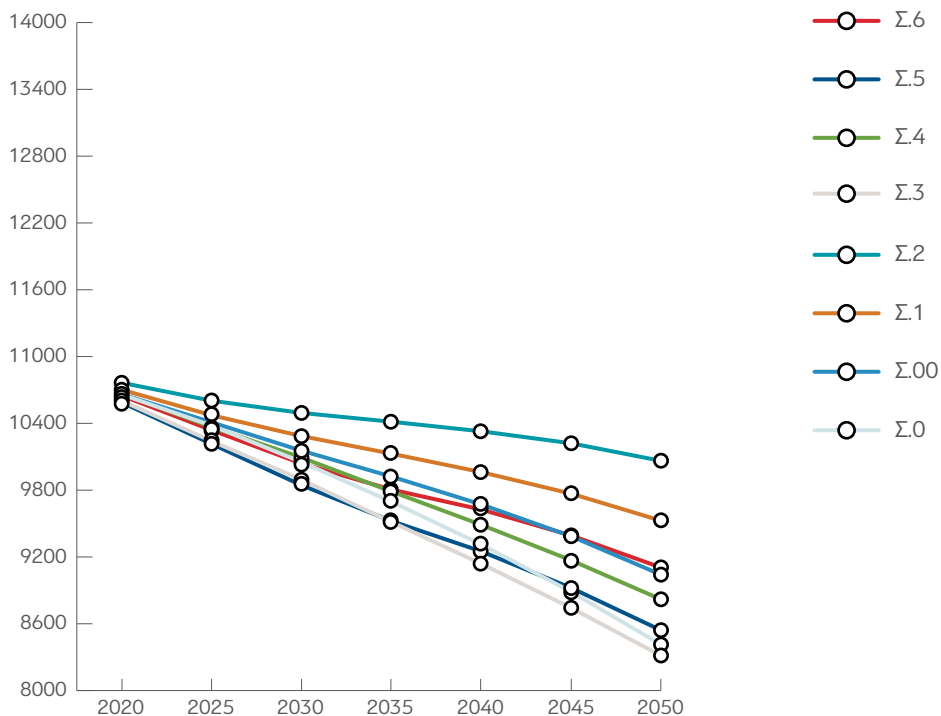
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: OECD (2005)

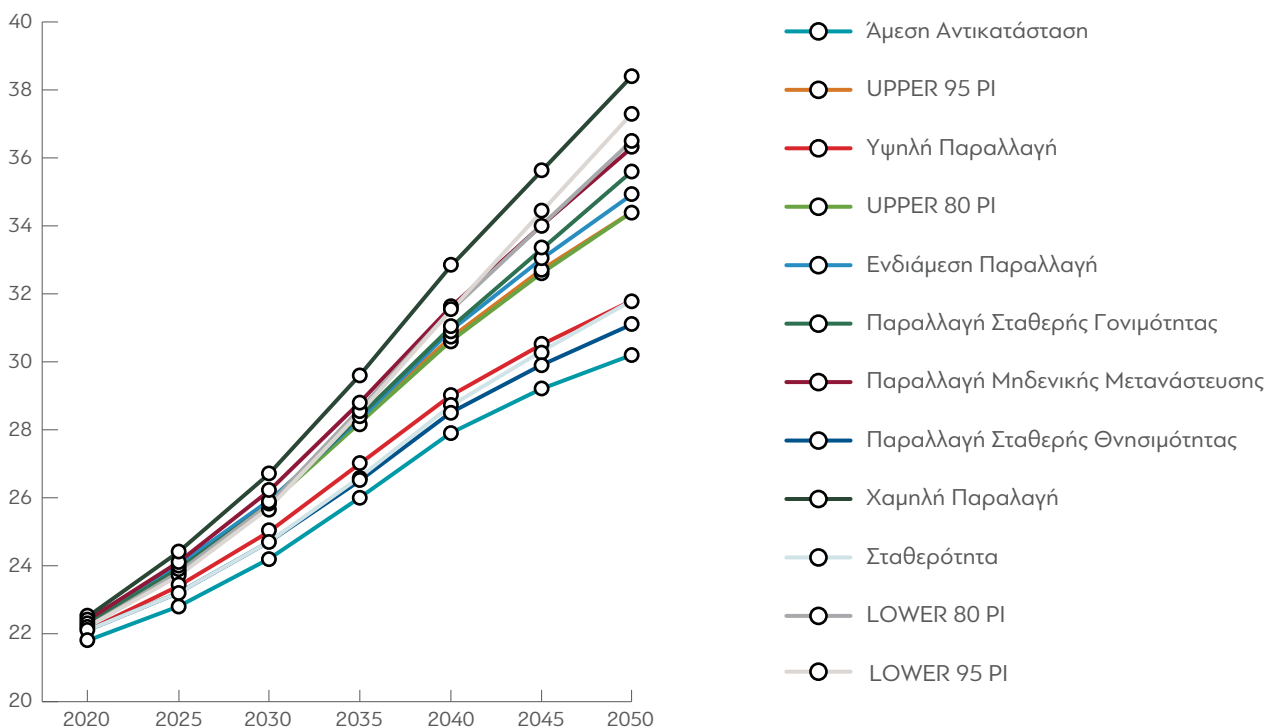

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

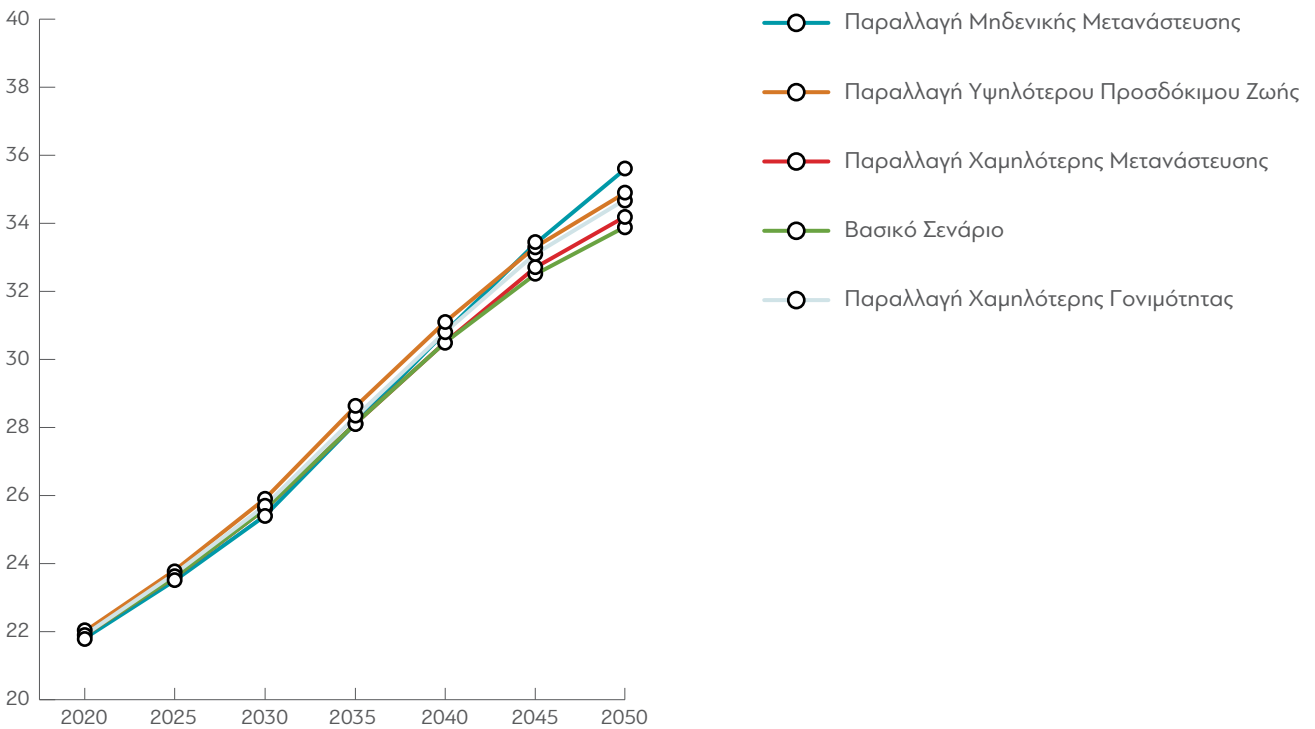

Πηγή: διαΝΕΟσις (2016)

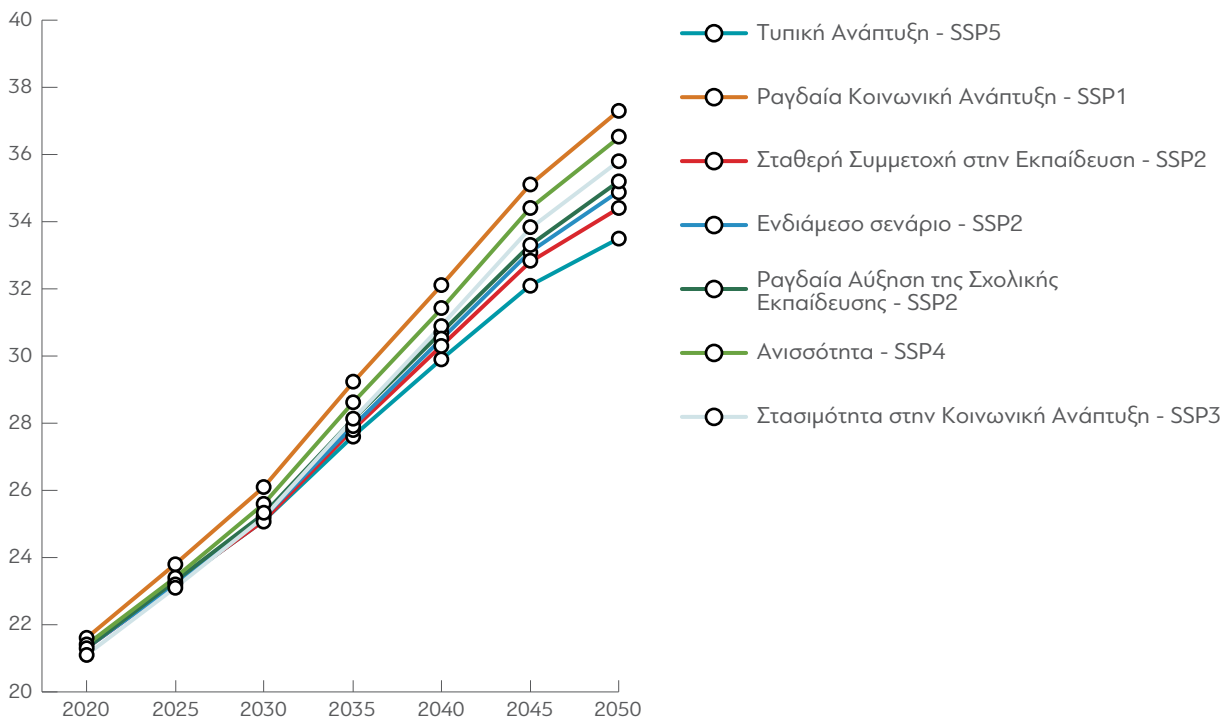
Γράφημα 36: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 65+ ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050)

Πηγή: UNPP (2015)

Πηγή: Eurostat (2013)

Πηγή: IIASA (2010)

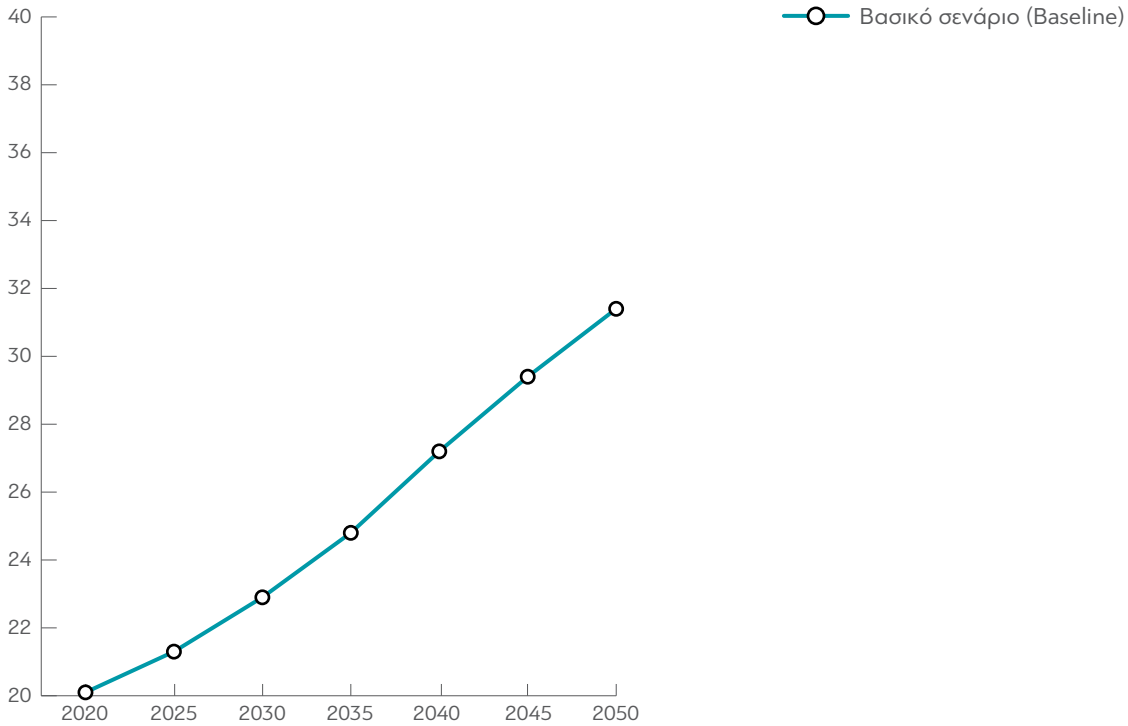
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

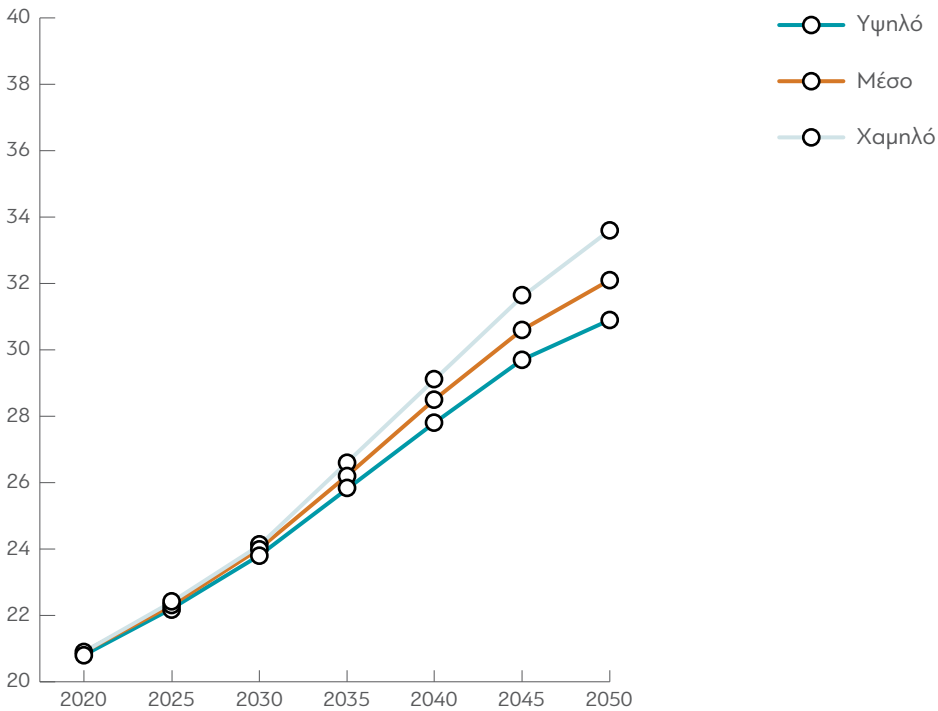
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

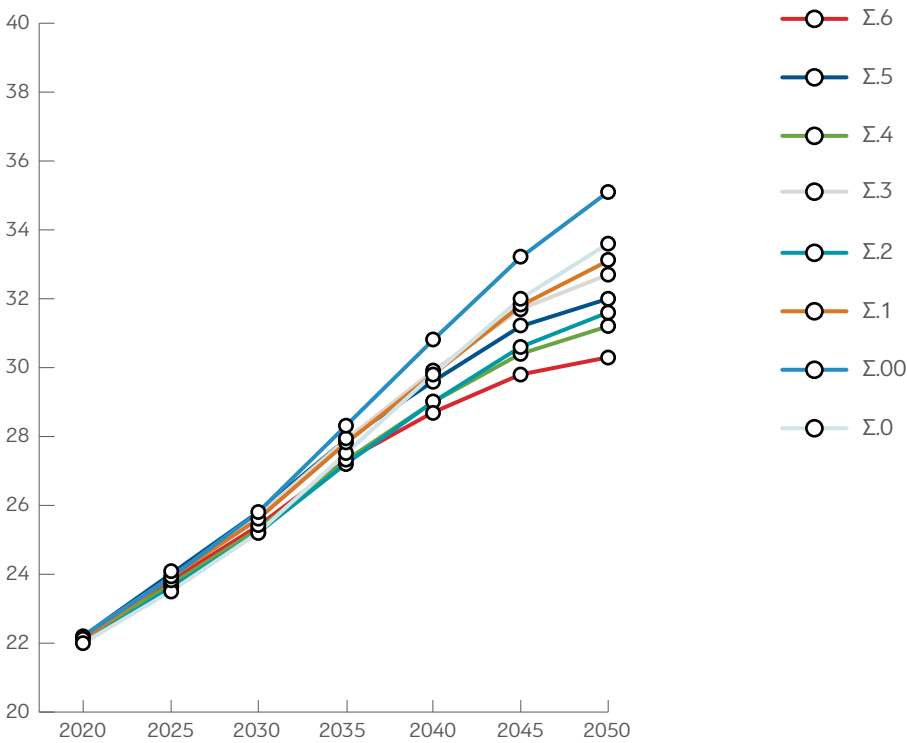
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: OECD (2005)

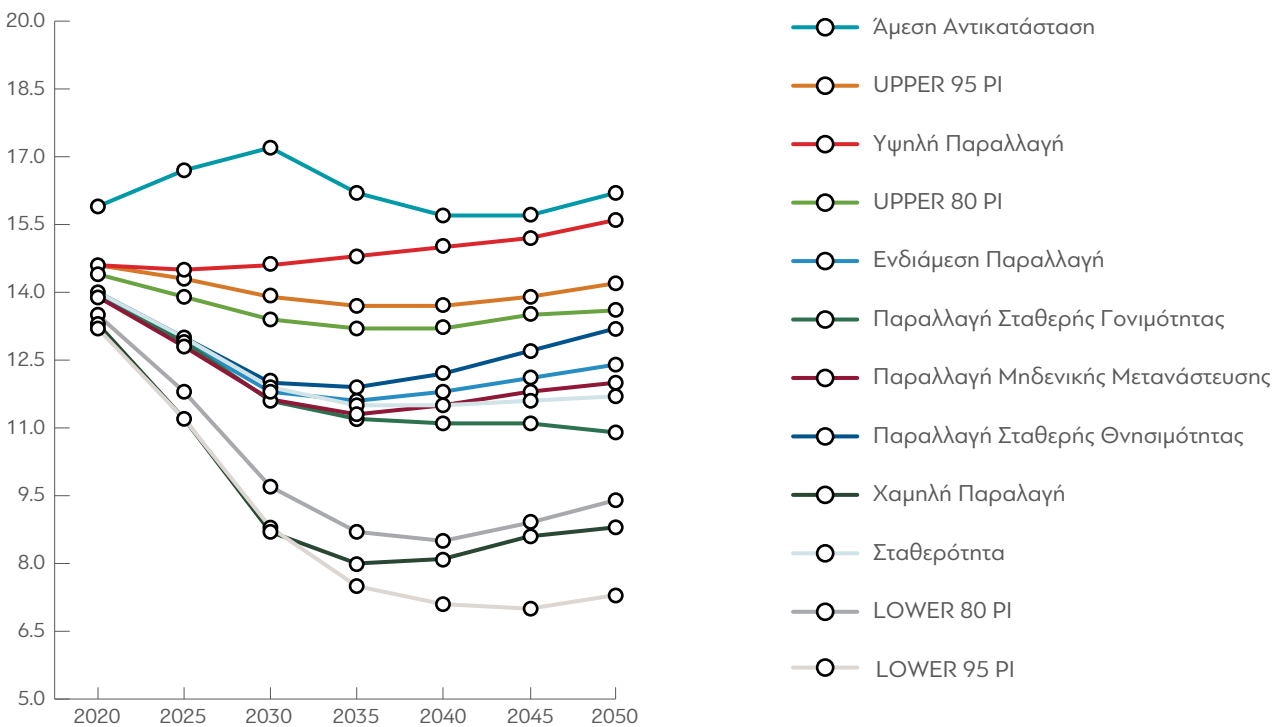

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

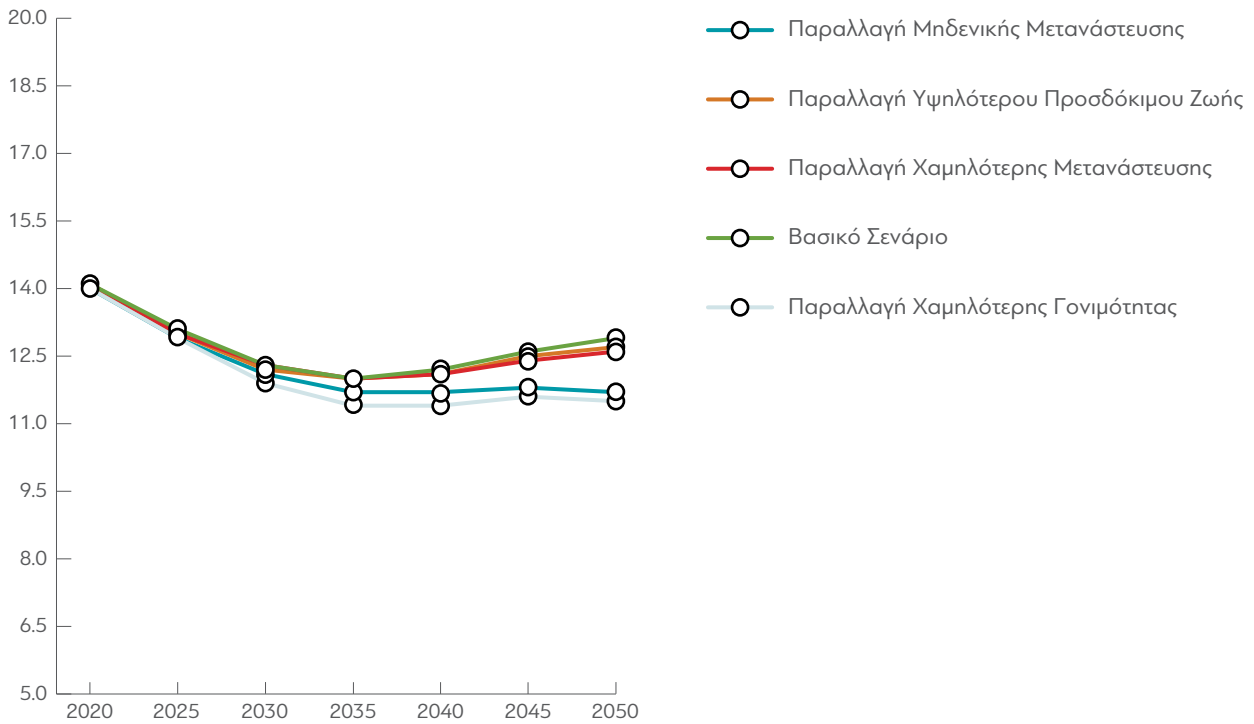

Πηγή: διαΝΕΟσις (2016)

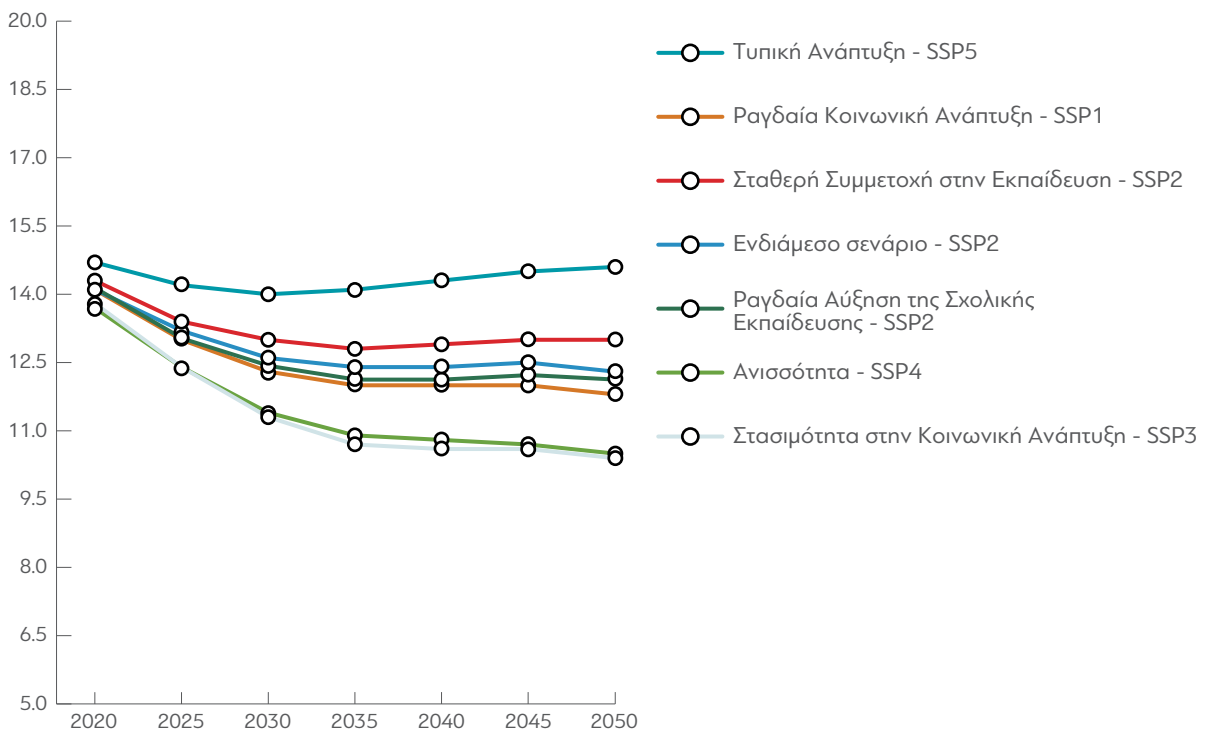
Γράφημα 37: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 0-14 ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050)

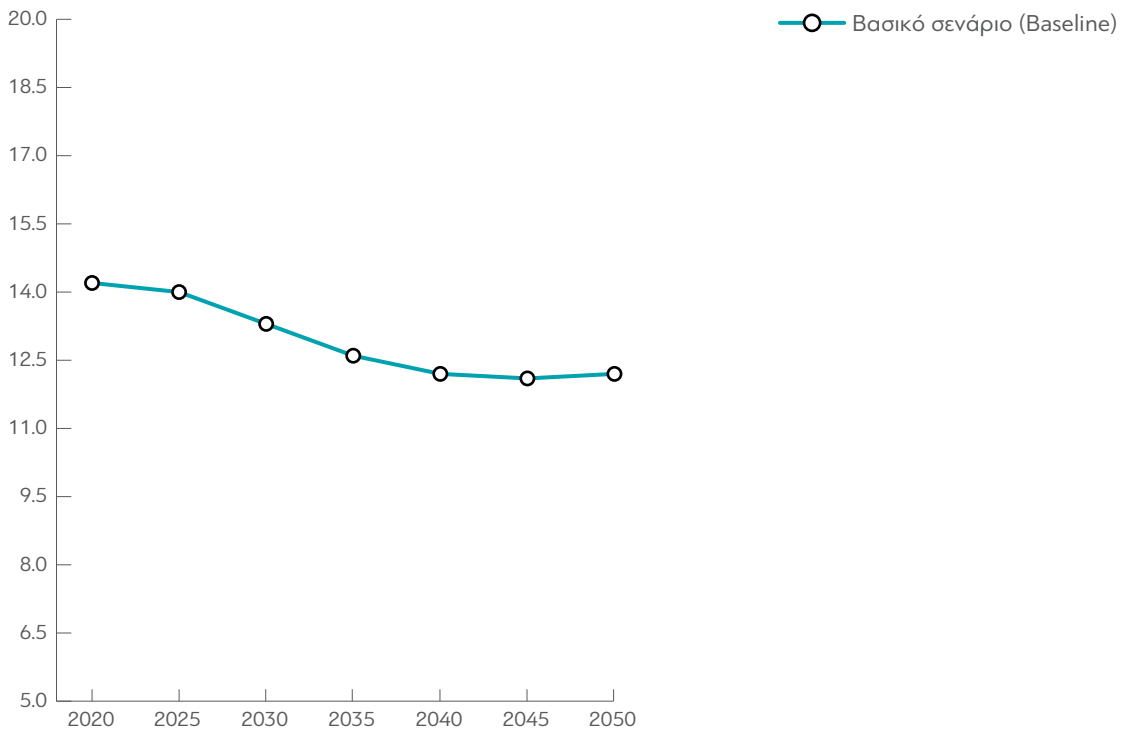
Πηγή: UNPP (2015)

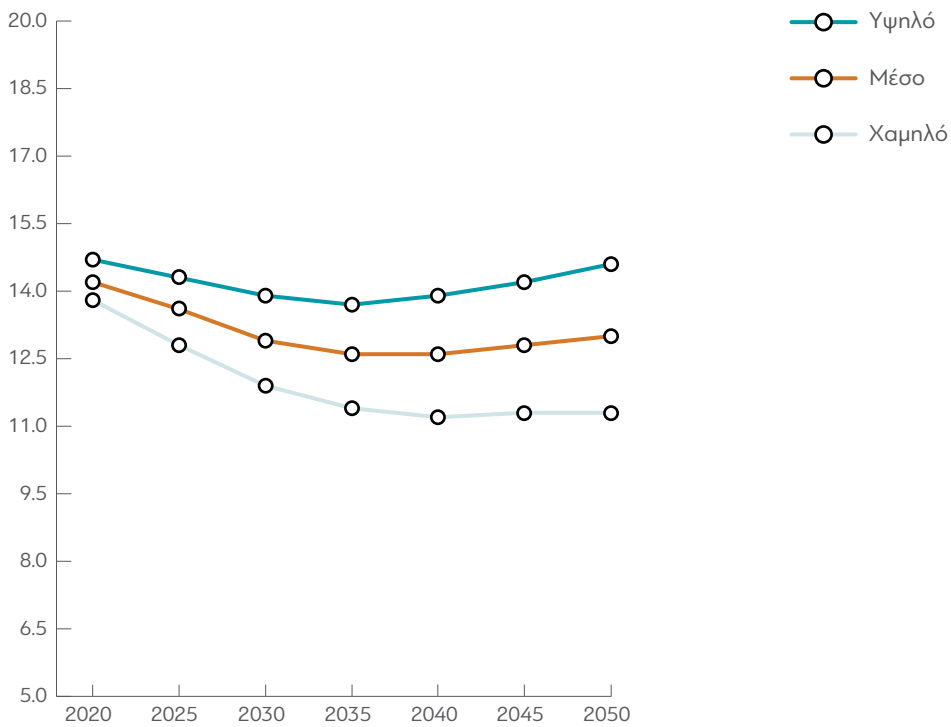
Πηγή: Eurostat (2013)

Πηγή: IIASA (2010)

Πηγή: OECD (2005)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2007)

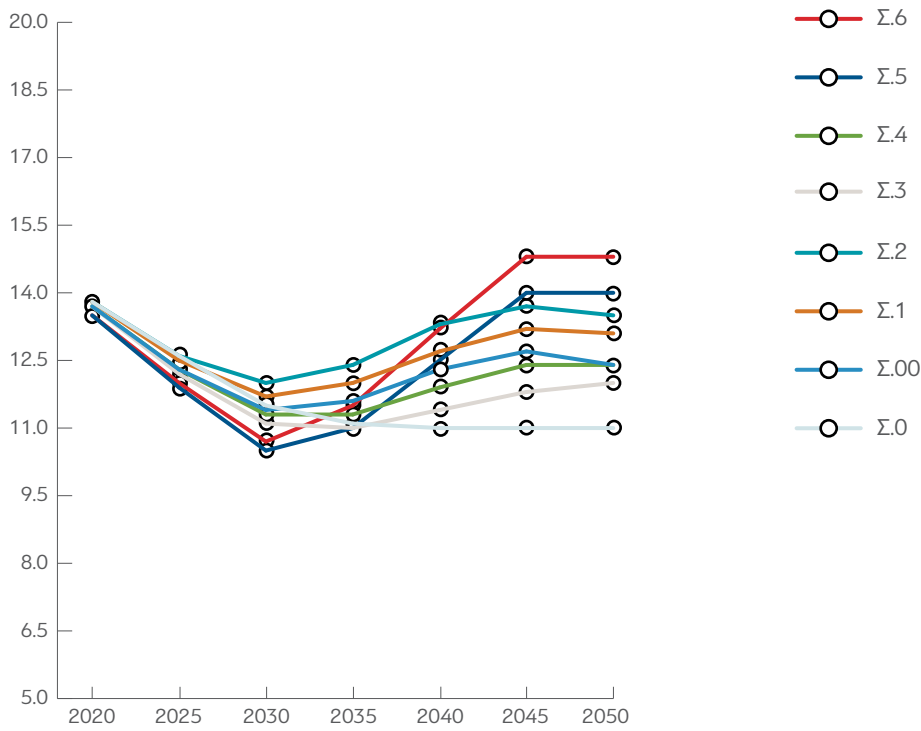
Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Πηγή: διαΝΕΟσις (2016)

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

EUROSTAT (2013)					
	1	2	3	4	5
	Παραλλαγή Χαμηλότερης Γονιμότητας - Lower Fertility Variant	Βασικό Σενάριο - Main Scenario	Παραλλαγή Χαμηλότερης Μετανάστευσης - Reduced Migration Variant	Παραλλαγή Υψηλότερου Προσδόκιμο Ζωής - Higher Life Expectance Variant	Παραλλαγή Μηδενικής Μετανάστευσης - No Migration Variant
1/1/13	46727,9	46727,9	46727,9	46727,9	46727,9
0-14	7090,0	7090,0	7090,0	7090,0	7090,0
15-64	31375,8	31375,8	31375,8	31375,8	31375,8
65+	8262,1	8262,1	8262,1	8262,1	8262,1
85+	1184,2	1184,233	1184,2	1184,2	1184,2
2020	45760,0	45794,2	45895,8	45828,1	46302,4
0-14	6634,9	6669,1	6676,5	6669,2	6706,4
15-64	30000,2	30000,2	30080,6	30004,8	30402,3
65+	541716,8	547455,1	544541,8	551871,7	532888,8
85+	1532,3	1532,3	1532,8	1548,7	1534,5
2025	44933,0	45030,5	45183,4	45125,7	45795,1
0-14	5778,7	5876,2	5887,1	5876,7	5930,6
15-64	29171,3	29171,3	29286,2	29184,0	29745,5
65+	9983,0	9983,0	10010,2	10065,1	10119,1
85+	1551,1	1551,1	1552,9	1597,1	1560,2
2030	44334,4	44524,3	44638,2	44701,4	45094,0
0-14	5072,7	5260,8	5257,8	5261,6	5245,6
15-64	28132,5	28134,3	28210,8	28156,2	28516,8
65+	11129,2	11129,2	11169,7	11283,6	11331,6
85+	1705,1	1705,1	1709,0	1790,8	1724,8
2035	44067,4	44388,1	44369,6	44666,5	44295,7
0-14	4784,9	5071,4	5030,3	5072,6	4866,1
15-64	26874,0	26908,1	26877,5	26938,6	26754,9
65+	12408,5	12408,5	12461,8	12655,3	12674,7
85+	1994,2	1994,2	2000,5	2133,9	2025,6
2040	44110,0	44611,5	44369,2	45012,4	43399,9
0-14	4884,8	5288,9	5185,6	5290,5	4772,3
15-64	25520,8	25618,2	25413,7	25654,8	24595,7
65+	13704,4	13704,4	13769,9	14067,1	14032,0
85+	2235,4	2235,4	2244,0	2443,0	2278,3
2045	44330,6	45067,1	44517,4	45609,1	42318,5
0-14	5149,7	5696,6	5513,9	5698,6	4783,1
15-64	24317,6	24507,2	24063,1	24546,0	22286,3
65+	14863,3	14863,3	14940,5	15364,4	15249,1
85+	2628,8	2628,8	2639,7	2925,8	2683,1
2050	44520,5	45543,6	44623,7	46243,6	40944,3
0-14	5324,2	6027,2	5758,4	6029,7	4683,4
15-64	24001,2	24321,3	23582,7	24362,9	20627,9
65+	15195,0	15195,0	15282,6	15851,1	15633,0
85+	3116,5	3116,5	3129,7	3529,8	3182,5

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

IIASA (2010)								OECD (2012)	
	1	2	3	4	5	6	7		1
	SSP3. Στασιμότητα στην Κοινωνική Ανάπτυξη - Stalled Social Development	SSP4. Ανισότητα - Inequality	SSP2-FT Scenario. Fast Track Increase in Education Enrolment	SSP2. Συνέχιση/ Ενδιάμεσο Σενάριο - Continuation/ Medium Population Scenario	SSP2-CER Scenario. Constant Enrolment in Education	SSP1. Βιωσιμότητα / Ραγδαία Κοινωνική Ανάπτυξη - Sustainability / Rapid Social Development	SSP5. Τυπική Ανάπτυξη - Conventional Development		Baseline
7/1/10	46077,0	46077,0	46077,0	46077,0	46077,0	46077,0	46077,0	1/1/12	46766,4
0-14	6893,9	6893,9	6893,9	6893,9	6893,9	6893,9	6893,9	0-14	7082,0
15-64	31363,6	31363,6	31363,6	31363,6	31363,6	31363,6	31363,6	15-64	31504,5
65+	7819,5	7819,5	7819,5	7819,5	7819,5	7819,5	7819,5	65+	8179,9
85+	1007,7	1007,7	1007,7	1007,7	1007,7	1007,7	1007,7	85+	1155,1
2020	47304,4	48059,1	48176,8	48221,3	48324,0	48471,7	49301,5	2020	46071,5
0-14	6599,3	6692,5	6844,1	6906,9	6993,3	6888,9	7289,0	0-14	6490,3
15-64	31702,3	32165,7	32132,3	32111,7	32130,3	32205,5	32629,0	15-64	30198,9
65+	9002,8	9201,0	9200,4	9202,7	9200,4	9377,3	9383,5	65+	9382,3
85+	1430,6	1520,1	1520,1	1520,1	1520,1	1603,7	1603,7	85+	1649,4
2025	47093,8	48523,8	48735,6	48847,4	49051,0	49274,7	50871,3	2025	45725,1
0-14	5705,7	5902,8	6160,8	6292,5	6481,6	6252,1	7042,9	0-14	5647,8
15-64	31471,3	32329,3	32284,2	32261,0	32278,9	32398,6	33189,1	15-64	29633,4
65+	9916,8	10291,7	10290,6	10293,9	10290,6	10624,0	10639,3	65+	10443,9
85+	1459,8	1630,6	1630,6	1630,9	1630,6	1794,9	1795,1	85+	1774,5
2030	46701,3	48875,1	49240,1	49431,4	49761,0	50088,8	52612,6	2030	45384,8
0-14	5143,7	5467,8	5818,7	6014,3	6311,0	5953,4	7155,1	0-14	5018,3
15-64	30406,9	31674,4	31690,4	31681,6	31719,1	31854,9	33146,0	15-64	28603,8
65+	11150,6	11733,0	11730,9	11735,5	11730,9	12280,5	12311,5	65+	11762,6
85+	1578,3	1836,4	1836,3	1836,8	1836,3	2119,1	2119,9	85+	2050,3
2035	46240,3	49260,3	49799,1	50074,9	50564,2	50984,9	54549,1	2035	45056,7
0-14	4844,0	5288,0	5738,2	5968,9	6356,5	5896,8	7470,9	0-14	4721,2
15-64	28877,7	30583,8	30675,9	30715,0	30822,7	30902,7	32835,2	15-64	27150,0
65+	12518,6	13388,5	13385,0	13391,0	13385,0	14185,4	14242,9	65+	13185,5
85+	1852,1	2253,0	2252,9	2253,7	2252,9	2686,5	2688,6	85+	2473,8
2040	45660,7	49600,5	50344,3	50716,8	51410,0	51925,7	56671,3	2040	44717,4
0-14	4808,6	5354,5	5914,5	6167,1	6644,5	6086,7	8019,5	0-14	4655,9
15-64	26922,5	29087,5	29277,1	29389,3	29612,9	29569,6	32282,5	15-64	25418,2
65+	13929,5	15158,4	15152,7	15160,4	15152,7	16269,5	16369,3	65+	14643,3
85+	2104,7	2675,1	2674,8	2675,9	2674,8	3307,4	3312,9	85+	2908,0
2045	44835,1	49761,4	50739,0	51230,8	52177,0	52766,5	58860,3	2045	44288,1
0-14	4852,6	5481,9	6123,7	6405,9	6984,5	6310,3	8593,1	0-14	4665,2
15-64	24717,6	27344,5	27689,9	27889,9	28267,0	28036,3	31682,6	15-64	23695,6
65+	15264,9	16934,9	16925,5	16935,1	16925,5	18419,9	18584,6	65+	15927,2
85+	2490,4	3290,0	3289,4	3291,0	3289,4	4194,3	4205,5	85+	3539,4
2050	43680,5	49645,8	50885,7	51531,4	52772,3	53403,6	61032,9	2050	43656,8
0-14	4723,4	5424,2	6158,2	6497,4	7178,6	6363,4	9064,2	0-14	4582,3
15-64	23147,1	26215,9	26717,6	27025,8	27603,0	27118,3	31766,5	15-64	22606,8
65+	15809,9	18005,7	18010,0	18008,2	17990,7	19922,0	20202,1	65+	16467,7
85+	2965,5	4070,1	4069,0	4071,0	4069,0	5326,7	5348,1	85+	4276,4

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

EUROSTAT (2013)					
	1	2	3	4	5
	Παραλλαγή Χαμηλότερης Γονιμότητας - Lower Fertility Variant	Βασικό Σενάριο - Main Scenario	Παραλλαγή Χαμηλότερης Μετανάστευσης - Reduced Migration Variant	Παραλλαγή Υψηλότερου Προσδόκιμο Ζωής - Higher Life Expectance Variant	Παραλλαγή Μηδενικής Μετανάστευσης - No Migration Variant
1/1/13	59685,2	59685,2	59685,2	59685,2	59685,2
0-14	8348,3	8348,3	8348,3	8348,3	8348,3
15-64	38697,1	38697,1	38697,1	38697,1	38697,1
65+	12639,8	12639,8	12639,8	12639,8	12639,8
85+	1789,5	1789,482	1789,5	1789,5	1789,5
2020	61914,8	61961,3	61556,1	62013,4	59935,5
0-14	8528,7	8575,1	8484,5	8575,3	8122,0
15-64	39566,1	39566,1	39264,5	39571,8	38058,2
65+	789592,3	798827,9	775012,4	805295,8	679750,5
85+	2161,9	2161,9	2161,4	2186,6	2159,4
2025	62864,8	63010,6	62198,2	63156,4	58948,5
0-14	8340,4	8486,2	8298,9	8486,8	7550,0
15-64	39786,5	39786,5	39190,3	39802,1	36805,5
65+	14737,9	14737,9	14708,9	14867,5	14593,0
85+	2441,2	2441,2	2439,4	2513,5	2432,1
2030	63811,3	64115,3	62844,6	64385,8	57761,8
0-14	8199,2	8501,0	8205,0	8502,3	7020,8
15-64	39500,5	39502,8	38579,0	39529,8	34883,8
65+	16111,5	16111,5	16060,7	16353,7	15857,2
85+	2603,3	2603,3	2599,3	2740,0	2583,1
2035	64701,5	65228,1	63469,4	65647,8	56434,3
0-14	8190,1	8670,3	8268,1	8672,2	6659,0
15-64	38821,9	38868,3	37592,1	38906,0	32487,4
65+	17689,5	17689,5	17609,2	18069,7	17287,9
85+	2977,2	2977,2	2970,1	3197,9	2941,3
2040	65392,6	66212,3	63966,7	66803,5	54984,1
0-14	8236,4	8910,5	8417,9	8913,0	6447,7
15-64	38089,0	38234,6	36601,6	38281,3	30069,5
65+	19067,2	19067,2	18947,1	19609,3	18466,9
85+	3240,1	3240,1	3228,8	3558,6	3183,3
2045	65691,0	66878,7	64175,7	67663,5	53363,8
0-14	8218,0	9102,1	8541,5	9105,2	6299,3
15-64	37615,1	37918,7	35951,0	37974,2	28080,1
65+	19857,8	19857,8	19683,1	20584,1	18984,4
85+	3631,8	3631,8	3614,9	4069,8	3547,4
2050	65425,0	67058,9	63948,2	68057,7	51505,1
0-14	8044,7	9152,9	8544,0	9156,6	6108,5
15-64	37341,7	37867,5	35617,8	37933,1	26619,2
65+	20038,5	20038,5	19786,3	20968,0	18777,4
85+	4265,3	4265,3	4241,1	4859,3	4144,3

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

IIASA (2010)								OECD (2006)	
	1	2	3	4	5	6	7		1
	SSP3. Στασιμότητα στην Κοινωνική Ανάπτυξη - Stalled Social Development	SSP4. Ανισότητα - Inequality	SSP2-FT Scenario. Fast Track Increase in Education Enrolment	SSP2. Συνέχιση/ Ενδιάμεσο Σενάριο - Continuation/ Medium Population Scenario	SSP2-CER Scenario. Constant Enrolment in Education	SSP1. Βιωσιμότητα / Παγδαία Κοινωνική Ανάπτυξη - Sustainability / Rapid Social Development	SSP5. Τυπική Ανάπτυξη - Conventional Development		Baseline
7/1/10	60550,9	60550,9	60550,9	60550,9	60550,9	60550,9	60550,9	1/4/06	58941,5
0-14	8515,5	8515,5	8515,5	8515,5	8515,5	8515,5	8515,5	0-14	8302,9
15-64	39713,0	39713,0	39713,0	39713,0	39713,0	39713,0	39713,0	15-64	38946,0
65+	12322,3	12322,3	12322,3	12322,3	12322,3	12322,3	12322,3	65+	11692,5
85+	1642,7	1642,7	1642,7	1642,7	1642,7	1642,7	1642,7	85+	1294,1
2020	60436,8	61267,1	61462,4	61529,4	61598,0	61862,0	62712,8	2020	62497,0
0-14	7786,5	7876,9	8102,5	8157,4	8239,3	8152,3	8611,0	0-14	8479,1
15-64	38753,7	39187,8	39158,1	39168,0	39156,9	39231,1	39617,4	15-64	39955,1
65+	13896,6	14202,4	14201,9	14204,0	14201,9	14478,7	14484,5	65+	14062,8
85+	2233,1	2370,8	2370,8	2370,8	2370,8	2505,1	2505,1	85+	2317,1
2025	59548,4	61115,0	61471,1	61649,0	61780,1	62208,0	63859,1	2025	63081,3
0-14	6970,2	7163,2	7561,0	7719,2	7873,3	7669,3	8584,7	0-14	8210,9
15-64	37877,3	38681,9	38641,2	38657,8	38637,9	38756,4	39477,6	15-64	39794,2
65+	14700,9	15269,9	15268,9	15272,0	15268,9	15782,3	15796,8	65+	15076,2
85+	2470,4	2745,0	2745,0	2745,2	2745,0	3012,9	3013,1	85+	2662,4
2030	58443,0	60816,6	61401,4	61739,2	61935,5	62566,0	65190,5	2030	63482,9
0-14	6441,4	6759,9	7301,1	7609,3	7807,2	7471,0	8860,7	0-14	8006,0
15-64	35993,6	37177,7	37223,1	37248,4	37251,1	37387,6	38592,8	15-64	38895,9
65+	16008,1	16879,0	16877,1	16881,5	16877,1	17707,4	17737,1	65+	16581,0
85+	2606,8	3030,1	3030,0	3030,4	3030,0	3478,3	3479,0	85+	2881,0
2035	57202,3	60484,7	61298,7	61809,9	62098,5	62919,1	66602,7	2035	63750,0
0-14	6094,7	6531,3	7176,1	7597,2	7838,4	7388,8	9172,6	0-14	7933,6
15-64	33620,6	35205,3	35377,4	35461,7	35515,0	35602,1	37446,6	15-64	37500,4
65+	17487,1	18748,2	18745,1	18750,9	18745,1	19928,2	19983,5	65+	18316,0
85+	2960,6	3595,0	3594,8	3595,5	3594,8	4279,0	4281,0	85+	3314,3
2040	55789,3	60035,5	61095,9	61771,0	62206,4	63228,8	68074,0	2040	63889,5
0-14	5861,4	6392,5	7119,5	7588,0	7902,4	7357,7	9465,0	0-14	7956,3
15-64	31189,0	33188,3	33526,9	33725,8	33854,5	33822,7	36464,4	15-64	36082,3
65+	18738,9	20454,7	20449,5	20457,1	20449,5	22048,4	22144,5	65+	19850,8
85+	3199,0	4066,0	4065,7	4066,8	4065,7	5033,2	5038,4	85+	3637,4
2045	54111,3	59371,4	60707,8	61557,4	62183,9	63390,9	69530,6	2045	63846,1
0-14	5660,6	6260,1	7031,1	7501,8	7926,0	7288,6	9669,2	0-14	8000,2
15-64	29237,6	31661,9	32235,8	32605,1	32816,9	32607,1	36207,4	15-64	35081,3
65+	19213,1	21449,5	21440,9	21450,5	21440,9	23495,1	23654,1	65+	20764,6
85+	3542,4	4701,4	4700,8	4702,3	4700,8	6015,4	6026,0	85+	4097,3
2050	52140,7	58443,2	60094,1	61144,5	61999,7	63358,4	70956,3	2050	63546,4
0-14	5349,6	5997,9	6853,6	7333,2	7876,0	7132,4	9862,9	0-14	7994,4
15-64	27852,3	30684,2	31481,0	32049,4	32376,0	31933,1	36534,2	15-64	34544,9
65+	18938,8	21761,1	21759,6	21761,9	21747,8	24292,9	24559,2	65+	21007,0
85+	4132,5	5688,2	5687,2	5689,1	5687,2	7441,8	7462,2	85+	4833,1

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

EUROSTAT (2013)					
	1	2	3	4	5
	Παραλλαγή Χαμηλότερης Γονιμότητας - Lower Fertility Variant	Βασικό Σενάριο - Main Scenario	Παραλλαγή Χαμηλότερης Μετανάστευσης - Reduced Migration Variant	Παραλλαγή Υψηλότερου Προσδόκιμο Ζωής - Higher Life Expectance Variant	Παραλλαγή Μηδενικής Μετανάστευσης - No Migration Variant
1/1/13	65578,8	65578,8	65578,8	65578,8	65578,8
0-14	12171,2	12171,2	12171,2	12171,2	12171,2
15-64	41887,0	41887,0	41887,0	41887,0	41887,0
65+	11520,6	11520,6	11520,6	11520,6	11520,6
85+	1832,2	1832,184	1832,2	1832,2	1832,2
2020	67586,6	67658,9	67543,1	67707,2	67080,0
0-14	12211,3	12283,6	12246,2	12284,0	12096,6
15-64	41746,2	41746,2	41665,1	41753,9	41340,8
65+	863095,1	877192,7	870098,7	883550,4	841723,1
85+	2231,3	2231,3	2231,3	2253,7	2231,5
2025	68807,1	69034,7	68803,5	69171,2	67878,8
0-14	12090,9	12318,4	12241,2	12319,6	11932,2
15-64	41777,0	41777,0	41617,9	41797,3	40981,6
65+	14939,2	14939,2	14944,4	15054,3	14965,0
85+	2344,9	2344,9	2345,3	2408,3	2346,9
2030	69922,6	70396,1	70032,5	70652,2	68578,2
0-14	11992,0	12462,0	12339,5	12464,3	11849,6
15-64	41661,9	41665,4	41416,8	41700,0	40422,5
65+	16268,7	16268,7	16276,2	16488,0	16306,2
85+	2435,5	2435,5	2436,5	2550,4	2440,4
2035	70866,4	71680,0	71173,4	72086,7	69146,9
0-14	11876,9	12618,4	12452,3	12621,9	11788,0
15-64	41578,2	41650,4	41300,6	41699,4	39901,2
65+	17411,2	17411,2	17420,5	17765,4	17457,7
85+	3159,6	3159,6	3161,3	3356,8	3167,9
2040	71515,3	72767,2	72109,4	73356,1	69478,6
0-14	11778,6	12803,2	12599,6	12807,8	11785,1
15-64	41404,7	41631,9	41167,9	41693,9	39312,0
65+	18332,1	18332,1	18341,9	18854,4	18381,5
85+	3765,9	3765,9	3768,3	4079,3	3777,7
2045	71805,9	73606,5	72792,9	74394,6	69538,4
0-14	11591,9	12919,8	12684,5	12925,6	11743,2
15-64	41691,4	42164,1	41577,9	42241,1	39232,8
65+	18522,5	18522,5	18530,5	19227,9	18562,4
85+	4150,2	4150,2	4153,2	4599,3	4165,3
2050	71815,6	74297,3	73321,7	75279,8	69419,3
0-14	11293,6	12963,3	12697,5	12970,3	11634,0
15-64	41847,0	42659,1	41948,5	42750,1	39106,2
65+	18674,9	18674,9	18675,7	19559,3	18679,0
85+	4493,4	4493,4	4497,0	5082,9	4511,4

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

IIASA (2010)								OECD (2007)	
	1	2	3	4	5	6	7		1
	SSP3. Στασιμότητα στην Κοινωνική Ανάπτυξη - Stalled Social Development	SSP4. Ανισότητα - Inequality	SSP2-FT Scenario. Fast Track Increase in Education Enrolment	SSP2. Συνέχεια/ Ενδιάμεσο Σενάριο - Continuation/ Medium Population Scenario	SSP2-CER Scenario. Constant Enrolment in Education	SSP1. Βιωσιμότητα / Ραγδαία Κοινωνική Ανάπτυξη - Sustainability / Rapid Social Development	SSP5. Τυπική Ανάπτυξη - Conventional Development		Baseline
7/1/10	62787,4	62787,4	62787,4	62787,4	62787,4	62787,4	62787,4	1/1/07	61965,1
0-14	11530,9	11530,9	11530,9	11530,9	11530,9	11530,9	11530,9	0-14	11345,3
15-64	40712,6	40712,6	40712,6	40712,6	40712,6	40712,6	40712,6	15-64	40365,1
65+	10543,9	10543,9	10543,9	10543,9	10543,9	10543,9	10543,9	65+	10254,6
85+	1623,4	1623,4	1623,4	1623,4	1623,4	1623,4	1623,4	85+	1350,8
2020	65302,4	65968,5	66379,4	66448,9	66469,2	66704,7	67609,2	2020	66098,2
0-14	11393,7	11525,1	11953,7	11992,8	12044,3	11986,2	12642,1	0-14	11811,7
15-64	40508,6	40821,8	40804,3	40833,7	40803,5	40875,0	41120,6	15-64	40703,2
65+	13400,1	13621,7	13621,4	13622,5	13621,4	13843,4	13846,6	65+	13583,3
85+	2211,6	2310,5	2310,5	2310,5	2310,5	2417,6	2417,6	85+	2282,8
2025	65946,3	67301,9	68087,4	68237,2	68293,6	68704,0	70558,9	2025	67412,1
0-14	10773,8	11076,3	11888,2	11994,6	12096,9	11957,7	13296,9	0-14	11755,9
15-64	40490,6	41106,5	41080,8	41122,4	41078,1	41196,0	41702,8	15-64	40773,5
65+	14681,9	15119,1	15118,5	15120,3	15118,5	15550,3	15559,3	65+	14882,6
85+	2290,5	2484,6	2484,6	2484,7	2484,6	2698,0	2698,1	85+	2383,0
2030	66256,5	68428,9	69735,4	69994,6	70097,4	70699,7	73758,2	2030	68652,9
0-14	10133,8	10627,4	11808,2	12008,8	12152,7	11915,8	13972,1	0-14	11714,0
15-64	40173,9	41118,7	41245,5	41301,3	41263,0	41405,8	42388,4	15-64	40736,9
65+	15948,8	16682,8	16681,6	16684,5	16681,6	17378,1	17397,7	65+	16202,0
85+	2392,3	2713,4	2713,4	2713,6	2713,4	3051,5	3051,9	85+	2515,5
2035	66367,0	69433,7	71301,8	71677,1	71853,1	72687,1	77068,8	2035	69815,2
0-14	9668,8	10319,1	11793,0	12059,0	12256,8	11927,9	14584,0	0-14	11745,1
15-64	39704,0	41029,1	41425,2	41530,4	41512,6	41637,8	43325,5	15-64	40729,6
65+	16994,1	18085,6	18083,6	18087,7	18083,6	19121,3	19159,3	65+	17340,5
85+	3109,8	3637,6	3637,6	3637,9	3637,6	4206,7	4207,9	85+	3338,6
2040	66215,5	70240,8	72749,8	73235,4	73527,3	74626,9	80498,2	2040	70825,3
0-14	9379,3	10132,1	11863,5	12155,4	12430,5	12016,0	15186,6	0-14	11854,6
15-64	39050,9	40810,5	41591,5	41779,5	41802,0	41858,9	44492,5	15-64	40733,1
65+	17785,2	19298,2	19294,8	19300,5	19294,8	20752,0	20819,1	65+	18237,6
85+	3664,5	4457,1	4456,9	4457,6	4456,9	5345,8	5349,1	85+	3971,6
2045	65737,5	70760,9	74023,3	74623,7	75072,1	76441,7	84043,3	2045	71646,3
0-14	9183,5	10006,4	11958,2	12248,9	12628,7	12124,4	15789,1	0-14	11986,1
15-64	38557,4	40784,9	42101,1	42403,0	42479,3	42423,8	46247,6	15-64	41088,5
65+	17996,5	19969,7	19964,0	19971,8	19964,0	21893,5	22006,6	65+	18571,7
85+	4058,8	5155,3	5154,9	5156,0	5154,9	6435,4	6442,7	85+	4411,7
2050	64937,1	71007,9	75152,9	75877,2	76525,4	78100,5	87734,8	2050	72341,3
0-14	8828,3	9715,8	11975,8	12266,1	12765,8	12156,0	16496,5	0-14	12067,2
15-64	37826,8	40514,1	42399,0	42825,4	42988,7	42765,8	47870,9	15-64	41307,0
65+	18282,0	20778,0	20778,0	20785,8	20770,9	23178,7	23367,5	65+	18967,1
85+	4401,9	5858,6	5857,9	5859,4	5857,9	7568,4	7583,0	85+	4808,9

Πίνακας Δ7: Προβολές Πληθυσμού για το 2050

Χώρα	Πληθυσμός 1/1/2015 (εκατομ.)	Πληθυσμός 2050 (εκατομ.)	Προβολή πληθυσμού (2050) με μηδενική μετανάστευση (εκατομ.)	Ποσοστό μόνιμων κατοίκων ηλικίας 25-39 γεννημένων στο εξωτερικό, 2015	Ποσοστιαία μεταβολή 2015-2050	Ποσοστιαία μεταβολή 2015-2050 οφειλόμενη στην μετανάστευση	Ποσοστιαία μεταβολή 2015- 2050 στο σενάριο μηδενικής μετανάστευσης
Αλβανία	2,9	2,7	3,0	1,1	-6,1	-9,0	2,9
Αυστρία	8,6	10,5	7,9	26,8	22,0	29,9	-7,9
Λευκορωσία	9,5	8,1	8,1	8,4	-14,0	0,1	-14,1
Βέλγιο	11,3	14,4	11,3	24,5	28,3	27,9	0,4
Βοσνία- Ερζεγοβίνη	3,8	-	-	-	-	-	-
Βουλγαρία	7,2	5,4	5,6	1,6	-24,8	-3,0	-21,8
Κροατία	4,2	3,3	3,6	12,9	-21,6	-6,7	-14,9
Κύπρος	0,8	0,9	0,9	35,1	9,9	4,5	5,3
Τσεκική Δημοκρατία	10,5	11,1	9,5	7,3	5,1	14,7	-9,6
Δανία	5,7	6,9	5,8	20,2	21,1	18,5	2,6
Εσθονία	1,3	1,1	1,2	6,2	-15,2	-4,1	-11,1
ΕΕ-28	506,3	539,8	478,7	16,1	6,6	12,1	-5,4
Φινλανδία	5,5	6,4	5,5	12,0	17,3	17,3	0,0
Γαλλία	64,3	73,3	68,5	14,8	14,1	7,5	6,6
Γερμανία	81,2	83,6	70,0	20,2	3,0	16,7	-13,8
Ελλάδα	10,9	9,3	9,7	17,9	-14,5	-3,5	-11,0
Ουγγαρία	9,9	8,6	8,1	6,5	-12,4	5,2	-17,7
Ισλανδία	0,3	0,4	0,4	21,8	27,6	8,3	19,4
Ιρλανδία	4,6	5,8	5,4	27,8	25,2	7,9	17,3
Ιταλία	60,8	66,9	53,9	18,4	10,1	21,4	-11,4
Κόσσοβο	1,8	-	-	2,7	-	-	-
Λετονία	2,0	1,4	1,6	4,3	-30,1	-11,1	-18,9
Λιθουανία	2,9	1,9	2,5	2,2	-35,6	-21,7	-13,9
Λουξεμβούργο	0,6	1,1	0,6	60,1	90,7	85,4	5,3
ΠΓΔΜ	2,1	1,9	2,0	-	-7,1	-2,3	-4,8
Μάλτα	0,4	0,5	0,4	15,5	14,2	20,3	-6,0
Μολδαβία	3,0	1,7	2,6	-	-42,7	-31,4	-11,3
Μαυροβούνιο	0,6	0,6	0,6	15,6	1,1	3,8	-2,8
Ολλανδία	16,9	17,7	16,5	19,1	4,8	7,4	-2,6
Νορβηγία	5,2	7,9	5,7	27,8	53,6	43,6	10,0
Πολωνία	38,0	33,9	34,6	0,7	-10,7	-1,8	-8,9
Πορτογαλία	10,4	9,1	9,1	12,9	-12,0	0,4	-12,4
Ρουμανία	19,9	16,2	16,6	1,5	-18,3	-1,9	-16,4
Ρωσία	146,3	135,9	125,5	8,8	-7,1	7,1	-14,2
Σερβία	7,1	6,1	5,8	10,6	-13,8	4,9	-18,7
Σλοβακία	5,4	4,7	5,0	2,5	-12,8	-5,1	-7,7
Σλοβενία	2,1	2,0	1,9	12,0	-0,9	7,5	-8,4
Ισπανία	46,4	48,9	43,5	20,6	5,3	11,7	-6,4
Σουηδία	9,7	13,7	10,3	25,7	40,4	34,5	5,9
Ελβετία	8,2	11,4	8,2	40,2	38,5	39,3	-0,8
Τουρκία	77,7	97,6	97,6	1,6	25,6	0,0	25,6
Ουκρανία	42,8	34,5	34,4	-	-19,3	0,3	-19,6
Ηνωμένο Βασίλειο	64,9	81,0	69,2	24,2	24,8	18,1	6,7

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Η Εκτίμηση του Πληθυσμού στις Βαθμίδες του Εκπαιδευτικού Συστήματος

Ε. Η Εκτίμηση του Πληθυσμού στις Βαθμίδες του Εκπαιδευτικού Συστήματος

Έχοντας εκτιμήσει τον αναμενόμενο πληθυσμό ανά φύλο και ηλικία, στις επτά 5ετίες της προβολικής περιόδου για κάθε ένα από τα σενάρια μας, εκτιμήσαμε, στις 5ετίες, τον αναμενόμενο πληθυσμό σε ηλικία ενσωμάτωσης στις πέντε βαθμίδες του εκπαιδευτικού μας συστήματος (Προνήπια, Νήπια, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο). Τα αναλυτικά αποτελέσματα δίνονται στο Παράρτημα (Πίνακες 9-11). Ο πρώτος πίνακας (Πίνακας 9) δίνει σε απόλυτες τιμές, ανά σενάριο για κάθε τομή (2020, 2025, 2030, ..., 2050), το συνολικό πληθυσμό της χώρας καθώς και τους πληθυσμούς των ατόμων ηλικιών 3-4, 5, 6-11 και 15-17 ετών. Ο δεύτερος (Πίνακας 10) δίνει -στις διαδοχικές πάντοτε τομές- την εξέλιξη των πρότερων πληθυσμών με βάση το 100 το 2015 για όλα τα σενάρια, ενώ ο τρίτος (Πίνακας 11) δίνει το ειδικό βάρος της κάθε ηλικιακής ομάδας, τόσο στο συνολικό πληθυσμό όσο και στα επιμέρους υποσύνολά του (δηλαδή στον πληθυσμό των 3-17 ετών, στον πληθυσμό 3-14 ετών κ.ο.κ.).

Οι τάσεις σε όλα τα σενάρια είναι κοινές, αν και οι αναμενόμενοι πληθυσμοί των πέντε προαναφερθεισών ηλικιακών ομάδων διαφέρουν σημαντικά (Γραφήματα 40-49), τόσο στο τέλος της προβολικής περιόδου, όσο και στις ενδιάμεσες τομές (2020, 2025, 2030, ..., 2045). Οι πληθυσμοί των δύο πρώτων ομάδων (Γραφήματα 40-43) μειώνονται στα πέντε εκ των έξι σεναρίων κατά τις τρεις πρώτες πενταετίες των προβολών μας (μέχρι το 2030)³⁰. Η πτωτική τους πορεία ανακόπτεται προσωρινά εν συνεχεία και συνεχίζεται με ελαφρώς ηπιότερους ρυθμούς την τελευταία προβολική δεκαετία. Έτσι, το 2050 ο πληθυσμός των 3-4 ετών, όπως και αυτός των 5 ετών, αναμένεται σε όλα τα σενάρια να είναι σαφώς μικρότερος από αυτόν του έτους εκκίνησης (2015). Ειδικότερα, με βάση το 100 το 2015, ο πληθυσμός των 3-4 ετών θα κυμαίνεται από 81 (μέγιστο, Σενάριο 2) έως 60 (ελάχιστο, Σενάριο 3), ενώ αυτός των 5 ετών από 79 έως 58 (στα ίδια σενάρια)· οι μειώσεις δε αυτές είναι σαφώς μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες του συνολικού πληθυσμού (με βάση το 100 το 2015, ο συνολικός πληθυσμός αναμένεται να κυμανθεί το 2050 από 93 έως 77, Γραφήματα 40 και 41). Η μείωση αυτή προφανώς οφείλεται στη χαμηλή γονιμότητα, η οποία οδηγεί στη συρρίκνωση των γεννήσεων.

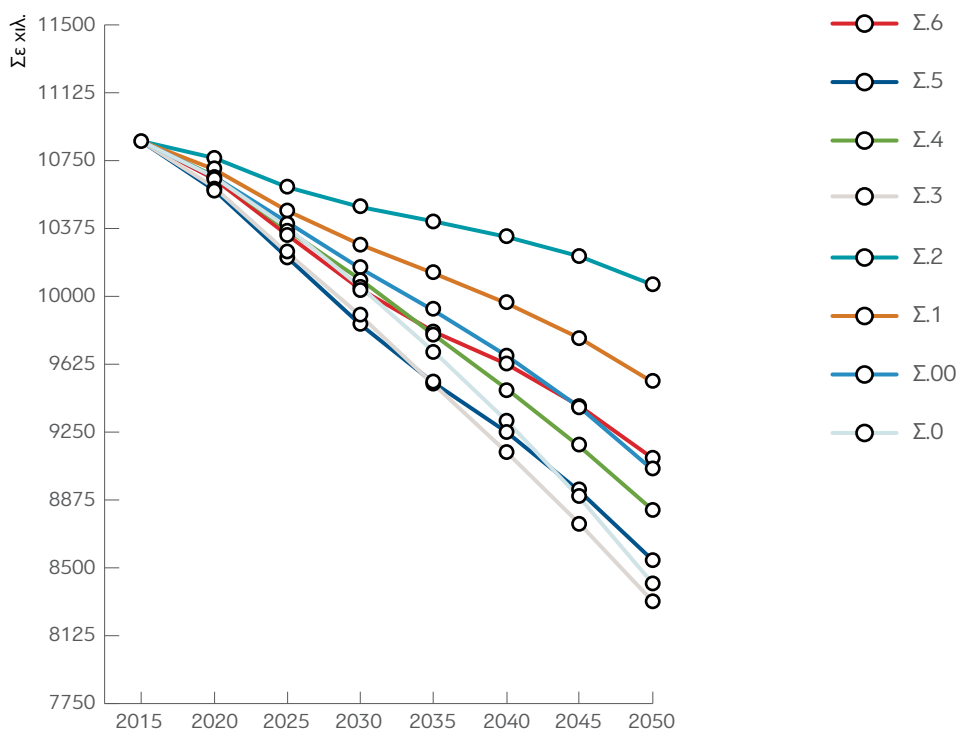
Η συρρίκνωση των 15-17 ετών (Γραφήματα 48-49), σε αντίθεση με αυτή

30. Εξαιρέση αποτελεί μόνον το Σενάριο 2, στο οποίο η συρρίκνωση ανακόπτεται από το 2025.

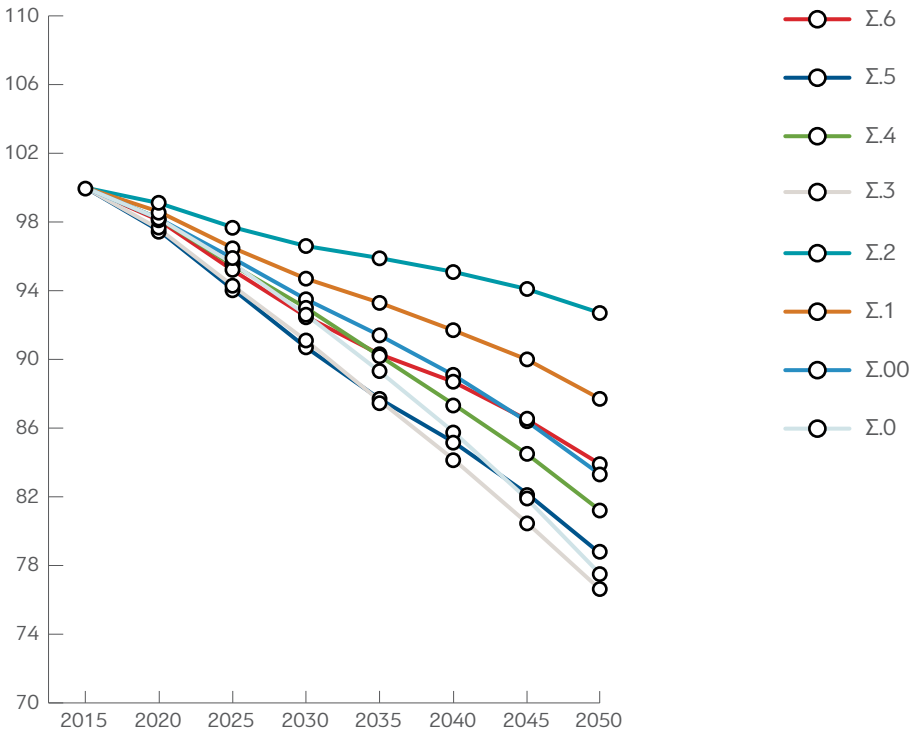
των νηπίων, διαρκεί μεγαλύτερη περίοδο, ενώ στα τέσσερα εκ των έξι σεναρίων ανακόπτεται μόλις στο τέλος της προβολικής περιόδου. Ο πληθυσμός της ομάδας αυτής το 2050 είναι προφανώς μικρότερος, συγκρινόμενος με αυτόν στο έτος εκκίνησης, και η μείωσή του κυμαίνεται από 10% (σενάρια 2 και 6) έως 34% (Σενάριο 3). Τέλος, ο πληθυσμός των ενδιάμεσων ομάδων (6-11 ετών και 12-14 ετών, Γραφήματα 44-47) ακολουθεί σε αδρές γραμμές τις ίδιες τάσεις, με τη μόνη διαφορά ότι αφενός μεν η συρρίκνωσή του ανακόπτεται συνήθως την περίοδο 2035-2040, αφετέρου δε οι ρυθμοί ανάκαμψής του είναι ταχύτεροι από αυτήν των άλλων ομάδων.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι πιθανότατα, με μικρές διαφοροποιήσεις ανά σενάριο, οι διακυμάνσεις του πληθυσμού των ατόμων σχολικής ηλικίας θα είναι ιδιαίτερα έντονες την επόμενη τριακονταπενταετία: περίοδοι πτώσης θα ακολουθηθούν από περιόδους αναστροφής των πρότερων τάσεων και εκ νέου από μια νέα περίοδο συρρίκνωσης, χωρίς οι χρόνοι να ταυτίζονται. Ως εκ τούτου, ο σχεδιασμός της οποιασδήποτε εκπαιδευτικής πολιτικής (υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό) παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα.

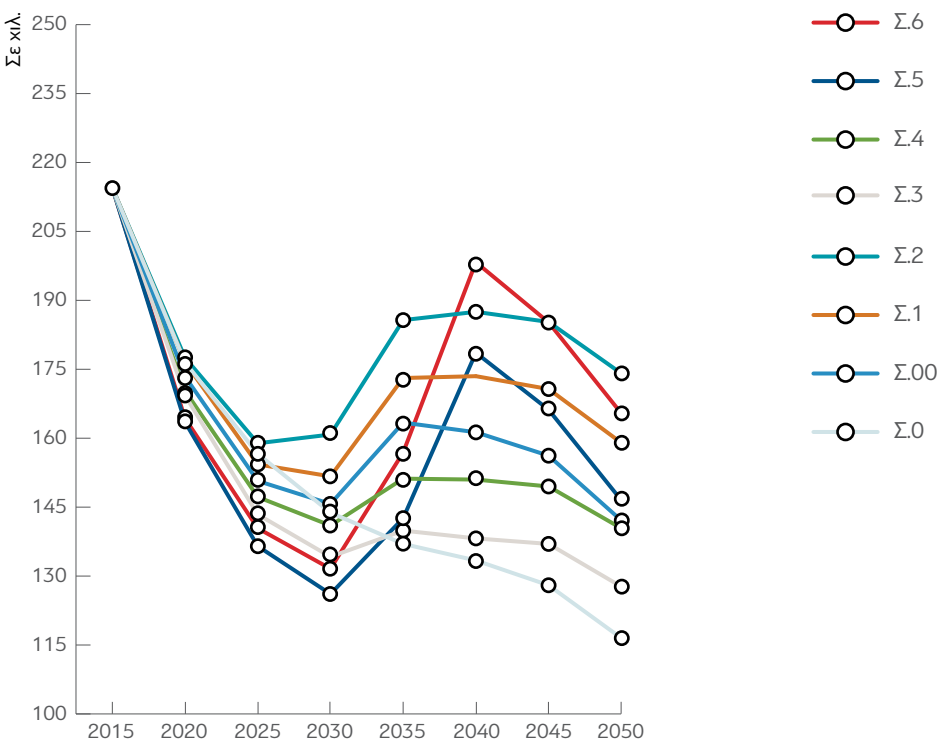
Γράφημα 38: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

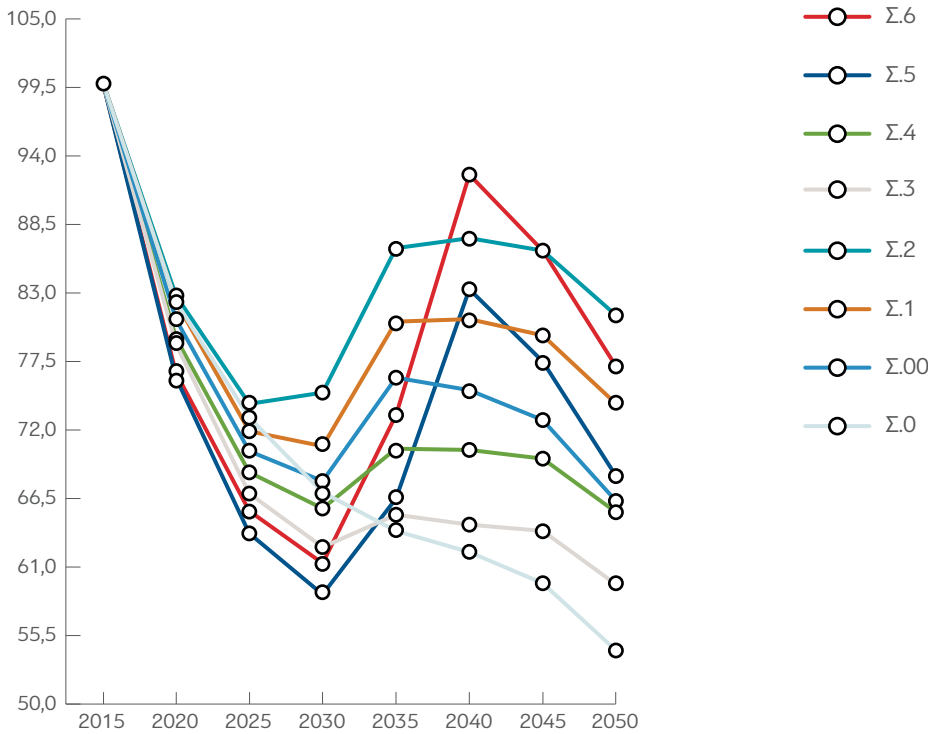
Γράφημα 39: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

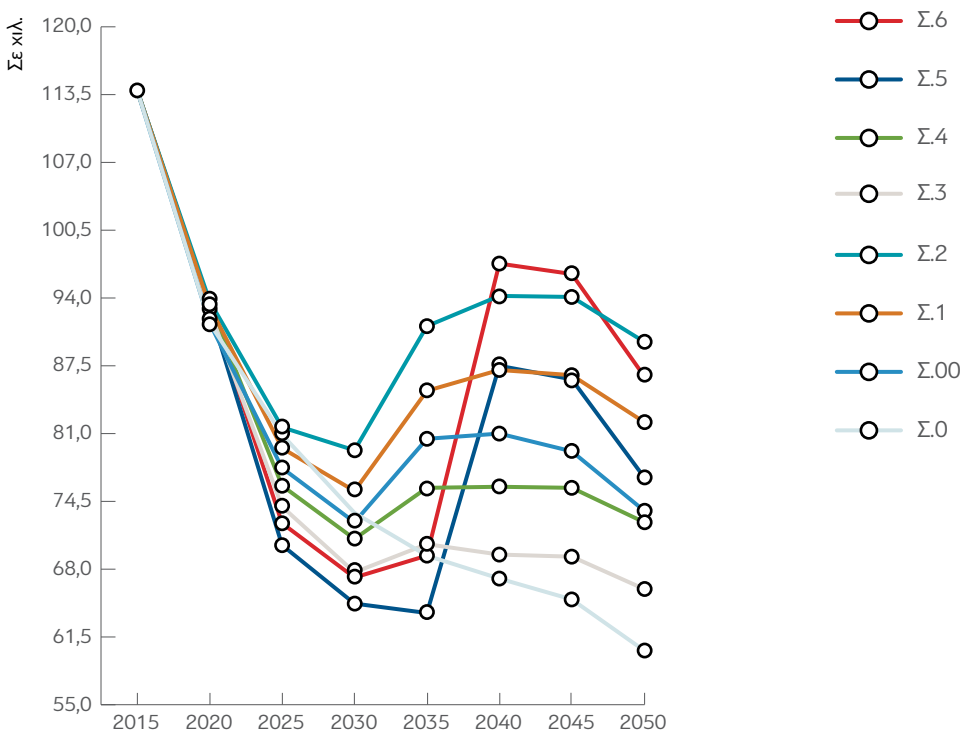
Γράφημα 40: Εξέλιξη του Πληθυσμού 3-4 Ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

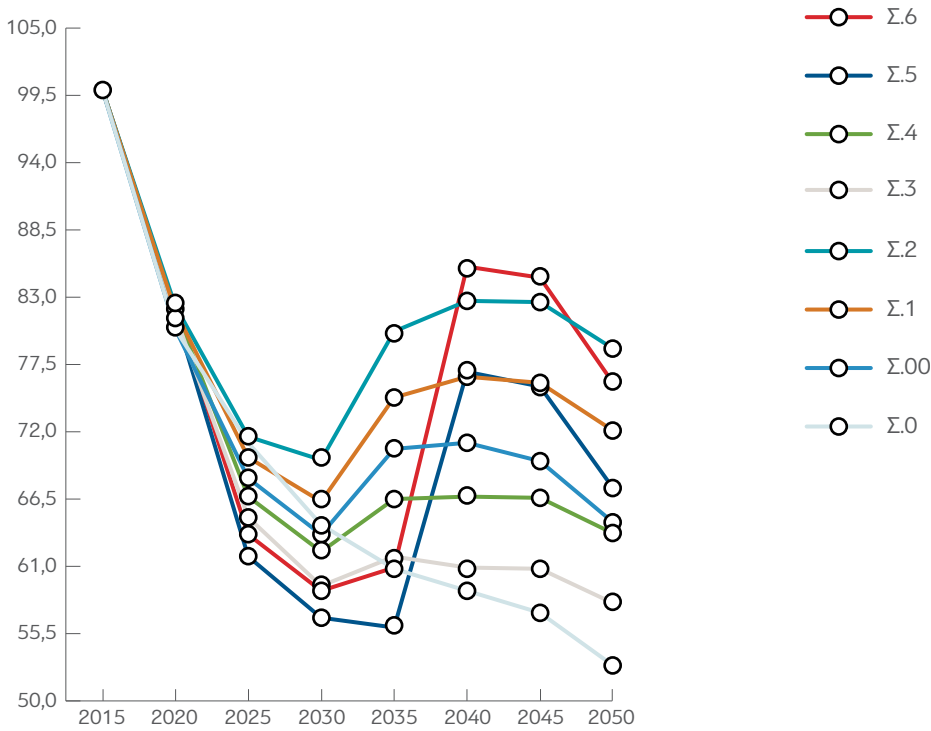
Γράφημα 41: Εξέλιξη του Πληθυσμού 3-4 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

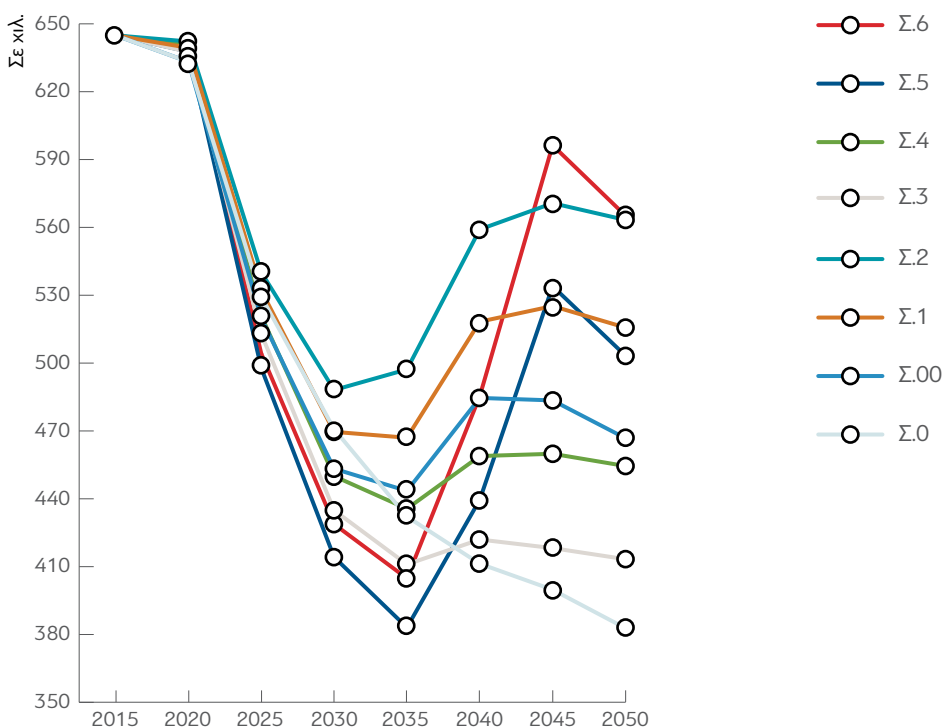
Γράφημα 42: Εξέλιξη του Πληθυσμού 5 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

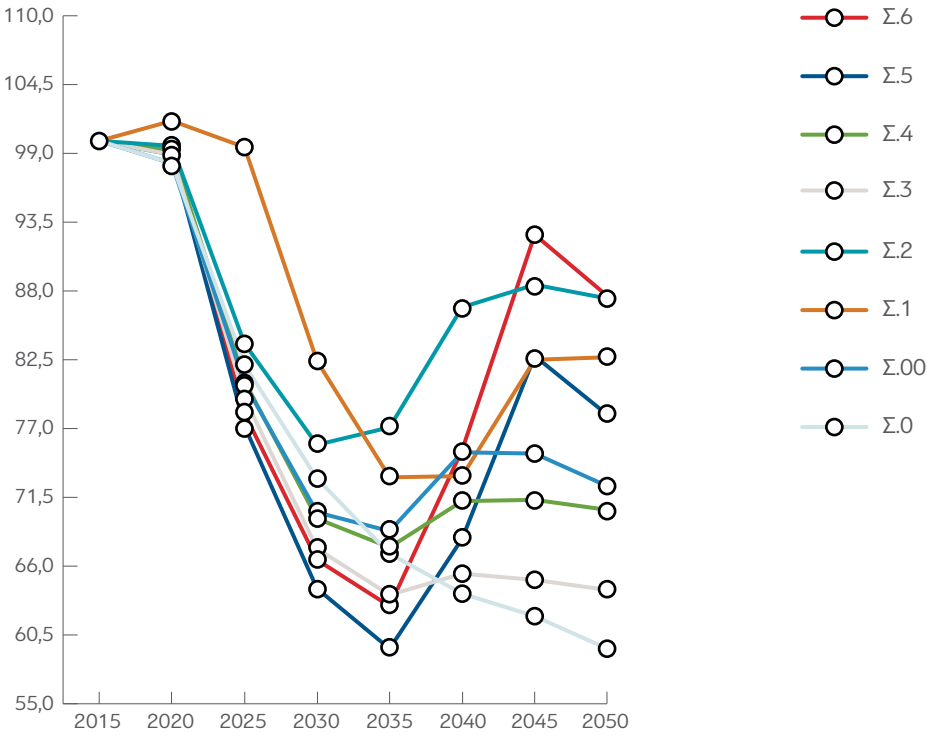
Γράφημα 43: Εξέλιξη του Πληθυσμού 5 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

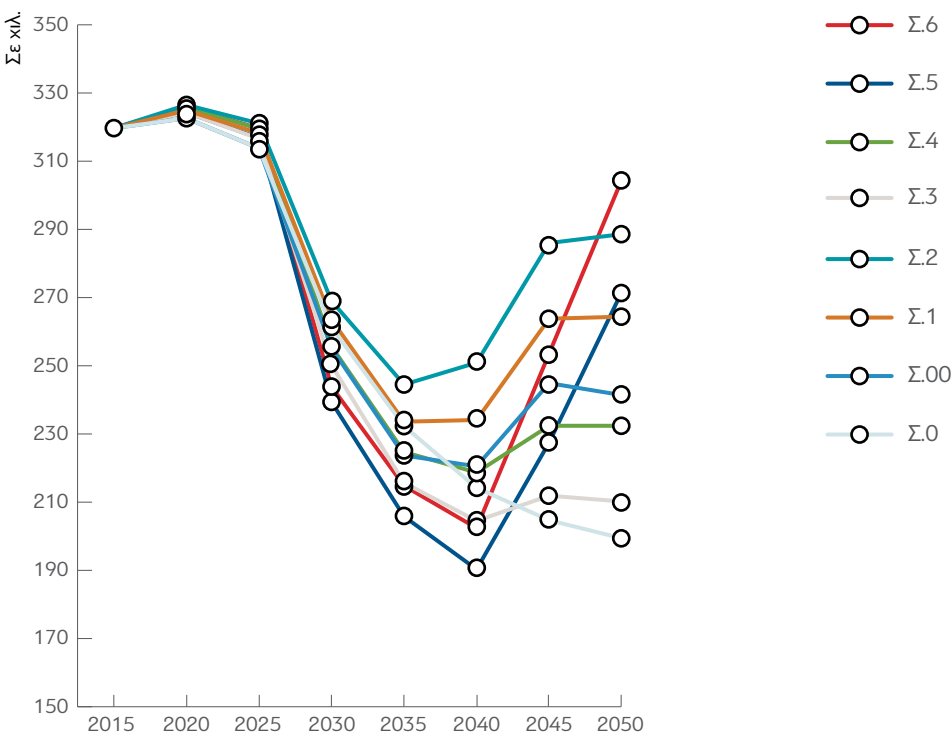
Γράφημα 44: Εξέλιξη του Πληθυσμού 6-11 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

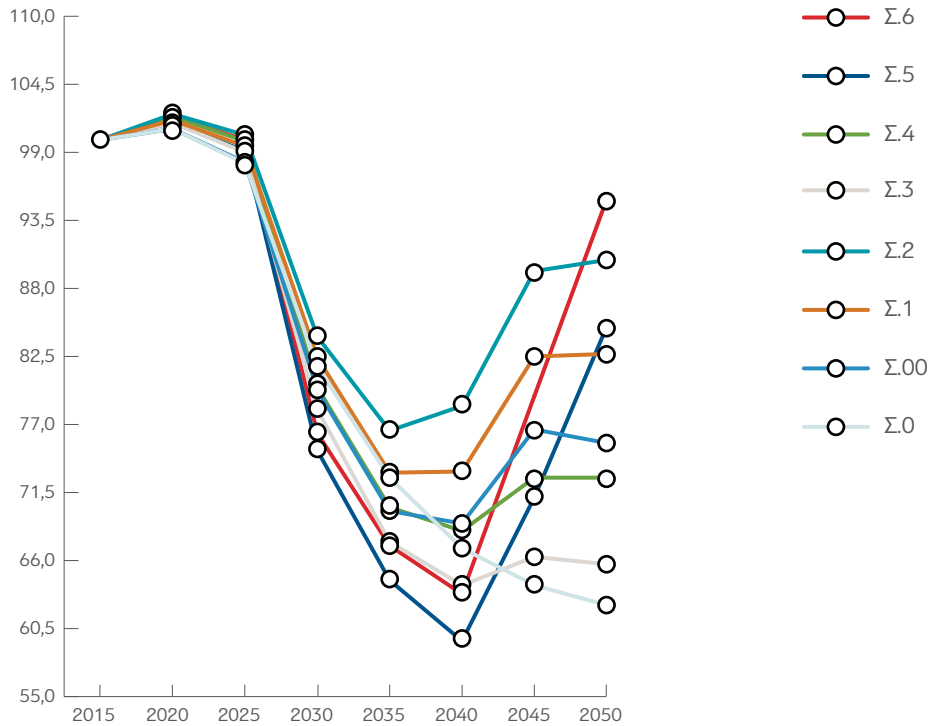
Γράφημα 45: Εξέλιξη του Πληθυσμού 6-11 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

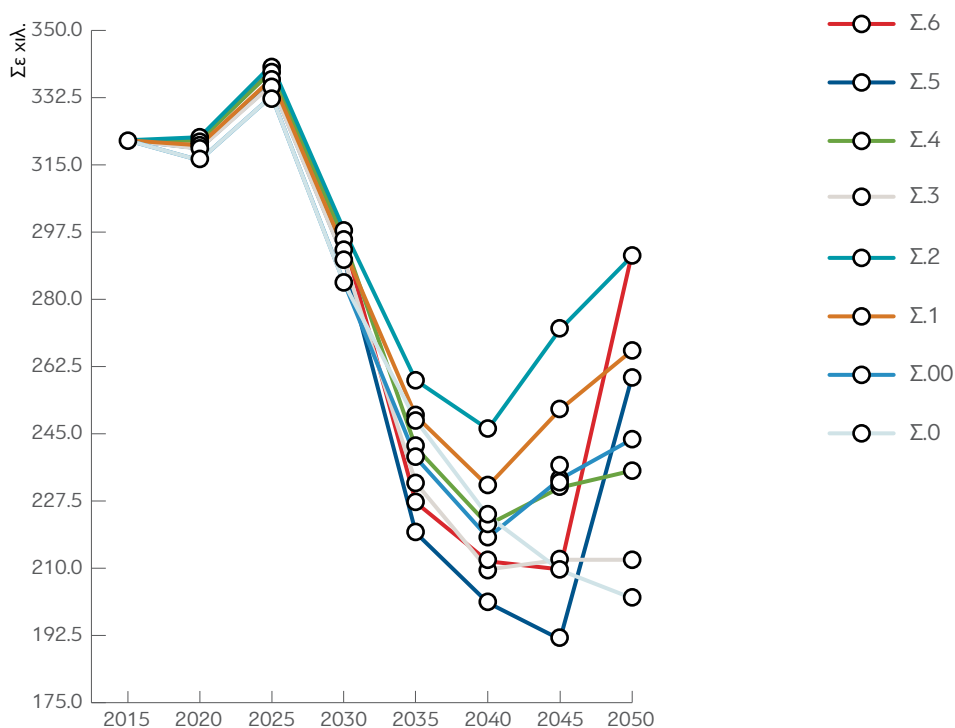
Γράφημα 46: Εξέλιξη του Πληθυσμού 12-14 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

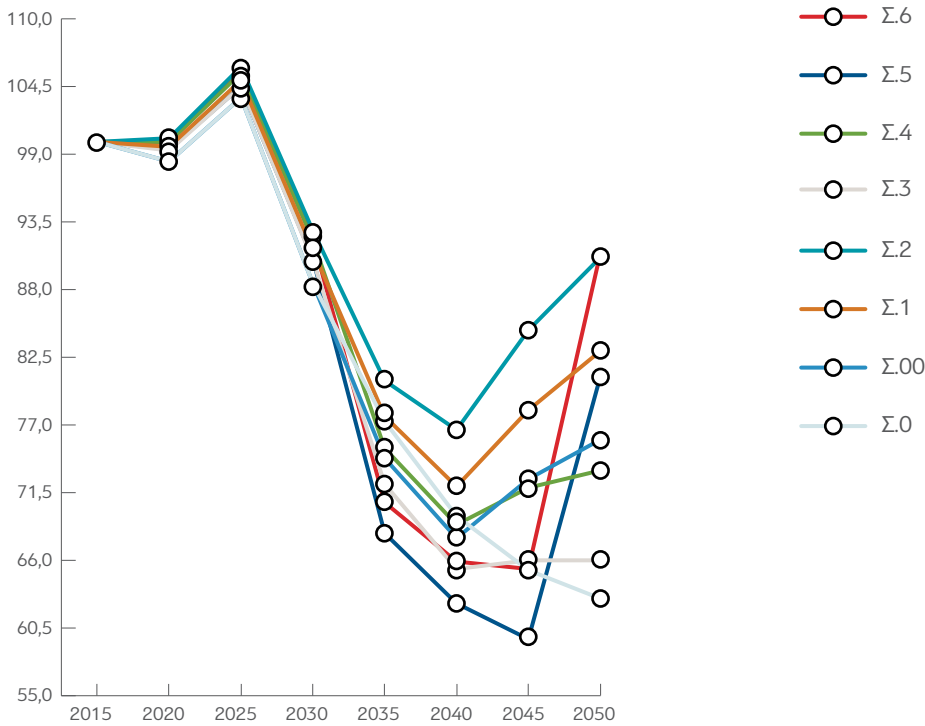
Γράφημα 47: Εξέλιξη του Πληθυσμού 12-14 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 48: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-17 ετών (σε κιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 49: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-17 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετία (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2015-2050)

Συνοπτική Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ)
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεπτέμβριος 2016

Η Εκτίμηση του Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού

ΣΤ. Η Εκτίμηση του Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού

Έχοντας εκτιμήσει τον αναμενόμενο πληθυσμό ανά φύλο και πενταετείς ηλικιακές ομάδες στις επτά τομές της προβολικής περιόδου για κάθε ένα από τα σενάρια, μπορούμε να εκτιμήσουμε, για τις ίδιες τομές, τον αναμενόμενο πληθυσμό παραγωγικής-εργάσιμης ηλικίας (δηλαδή τον εν δυνάμει οικονομικά ενεργό πληθυσμό). Προς τούτο, υιοθετήσαμε δύο υποθέσεις εργασίας: α) της σταθερότητας των ποσοστών (activity rates) στα επίπεδα του τελευταίου διαθέσιμου έτους και β) της μεταβολής τους. Η εκτίμηση των ποσοστών στη δεύτερη περίπτωση (μεταβλητότητα) έγινε βάσει της προβολής των % της περιόδου 1999-2016 ανά φύλο και ηλικία³¹ με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης (logistic regression³²). Τα αναλυτικά αποτελέσματα δίνονται στο Παράρτημα (Πίνακες 12-17 και Γράφημα 15) και αποτυπώνονται στα επισυναπτόμενα γραφήματα (Γραφήματα 50-58 του παρόντος).

Ειδικότερα, στους Πίνακες 12 και 15 του παραρτήματος δίνονται ανά σενάριο στις διαδοχικές 1/1 κάθε πενταετίας αφενός μεν ο εκτιμώμενος πληθυσμός παραγωγικής-εργάσιμης ηλικίας (σε δύο εκδοχές Α: 15-64 / Β: 20-69 ετών), αφετέρου δε ο εν δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός (βάσει των υποθέσεων σταθερότητας και μεταβολής) που αντιστοιχεί στις δύο εκδοχές του πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας. Στους Πίνακες 13 και 16 δίνεται, ανά σενάριο/περίοδο/υπόθεση σταθερότητας και μεταβολής, η εξέλιξη των προαναφερθέντων πληθυσμών, με έτος βάσης το 2015, ενώ στους Πίνακες 14 και 17 δίνονται οι λόγοι (ratios). Τέλος, στο Γράφημα 15 του Παραρτήματος δίνονται οι πυραμίδες του συνολικού και του οικονομικά ενεργού πληθυσμού την περίοδο 2015-2050, ανά σενάριο και υπόθεση εργασίας.

Ο αναμενόμενος πληθυσμός παραγωγικής-εργάσιμης ηλικίας σε όλα τα σενάρια, στις δύο εκδοχές του (15-64 και 20-69 ετών), μειώνεται συνεχώς (Γράφημα 50). Ειδικότερα, από 7,0 εκατ., το 2015, οι 15-64 ετών το 2050 αναμένεται να κυμανθούν από 4,6 εκατ. (ελάχιστο, σενάρια 3 και 5) έως 5,5 εκατ. (μέγιστο, Σενάριο 2), ενώ οι 20-69 ετών στα αντίστοιχα σενάρια από 4,8 εκατ. (ελάχιστο) έως 5,7 εκατ. (μέγιστο). Η συρρίκνωση του πληθυσμού αυτού σε απόλυτες τιμές αντιστοιχεί (Γράφημα 51) σε μειώσεις σε ποσοστιαίες αναλογίες, οι οποίες κυμαίνονται στη μεν ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών από 35% (μέγιστο, σενάριο 2) έως 21% (ελάχιστο, σενάρια 3 & 5), ενώ στους 20-69 ετών από 32% (μέγιστο, σενάριο 2) έως 19% (ελάχιστο, σενάρια 3 & 5). Κατ' επέκταση, και το ειδικό βάρος του πληθυσμού

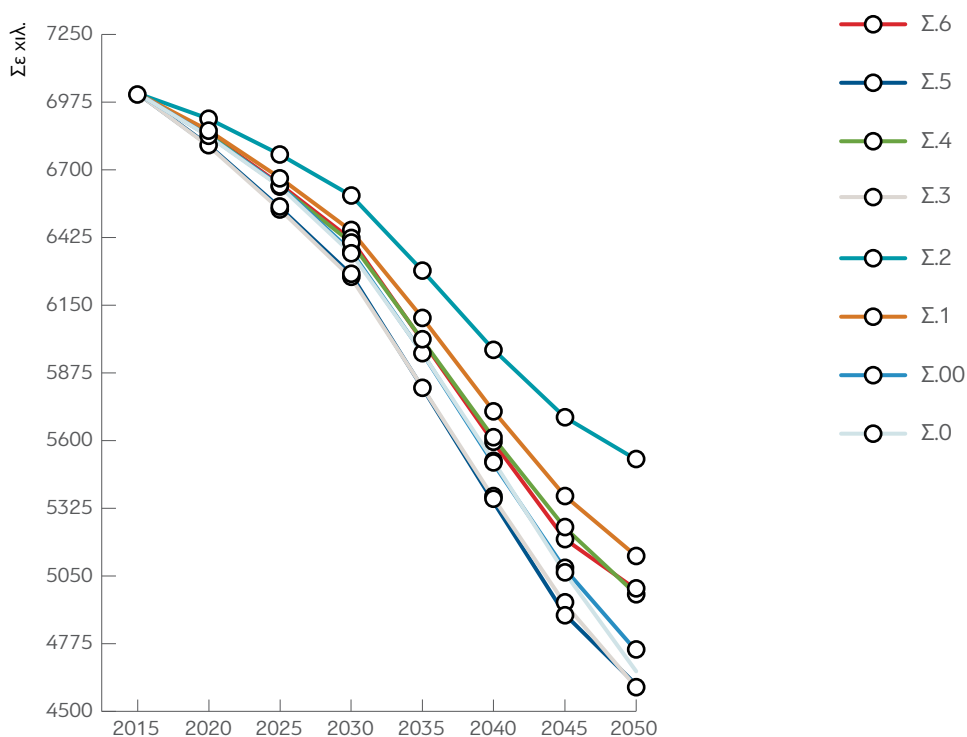
31. Στοιχεία από τις έρευνες εργατικού δυναμικού, βλ. βάση δεδομένων της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε./EUROSTAT.

32. Βλ. ειδικότερα την Έκθεση Β'.

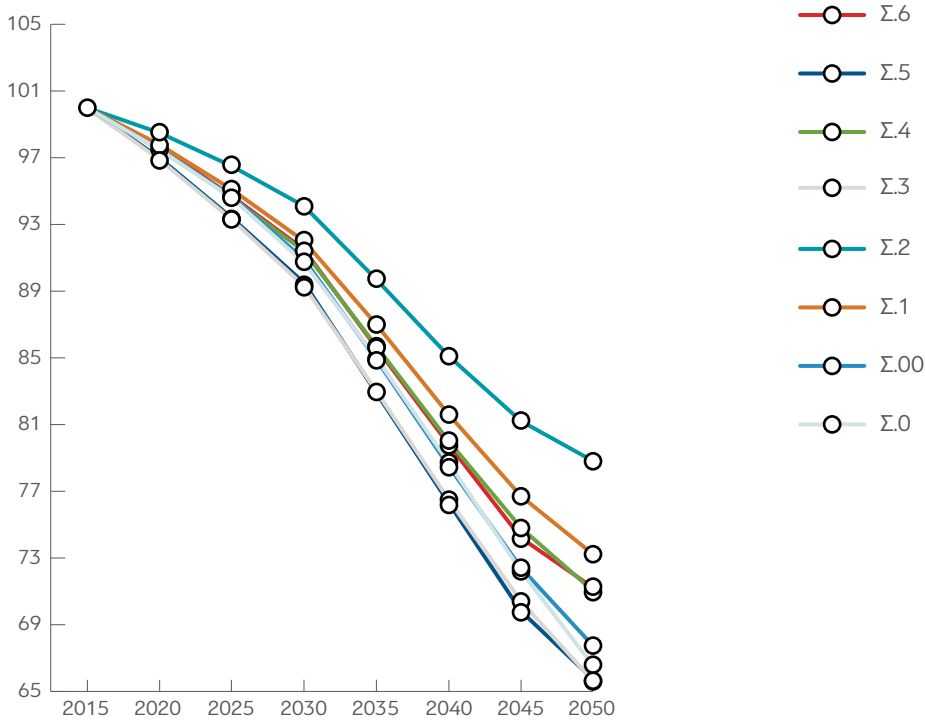
εργάσιμης ηλικίας στο συνολικό πληθυσμό συρρικνώνεται απρόσκοπτα (Πίνακας 14 του Παραρτήματος και Γράφημα 52), καθώς το 2050 το % των 15-64 ετών στο συνολικό πληθυσμό (65% το 2015) θα κυμανθεί από 56,5% (μέγιστο, Σενάριο 4) έως 54% (ελάχιστο, σενάρια 1 και 5).

Η αναμενόμενη μείωση μέχρι το 2050 των εν δυνάμει οικονομικά ενεργών, τόσο σε απόλυτες όσο και σχετικές τιμές, έχει αναπόφευκτα άμεσες επιπτώσεις και στον αναμενόμενο οικονομικά ενεργό πληθυσμό, ανεξαρτήτως των υιοθετούμενων σεναρίων – σταθερότητας και μεταβολής (Γραφήματα 53-54). Ειδικότερα, ενώ το 2015 οι οικονομικά ενεργοί στις ηλικίες 15-64 και 20-69 ετών κυμαίνονται περίπου στα 4,7 εκατ., οι εκτιμώμενοι το 2050 δεν αναμένεται να υπερβούν και στις δύο υποθέσεις (σταθερότητας / μεταβολής) τα 3,6 εκατ. (Σενάριο 2), καταγράφοντας μια σημαντική μείωση ακόμη και στην πλέον αισιόδοξη εκδοχή, που υπερβαίνει το 1 εκατομμύριο. Η μείωση αυτή, φυσικά, θα είναι μεγαλύτερη στα πλέον απαισιόδοξα σενάρια (σενάρια 3 και 5), καθώς μπορεί να υπερβεί ακόμη και το 1,5 εκατ. (ο πληθυσμός των οικονομικά ενεργών στα σενάρια αυτά αναμένεται να κυμανθεί το 2050 περίπου στα 3,1 εκατ.). Οι προαναφερθείσες, σε απόλυτες τιμές, μειώσεις αντιστοιχούν σε ποσοστιαίες μειώσεις σε σχέση με το έτος εκκίνησης (Γραφήματα 55 και 56 του παρόντος, Πίνακες 13 και 16 του Παραρτήματος), της τάξεως του 22%-23% στο Σενάριο 2 (ελάχιστο) έως 34%-35% στα σενάρια 3 και 5 (μέγιστα).

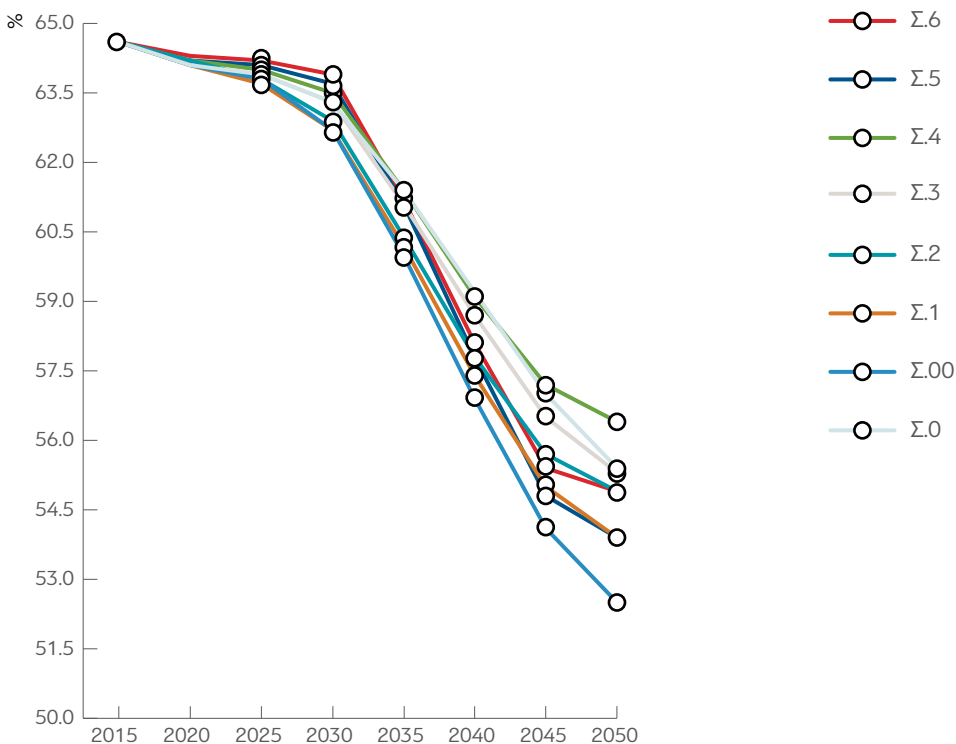
Γράφημα 50: Πληθυσμός Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (εν δυνάμει Οικον. Ενεργός Πληθυσμός) σε χιλ. κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

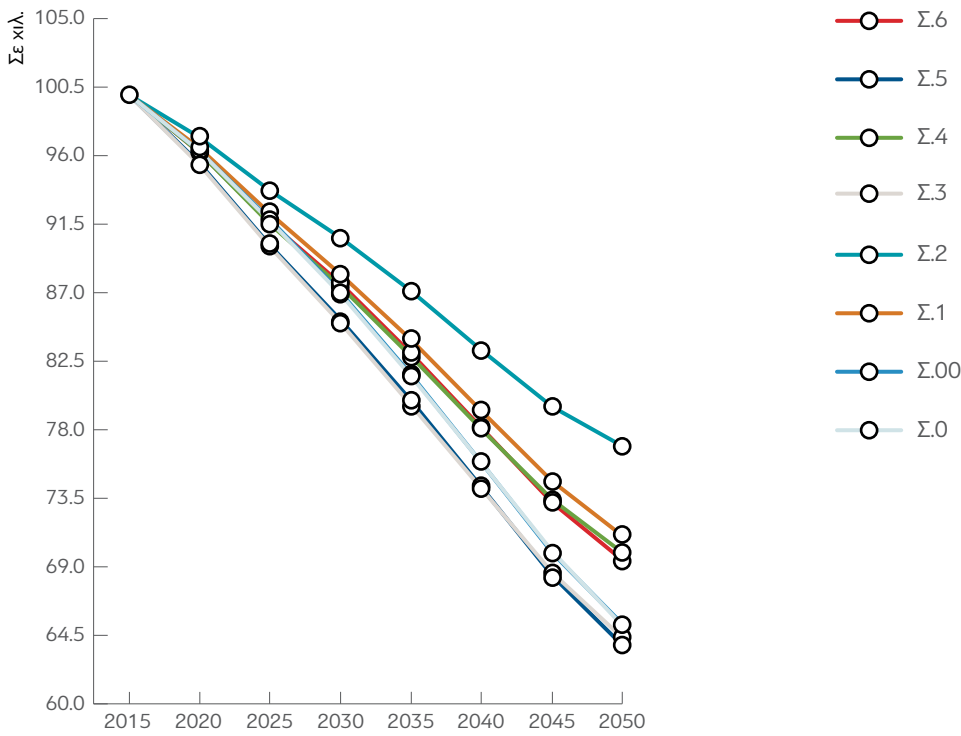
Γράφημα 51: Εξέλιξη του Πληθυσμού Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (του εν δυνάμει Οικον. Ενεργού Πληθυσμού) κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

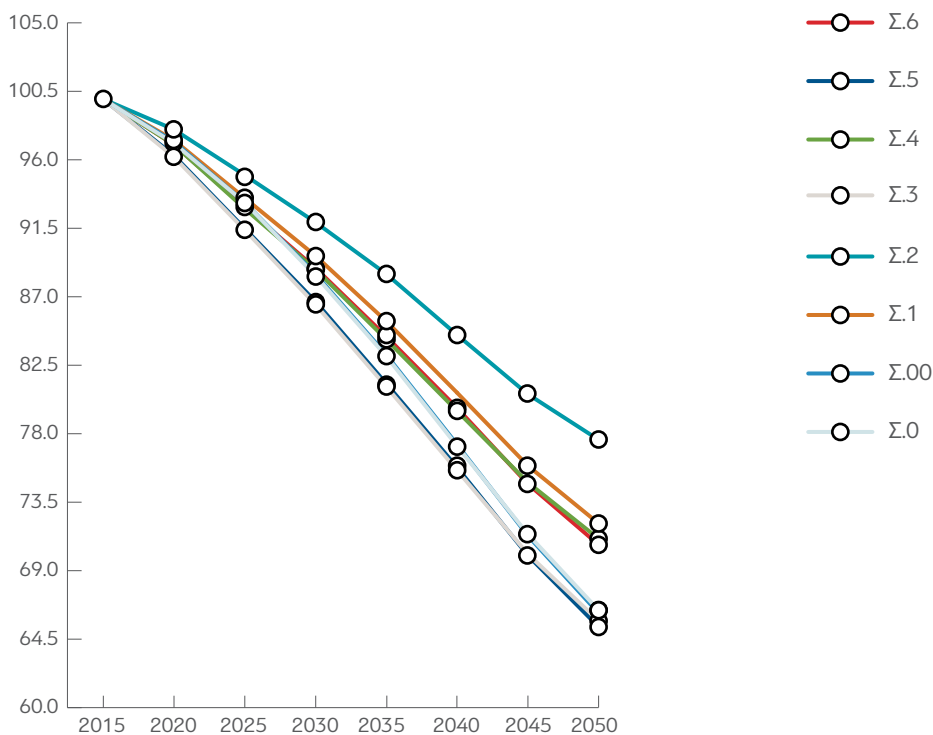
Γράφημα 52: Το Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (του εν δυνάμει Οικον. Ενεργού Πληθυσμού) στο Συνολικό Πληθυσμό ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 55: Εξέλιξη του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο και Υπόθεση Σταθερότητας (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 56: Εξέλιξη του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο και Υπόθεση Μεταβολής (1η Ιαν. κάθε έτους)

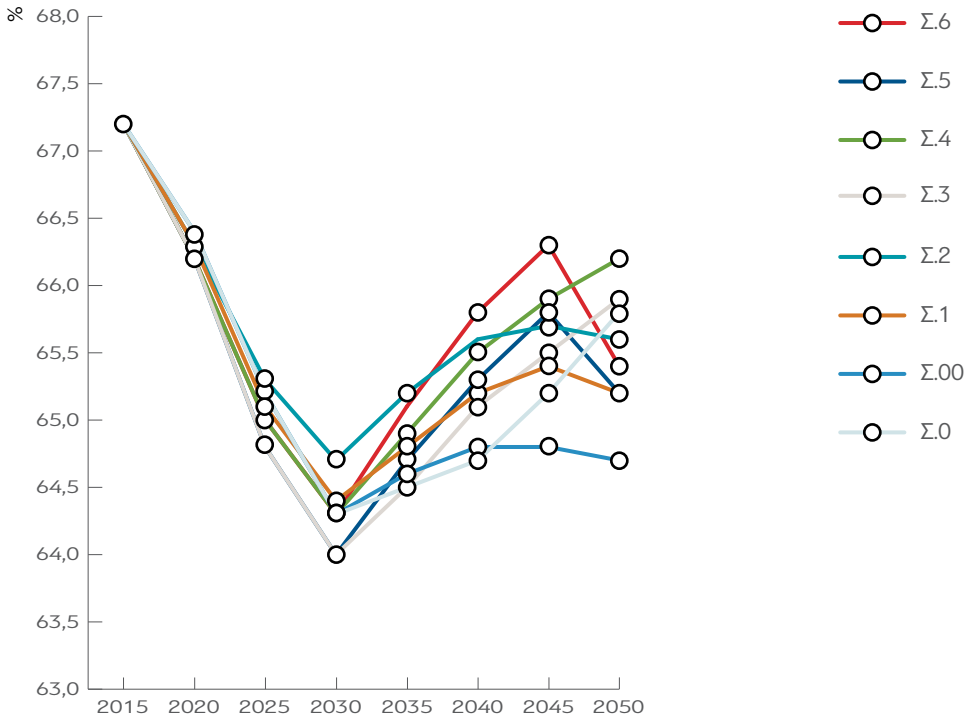

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέλιξη του ειδικού βάρους του οικονομικά ενεργού πληθυσμού 15-64 ετών στον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας των ίδιων ηλικιακών ομάδων (Γραφήματα 57 και 58, Πίνακας 17 στο Παράρτημα), δηλαδή η εξέλιξη του ποσοστού τους στον εν δυνάμει οικονομικά ενεργό πληθυσμό στις διαδοχικές 1/1 κάθε πενταετίας ανά σενάριο και υπόθεση μεταβολής. Και στις δύο υποθέσεις (σταθερότητας και μεταβολής) τα ποσοστά αυτά ακολουθούν φθίνουσα πορεία μέχρι το 2030. Η πορεία αυτή αντιστρέφεται όμως στη συνέχεια, και στα μεν σενάρια 3 και 4 η ανοδική πορεία συνεχίζεται απρόσκοπτα μέχρι το τέλος της περιόδου προβολής, ενώ στα υπόλοιπα ανακόπτεται την τελευταία πενταετία (2045-2050). Οι τάσεις αυτές είναι κοινές και στις δύο υποθέσεις (σταθερότητας και μεταβολής), με τη μόνη διαφορά ότι στη δεύτερη υπόθεση, σε όλα τα σενάρια, το ειδικό βάρος των οικονομικά ενεργών ηλικίας 15-64 ετών είναι σαφώς μεγαλύτερο.

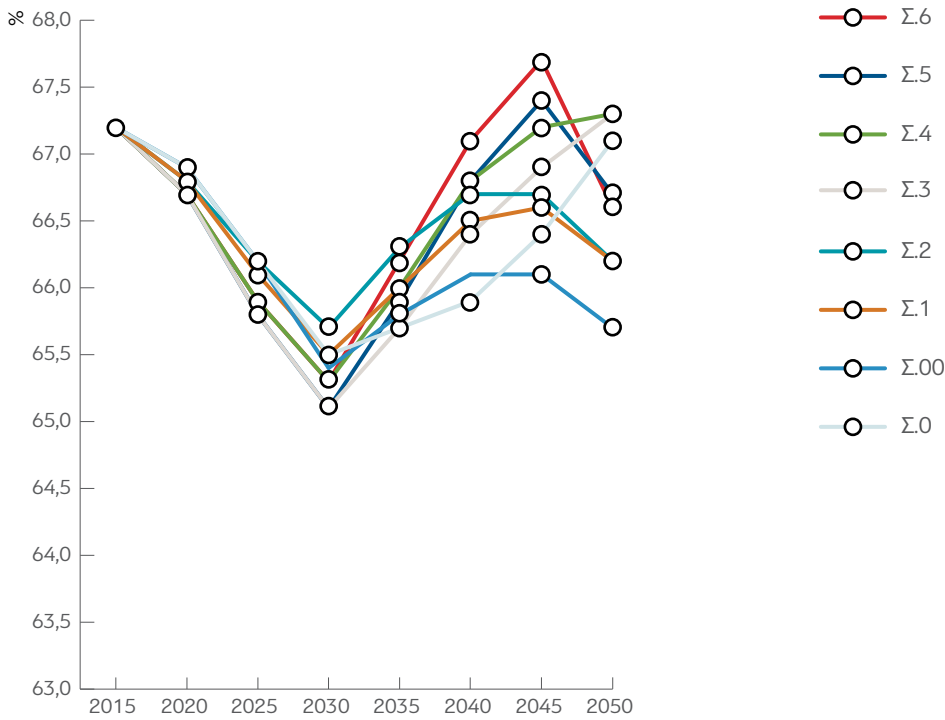
Κλείνοντας την ενότητα αυτή, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι, ανεξαρτήτως σεναρίων:

- i) Η συρρίκνωση του συνολικού πληθυσμού που καταγράφεται σε όλα τα σενάρια και η συνεχιζόμενη γήρανσή του έχει άμεση επίπτωση και στον πληθυσμό της παραγωγικής-εργάσιμης ηλικίας, ο οποίος φθίνει συνεχώς, τόσο σε απόλυτες τιμές, όσο και ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (από 65% σήμερα περίπου στο 55% μία 35ετία αργότερα).**
- ii) Η απρόσκοπτη μείωση των δύο προαναφερθέντων μεγεθών αποτυπώνεται και στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, ο οποίος πιθανότατα θα υπολείπεται κατά 1-1,5 εκατ. αυτού του 2015.**
- iii) Οι προαναφερθείσες αναμενόμενες μεταβολές του μεγέθους του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών είναι δυνατόν να αμβλυνθούν μόνο στην περίπτωση που τα ανά ηλικία ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού παραγωγικής-εργάσιμης ηλικίας στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό αυξηθούν. Τα ποσοστά αυτά σήμερα δεν είναι ιδιαίτερα υψηλά και υπάρχουν, θεωρητικά, περιθώρια περαιτέρω αύξησής τους (ιδιαίτερα στις γυναίκες και στις μεγαλύτερες ηλικίες). Αυτό φυσικά προϋποθέτει κατ' αρχάς την ταχύτατη συρρίκνωση των υφιστάμενων ποσοστών ανεργίας και επενδύσεις κυρίως έντασης εργασίας (σε συνδυασμό πάντοτε με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας).**

Γράφημα 57: Ποσοστό του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 Ετών στον εν Δυνάμει Οικον. Ενεργό Πληθυσμό των Ίδιων Ηλικιών κάθε 5ετίας ανά Σενάριο και Υπόθεση Σταθερότητας (1η Ιαν. κάθε έτους)

Γράφημα 58: Ποσοστό του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 Ετών στον Εν δυνάμει Οικον. Ενεργό Πληθυσμό των ίδιων Ηλικιών κάθε 5ετία ανά Σενάριο και Υπόθεση Μεταβολής (1η Ιαν. κάθε έτους)

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας Β1:	Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού της Ελλάδας, Συνολικός Πληθυσμός και Μεγάλες Ηλικιακές Ομάδες (χιλ.).....	14
Πίνακας Β2:	Ο Εκτιμώμενος Πληθυσμός της Ελλάδας το 2050, ανα Σενάριο ή Παραλλαγή και Φορέα Προβολών.....	21
Πίνακας Β3:	Αναλογία % του Εκτιμώμενου Πληθυσμού της Ελλάδας το 2050 σε σχέση με τον Πληθυσμό Βάσης, ανα Σενάριο ή Παραλλαγή και Φορέα Προβολών.....	22
Πίνακας Δ1:	Τα Βήματα Υπολογισμού των Δημογραφικών Προβολών.....	38
Πίνακας Δ2:	Σενάρια Δημογραφικών Προβολών.....	44
Πίνακας Δ3:	Δημογραφικές Συνιστώσες (Θνησιμότητα, Γονιμότητα, Μετανάστευση) βάσει των Υποθέσεων ανά Περίοδο και Σενάριο.....	45
Πίνακας Δ4:	Τα Οκτώ (8) Σενάρια Προβολών του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδας ως Αποτελέσματα της Σύνθεσης των Επιμέρους Σεναρίων για τη Θνησιμότητα, τη Γονιμότητα και τη Μετανάστευση.....	47
Πίνακας Δ5:	Συνοπτική Παρουσίαση των Σεναρίων Δημογραφικών Προβολών.....	48
Πίνακας Δ6α:	Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού της Ισπανίας, Συνολικός Πληθυσμός και Μεγάλες Ηλικιακές Ομάδες (χιλ.).....	78
Πίνακας Δ6β:	Όλες οι Προβολές του Πληθυσμού της Ιταλίας, Συνολικός Πληθυσμός και Μεγάλες Ηλικιακές Ομάδες (χιλ.).....	81
Πίνακας Δ6γ:	Οι Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού της Γαλλίας, Συνολικός Πληθυσμός και Μεγάλες Ηλικιακές Ομάδες (χιλ.).....	84
Πίνακας Δ7:	Προβολές Πληθυσμού για το 2050.....	87

Ευρετήριο Γραφημάτων

Γράφημα 1:	Εξέλιξη του Αναμενόμενου Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050).....	17
Γράφημα 2:	Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 0-14 ανά Φορέα Προβολών ή Παραλλαγή και Σενάριο (2020-2050).....	25
Γράφημα 3:	Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 65+ ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050).....	27
Γράφημα 4:	Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	49
Γράφημα 5:	Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	49
Γράφημα 6:	Μεταβολή του Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	50
Γράφημα 7:	Φυσικό Ισοζύγιο (σε χιλ.) κάθε 5ετίας και ανά Σενάριο.....	50
Γράφημα 8:	Φαινόμενη Μετανάστευση (σε χιλ.) κάθε 5ετίας και ανά Σενάριο.....	51
Γράφημα 9:	Μεταβολή του Πληθυσμού (%) ανά Περίοδο και ανά Σενάριο.....	51
Γράφημα 10:	Φυσικό Ισοζύγιο % κάθε 5ετίας ανά Σενάριο.....	52
Γράφημα 11:	Φαινόμενη Μετανάστευση (%) ανά Περίοδο και Σενάριο.....	52
Γράφημα 12:	Εξέλιξη της Μέσης Ηλικίας κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	55
Γράφημα 13:	Εξέλιξη της Διάμεσης Ηλικίας κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	55
Γράφημα 14:	Πληθυσμός 65+ Ετών (σε χιλ.) ανά σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	56
Γράφημα 15:	Εξέλιξη των 65+ Ετών (βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο.....	56
Γράφημα 16:	Ειδικό βάρος των 65+ ετών (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο.....	57
Γράφημα 17:	Πληθυσμός των 85+ ετών (σε χιλ.) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	57
Γράφημα 18:	Εξέλιξη των 85+ ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο.....	58
Γράφημα 19:	Ειδικό Βάρος των 85+ ετών (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο.....	58
Γράφημα 20:	Πληθυσμός 0-14 ετών (σε χιλ.) 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	59
Γράφημα 21:	Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-14 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο.....	59
Γράφημα 22:	Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 0-14 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο.....	60
Γράφημα 23:	Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-18 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	60
Γράφημα 24:	Εξέλιξη του Πληθυσμού 0-18 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο.....	61

Γράφημα 25: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 0-18 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο.....	61
Γράφημα 26: Πληθυσμός 15-64 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	62
Γράφημα 27: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-64 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	62
Γράφημα 28: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 15-64 ετών κάθε 5ετίας (% επί του Συνολικού Πληθυσμού) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	63
Γράφημα 29: Πληθυσμός 19-64 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν, κάθε έτους).....	63
Γράφημα 30: Εξέλιξη του πληθυσμού 19-64 ετών (Βάση 100 την 1/1/ 2015) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	64
Γράφημα 31: Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού 19-64 ετών κάθε 5ετίας (% επί του συνολικού πληθυσμού) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	64
Γράφημα 32: Δείκτης Εξάρτησης* στις Διαδοχικές 1/1 ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	65
Γράφημα 33: Δείκτης Γήρανσης* στις Διαδοχικές 1/1 ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	65
Γράφημα 34: Δείκτης Αντικατάστασης* ανά Σενάριο. (1η Ιαν. κάθε έτους).....	66
Γράφημα 35: Εξέλιξη του Αναμενόμενου Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) ανά φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050).....	68
Γράφημα 36: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 65+ ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050).....	71
Γράφημα 37: Εξέλιξη του Ειδικού Βάρους (%) του Πληθυσμού Ηλικίας 0-14 ανά Φορέα Προβολών και Σενάριο (2020-2050).....	74
Γράφημα 38: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	90
Γράφημα 39: Εξέλιξη του Συνολικού Πληθυσμού κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	91
Γράφημα 40: Εξέλιξη του Πληθυσμού 3-4 Ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	91
Γράφημα 41: Εξέλιξη του Πληθυσμού 3-4 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	92
Γράφημα 42: Εξέλιξη του Πληθυσμού 5 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	92
Γράφημα 43: Εξέλιξη του Πληθυσμού 5 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	93
Γράφημα 44: Εξέλιξη του Πληθυσμού 6-11 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	93
Γράφημα 45: Εξέλιξη του Πληθυσμού 6-11 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	94
Γράφημα 46: Εξέλιξη του Πληθυσμού 12-14 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	94
Γράφημα 47: Εξέλιξη του Πληθυσμού 12-14 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/ 2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	95

Γράφημα 48: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-17 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	95
Γράφημα 49: Εξέλιξη του Πληθυσμού 15-17 ετών (σε χιλ.) κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	96
Γράφημα 50: Πληθυσμός Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (εν Δυνάμει Οικον. ενεργός Πληθυσμός) σε χιλ. κάθε 5ετίας ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	99
Γράφημα 51: Εξέλιξη του Πληθυσμού Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (του εν Δυνάμει Οικον. Ενεργού Πληθυσμού) κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	100
Γράφημα 52: Το Ειδικό Βάρος του Πληθυσμού Εργάσιμης Ηλικίας 15-64 ετών (του εν Δυνάμει Οικον. Ενεργού Πληθυσμού) στο Συνολικό Πληθυσμό ανά Σενάριο (1η Ιαν. κάθε έτους).....	100
Γράφημα 53: Εκτιμώμενος Οικον. ενεργός Πληθυσμός Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας ανά Σενάριο και Υπόθεση Σταθερότητας (1η Ιαν. κάθε έτους).....	101
Γράφημα 54: Εκτιμώμενος Οικον. Ενεργός Πληθυσμός Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας ανά Σενάριο και Υπόθεση Μεταβολής (1η Ιαν. κάθε έτους).....	101
Γράφημα 55: Εξέλιξη του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο και Υπόθεση Σταθερότητας (1η Ιαν. κάθε έτους).....	102
Γράφημα 56: Εξέλιξη του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 ετών κάθε 5ετίας (Βάση 100 την 1/1/2015) ανά Σενάριο και Υπόθεση Μεταβολής (1η Ιαν. κάθε έτους).....	102
Γράφημα 57: Ποσοστό του Εκτιμώμενου Οικον. Ενεργού Πληθυσμού Ηλικίας 15-64 Ετών στον εν Δυνάμει Οικον. Ενεργό Πληθυσμό των Ίδιων Ηλικιών κάθε 5ετίας ανά Σενάριο και Υπόθεση Σταθερότητας (1η Ιαν. κάθε έτους).....	104

Βιβλιογραφία – Ηλεκτρονικές Πηγές

ΕΛΣΤΑΤ, <http://www.statistics.gr/>

ΕΛΣΤΑΤ, “Σύντομο μεθοδολογικό σημείωμα εκτιμώμενων μεταναστευτικών ροών και υπολογιζόμενου πληθυσμού 1991-2014”. <http://www.statistics.gr/documents/20181/a483cf24-b563-4ef8-8ae9-d502d7d21675>

EUROSTAT, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ), <http://www.e-demography.gr/>

Kotzamansi, B., Delmeire, Y. (2013), “ L'évolution démographique de la Grèce depuis les années '50”, Lads - DemoBalk, Balkan Demographic Papers, 10.

Κοτζαράνης, Β., Κωστάκη, Α., Αγοραστάκης, Μ. (2015), Οι επιπτώσεις της τρέχουσας οικονομικής κρίσης στη δυναμική του πληθυσμού στην Ελλάδα: μια πρώτη διερεύνηση. Τελική έκθεση, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

Κοτζαράνης, Β. (2015), «Ο πληθυσμός της Ελλάδας: Τάσεις και προοπτικές», *Δημογραφικά Νέα*, 25.

Kotzamanis, B., Kostaki, A. (2015), “The Implications of the Recent Economic Crisis on Fertility in Greece”, *European Journal of Economics & Business Studies* 3(1): 154-171.

Kotzamanis, B., Baltas, P., 2015, “La fécondité en Grèce, tendances lourdes et ruptures”, 5ème Conférence Internationale de Démographie des Balkans, Ohrid, FYROM, 2015.

Simou, E., Koutsogeorgou, E. (2014), “Effects of the economic crisis on health and healthcare in Greece in the literature from 2009 to 2013: A systematic review”, *Health Policy* 115 (2014): 111-119.

OECD, “Historical population data and projections (1950-2050)”, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=POP_PROJ

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, “World Population Prospects 2015, the 2015 Revision”, <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>

Wittgenstein Centre for Demography and Global Human Capital (WIC): Vienna Institute of Demography/Vienna University of Economics and Business./ International Institute for Applied Systems Analysis , <http://www.oeaw.ac.at/vid/dataexplorer/>

